

# Mateus nimeru'po iru'pyn oka

## Uwapo torupamy

Iru'pyn me moro Mateus nimeru'po kareta erupary jako ky'waine, moro inimeru'po apo'ny me moro penato Tamusi auran wairy kysenejaton. Pyimemboto moro penato Tamusi auran ekari'san. Iwara mo'karon Simosu epanopyry 'se man, iru'pyn me moro tynimeru'po oka uku'to'me i'waine. Ero nono tu'po mo'ko Jopoto Jesus wopyry 'wa moro penato Tamusi auran ka'po'po uku'pojan irombo. One wara kari'na undymanen me tywairy 'se Tamusi wairy poko Jesus 'wa kari'na emepa'san ekari'san. Morokon potonon Jesus wykato'konymbo auranano ta morokon otykon kysenejaton (Mateus 5-7).

## Ero kareta wota'saka'san

- 1:1–4:25 Jesus 'wa ero nono tu'po tamamyry a'mory  
5:1–18:35 Galilea po Jesus emaminary  
19:1–20:34 Jerusalem 'wa Jesus witory  
21:1–27:66 Morokon irokonymbo ro ero nono tu'po Jesus  
emando'kon kurita  
28:1-20 Moro tyromby'po wyino Jesus awomyry

## Jesus Kristus tangonymbo

**1** Mo'ko David parymbo, mo'ko Abraham parymbo Jesus Kristus tangonymbo etykon a'pemy'san kareтары.

**2** Abraham 'wa Isak typa'kano'se man.

---

**1:1-17** Lukas 3:23-38

- Isak 'wa Jakob typa'kano'se man.  
Jakob 'wa Juda, mo'karon ipiryjan enapa typa'kano'se mandon,  
3 Juda 'wa mo'ko Tamar maro Peres, mo'ko Sera enapa  
typa'kano'se mandon.  
Peres 'wa Hesron typa'kano'se man.  
Hesron 'wa Aram typa'kano'se man.  
4 Aram 'wa Aminadab typa'kano'se man.  
Aminadab 'wa Nakson typa'kano'se man.  
Nakson 'wa Salmon typa'kano'se man.  
5 Salmon 'wa mo'ko Rahab maro Boas typa'kano'se man.  
Boas 'wa mo'ko Ruth maro Obed typa'kano'se man.  
Obed 'wa Isai typa'kano'se man.  
6 Isai 'wa mo'ko poto 'su jopoto David typa'kano'se man.  
David 'wa mo'ko Uria pytymbo maro Salomo typa'kano'se man.  
7 Salomo 'wa Rekabeam typa'kano'se man.  
Rekabeam 'wa Abia typa'kano'se man.  
Abia 'wa Asaf typa'kano'se man.  
8 Asaf 'wa Josafat typa'kano'se man.  
Josafat 'wa Joram typa'kano'se man.  
Joram 'wa Usia typa'kano'se man.  
9 Usia 'wa Jotam typa'kano'se man.  
Jotam 'wa Akas typa'kano'se man.  
Akas 'wa Hiskia typa'kano'se man.  
10 Hiskia 'wa Manase typa'kano'se man.  
Manase 'wa Amos typa'kano'se man.  
Amos 'wa Josia typa'kano'se man.  
11 Josia 'wa Jekonia, mo'karon ipiryjan enapa typa'kano'se  
mandon, moro Babylon 'wa Simosu emimarykon jako.  
12 Moro Babylon 'wa Simosu emima'san wyino,  
Jekonia 'wa Sealtiel typa'kano'se man.  
Sealtiel 'wa Serubabel typa'kano'se man.  
13 Serubabel 'wa Abihud typa'kano'se man.  
Abihud 'wa Eljakim typa'kano'se man. Eljakim 'wa Asor  
typa'kano'se man.  
14 Asor 'wa Sadok typa'kano'se man.

---

1:11 2 Koningen 24:14-15, 2 Kronieken 36:10, Jeremia 27:20

Sadok 'wa Akim typa'kano'se man.

Akim 'wa Eliud typa'kano'se man.

15 Eliud 'wa Eleaser typa'kano'se man.

Eleaser 'wa Matan typa'kano'se man. Matan 'wa Jakob  
typa'kano'se man.

16 Jakob 'wa Josef typa'kano'se man.

Josef ro Maria yino me tywaije man.

Mo'ko ro Jesus, mo'ko Mesias me kynejatojaton inoro sano me  
tywaije man.

17 Abraham wyinombo ro David taronaka mo'karon kari'na  
pa'kano'namonymbo ainapatoro itu'ponaka okupa'en mandon.  
David wyinombo ro Babylon 'wa Simosu emimary taronaka  
mo'karon kari'na pa'kano'namonymbo ainapatoro itu'ponaka  
okupa'en mandon. Moro Babylon 'wa emimarykon wyinombo ro  
mo'ko Mesias taronaka mo'karon kari'na pa'kano'namonymbo  
ainapatoro itu'ponaka okupa'en mandon.

### Jesus womary

18 Jesus Kristus ero wara tywoma man: Epekaty'po wyino ty'wa,  
mynoto me terapa mo'ko Jesus sano Maria wairy ukuty'po mo'ko  
Josef 'wa, moro tymaro emamyry uwaporo. Mo'ko Tamusi a'kary  
pori'tory 'wa te mynoto me tyje kynakon.

19 Mo'ko ino man Josef tamambore kynakon. Pyiwano taka mo'ko  
typyty man emapory 'se'pa kynakon. Iro ke ro ekapyn ta inondary  
'se kynakon. 20 Moro wara iwonumengary jako 'ne iwoneto amy  
Tamusi apojon wonepo'po i'wa. Ika'po: "Josef, David parymbo,  
apyty me mo'ko Maria apyiry poko kytety'kai. Mo'ko iwe'mekatopo  
irombo Tamusi a'kary wyino man. 21 Amy wokyry'membo apyitan.  
Mo'ko ety me ro Jesus yko me. Mo'ko ro irombo ta'sakarykon  
epano'tan morokon yja'wan me iwe'isan wyino."

22 Pa'poro moro tywo'ka'se man ero tauran uku'ponenymbo  
Jesaja 'wa Tamusi nekari'po'po wo'ka'to'me:

23 Eneko. Mo'ko wokyry anukutypyn mynoto me kynaitan. Amy  
wokyry'membo apyitan. Ety me Emmanuël yta'ton.

Moro tauro'po man: "Tamusi kymaroine man'.

---

1:18-25 Lukas 2:1-7    1:18 Lukas 1:27    1:21 Lukas 1:31    1:23 Jesaja 7:14 (LXX)

<sup>24</sup>Moro one'no wyino tupaka'po mero, mo'ko Josef we'i'po mo'ko Tamusi apojon wyka'po wara ro. Maria apo'i'po i'wa typyty me.  
<sup>25</sup>Anipokonoma'pa te iwe'i'po, mo'ko ty'me apyiry uwaporo i'wa. Irombo ety me Jesus yry'po i'wa.

### Mo'karon siriko menganamon

**2** <sup>1</sup>Poto 'su jopoto me mo'ko Herodes a'ta, undy wyino siriko menganamon tunda'san Jerusalem 'wa, moro Judea tano Betlehem po mo'ko Jesus woma'po wyino. <sup>2</sup>Ika'san: “Oje ko mo'ko oma'senan Simosu Jopotory nan? Moro isirikory wepa'kary enei irombo na'na. Ety awonga na'na nopyi.”

<sup>3</sup>Moro eta'po mero, mo'ko jopoto Herodes we'naranga'po, pa'poro mo'karon Jerusalem ponokon maro. <sup>4</sup>Pa'poro mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon, pa'poro mo'karon Tamusi kareтары uku'namon enapa a'nano'po'san i'wa. Oje mo'ko Mesias womary man ukutyry 'se iwyinoine kynakon. <sup>5</sup>Ika'san i'wa: “Betlehem po, Judea ta. Tymero irombo man mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbo 'wa:

<sup>6</sup>Amoro, Juda yinonorymbo tano Betlehem, irombo ro ko'warono kapyn amoro mana morokon Juda tanokon potonon ra'na. Awyino ro irombo amy poto 'su jopoto kynotan. Mo'ko ro mo'karon ypyitorykon Israel pajanyombo enenen me kynaitan.”

<sup>7</sup>Irombo Herodes 'wa ekapyn ta mo'karon siriko menganamon ko'mapo'san. Moro siriko wonopotopombo kurita poko iru'pyn me imero iwoturupo'po i'waine. <sup>8</sup>Irombo Betlehem 'wa emoky'san i'wa. Ika'po i'waine: “Pa'poro one wara mo'ko pitani wairy imengatandoko iru'pyn me. Epory'po mero, ekari'toko me y'wa, ety awonga wyto'se me awu enapa.”

<sup>9</sup>Mo'ko jopoto auran eta'po mero, ito'san. Irombo moro siriko, moro iwepa'kary tone tywaije i'waine kynakon iro wyto'po uwapoine. Irombo mo'ko pitani waitopo epo moro siriko poropy'po. <sup>10</sup>Moro siriko ene'po me ro rapa ty'waine, poto me imero ewa'pota'san. <sup>11</sup>Moro auto taka tywo'my'san mero, mo'ko pitani ene'po i'waine mo'ko isano Maria maro. Iwokunama'san

ety awongato'me. Morokon tynyrykon je'nykon etapurumaka'san i'waine. Ika'mi'po, typoporen tykoro'kamy, typoporen itupu epuku'po yry'san i'waine i'wa.

<sup>12</sup>Irombo iwonetoin Tamusi 'wa uru'san, Herodes 'wa rapa erama'pa iwaito'ko'me. Iro ke ro amy terapa oma ta iwerama'san tywaito'kon 'wa.

### **Egypte 'wa etuwarikano**

<sup>13</sup>Ito'san wyino Josef woneto amy Tamusi apojon wonepo'po. Ika'po i'wa: "Ajawongo. Mo'ko pitani maro, mo'ko isano maro enapa etuwarikako Egypte 'wa. Moro po ro aiko me moro aweramary man ekarityry 'wa ro y'wa. Mo'ko Herodes irombo mo'ko pitani upitan iwoto'me."

<sup>14</sup>Josef awomy'po. Moro koko noro mo'ko pitani maro, mo'ko isano maro enapa iwomima'po Egypte 'wa. <sup>15</sup>Herodes rombyry 'wa ro moro po iwe'i'po. Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo nekarity'po wo'kapy'po:

Egypte wyino ymuru siko'mai.

<sup>16</sup>Mo'karon siriko menganamon 'wa tamu'ma'po ukuty'po mero, mo'ko Herodes wore'ko'po imero. Irombo warinu pokonokon emoky'san i'wa Betlehem 'wa. Moro wyino ro pa'poro mo'karon oko siriko aitonon wokryryja'makon, mo'karon oko siriko anapo'i'pa noro aitonon wokryryja'makon enapa wopo'san i'wa. Mo'karon siriko menganamon nekarity'po siriko wepa'katopombo kurita poko irombo tywo'po'se kynakon. <sup>17</sup>Moro jako ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo Jeremia nekarity'po wo'kapy'po:

<sup>18</sup>Rama po ura, ataikapo'no kynotanon. Rakel turare man ty'makon poko. Aturake'kapo'pa man, uwa rapa iwairykon ke.

### **Eramano**

<sup>19</sup>Mo'ko Herodes romby'po mero, Josef woneto amy Tamusi apojon wonepo'po Egypte po. <sup>20</sup>Ika'po: "Ajawongo! Mo'ko pitani maro, mo'ko isano maro enapa eramako mo'karon Israel pajanymbo yinonory 'wa. Mo'ko pitani worry 'sangonymbo tyromo'se terapa mandon."

<sup>21</sup>Irombo Josef awomy'po. Mo'ko pitani maro, mo'ko isano maro enapa iwerama'po mo'karon Israel pajanyombo yinonory 'wa.

<sup>22</sup>Mo'ko tyjummy Herodes y'petakan me Judea jopotory me mo'ko Arkelaus wairy eta'po mero te ty'wa, tanarike Josef kynakon moro 'wa tytory poko. Tywoneto turu'po mero, iwomima'po Galilea 'wa.

<sup>23</sup>Moro po ro amy Nasaret tatynen aitopo 'wa amanje ito'po. Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponamonymbo nekarity'po wo'kapy'po:

Nasaret pono me kynejatota'ton.

### Mo'ko kari'na etykanen Johanes

**3** <sup>1</sup>Moro jako ro mo'ko kari'na etykanen Johanes 'wa moro Judea wo'iry ta oty ekarory a'mo'po. <sup>2</sup>Ika'po: "Ajemamyrykon u'matoko. Tamusi nundymary tyse waty terapa man." <sup>3</sup>Mo'ko poko ro mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbo Jesaja taurana man, moro ero wara tykary jako:

Moro iponomyn wo'i ta amy ko'tatoto auran kynotanon:

"Mo'ko Jopoto emary ika'toko. Sapatoro morokon emary ytoko."

<sup>4</sup>Johanes wo'my me kameri ypotymbo kapy'po kynakon. Ekundy me tonomy pi'pombo kapy'po kynakon. Kasapa erepary me kynakon wano maro. <sup>5</sup>Mo'karon Jerusalem ponokon, pa'poro mo'karon Judea ponokon, pa'poro mo'karon Jordan po amandonon wo'to'konymbo kynakon i'wa. <sup>6</sup>Iwosetykapoto'konymbo kynakon moro Jordan tunary taka. Moro tatykarykon jako ro, pa'poro yja'wan me tywe'i'san ekari'topombo i'waine kynakon. <sup>7</sup>Pyime enapa Farise, Saduse wopy'san i'wa asetykapo. Ika'po i'waine: "Yja'wangonymbo 'ne roten, noky ko moro o'toto Tamusi erekuru wyino awetuwarikarykon man ekano'poi o'waine?" <sup>8</sup>Ajemamyrykon u'ma'po enepotoko. <sup>9</sup>Aturu'san ta te kykaton: 'Abraham na'na tamurumbo me man.' Wykaje irombo o'waine: Tamusi erokon topu kapyry taro man Abraham pajanyombo me. <sup>10</sup>Moro wywy tyje terapa man moro wewe undy po. Pa'poro epepo'non wewe akotory kynaitan. Wa'to taka ipapyry

---

2:23 Markus 1:24, Lukas 2:39, Johanes 1:45

3:1-12 Markus 1:1-8, Lukas 3:1-17, Johanes 1:6,19-34

3:2 Mateus 4:17, Markus 1:15    3:3 Jesaja 40:3 (LXX)    3:4 2 Koningen 1:8

3:7 Mateus 12:34, 23:33    3:9 Johanes 8:33

kynaitan. <sup>11</sup>Awu tuna ke katykaton moro ajemamyrykon u'ma'po enepoto'me.\* Mo'ko wena'po ta kyn'o'san inoro te yko'po pana'pe man. Isapatokanen me ywairy paio supija. Mo'ko ro Tamusi a'kary ke ajetykata'ton, wa'to ke enapa. <sup>12</sup>Moro aresi pombokatopo irombo aina terapa man. Irombo moro aresi werikatopo a'metan. Irombo moro aresi kura'matan moro ikura'matopo auto ta. Moro iweriry'mbo koro'katan te e'wutypyn wa'to ke.”

### Jesus wosetykapory

<sup>13</sup>Irombo Galilea wyino Jesus tunda'po moro Jordan 'wa Johanes 'wa asetykapo. <sup>14</sup>Johanes te a'kotory 'se rypo kynakon. Ika'po i'wa: “O'wa te yjetykary manombo man. Irombo y'wa terapa mo'san?” <sup>15</sup>Jesus 'wa te ejuku'po: “Yjetykary kysa'kotoi. Pa'poro irombo Tamusi nisanory kapyry ky'waine man.” Morombo mero Johanes we'i'po ana'koto'pa noro. <sup>16</sup>Jesus etyka'po. Moro tuna wyino tu'tary akono mero, kapukon wendakary ene'po i'wa. Mo'ko Tamusi a'kary wony'tory ene'po i'wa amy akukuwa wara tytu'ponaka. <sup>17</sup>Irombo kapukon wyino amy auranano wota'po. Ika'po: “Mo'se ro, mo'ko nipyen ymuru mo'se man. Yturu'po ewa'pory me man.”

### Ewa'rumy tamuru 'wa Jesus u'kuru

**4** <sup>1</sup>Irombo Tamusi a'kary 'wa Jesus aro'po iponomyn wo'i taka, mo'ko ewa'rumy tamuru 'wa u'kuto'me. <sup>2</sup>Oko-kari'na kurita, oko-kari'na koko tywonema'po wyino ikumyry'po. <sup>3</sup>Irombo mo'ko u'kunnen wopy'po l'wa. Ika'po l'wa: “Tamusi ymuru me ro aja'ta iro ke, ajauranako, erokon topu wonurimato'me perere me.” <sup>4</sup>Jesus 'wa te ejuku'po: “Tymero man:

Perere poko roten kapyn kari'na kynemandan, pa'poro Tamusi yndary wyino epa'katoto auranano poko te.”

<sup>5</sup>Irombo mo'ko ewa'rumy tamuru 'wa aro'po moro kurano aitopo 'wa. Moro Tamusi auty retyry esipiry tu'ponaka yry'po i'wa.

---

**3:11** Moro 'u'ma'po enepoto'me' y'petakan me 'u'mato'me' tywairy taro man.

**3:10** Mateus 7:19    **3:13-17** Markus 1:9-11, Lukas 3:21-22, Johanes 1:32-34

**3:17** Genesis 22:2, Ware 2:7, Jesaja 42:1, Mateus 12:18, 17:5, Markus 1:11, Lukas 9:35

**4:1-11** Markus 1:12-13, Lukas 4:1-13    **4:1** Simosu 2:18, 4:15

**4:4** Deuteronomium 8:3

<sup>6</sup>Irombo ika'po I'wa: “Tamusi ymuru me ro aja'ta, ata'porongo po'ponaka. Tymero irombo man:

Tamusi tapojongon emo'tan ajupu'po me. Awomarymbo apyita'ton, apupuru aniwo'pa awaito'me topu pona.”

<sup>7</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Tymero enapa man:  
Mo'ko Ajopotory Tamusi anu'ku'pa maitake.”

<sup>8</sup>Irombo mo'ko ewa'rumy tamuru 'wa aro'po amy kawono imero wypy tu'ponaka. Pa'poro ero nono tu'ponokon potonon jopotokon nundymarykon kuranory enepo'po i'wa Jesus 'wa. <sup>9</sup>Irombo ika'po I'wa: “Pa'poro moro sytake o'wa, tokuna'po yjety awonga'poto o'wa.”  
<sup>10</sup>Morombo mero Jesus wyka'po i'wa: “Omimako, Satan! Tymero irombo man:

Ajopotory Tamusi po'ponaka roten mokunamatake. Mo'ko ety roten mawongatake.”

<sup>11</sup>Irombo mo'ko ewa'rumy tamuru 'wa inonda'po. Mo'karon Tamusi apojongon wopy'san terapa epano'se.

### **Jesus 'wa tamamin a'mory**

<sup>12</sup>Yja'wangan kari'na aru'katopo taka Johanes aru'ka'po eta'po mero, Jesus womima'po Galilea 'wa. <sup>13</sup>Nasaret 'wa amanje rapa ito'pa iwe'i'po. Kafaraum 'wa terapa ito'po amanje, moro tuna juwembory esi'wonaka, mo'ko Sebulon maro Naftali yinonory 'wa.  
<sup>14</sup>Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo Jesaja nekarity'po wo'kapy'po:

<sup>15</sup>Sebulon yinonory, Naftali yinonory enapa, moro tuna juwembory 'wa ytototo oma pato man iro, moro Jordan kopose me enapa man iro, mo'karon Simosu me e'i'non yinonory Galilea, <sup>16</sup>mo'karon ewa'rumy ta amandonon kari'na amy poto 'su aweinano enejaton. Mo'karon tawa'ruman romo'no waitopo po amandonon 'wa aweinano kynawonjan.

---

**4:6** Ware 91:11-12    **4:7** Deuteronomium 6:16    **4:10** Deuteronomium 6:13  
**4:12-17** Markus 1:14-15, Lukas 4:14-15  
**4:12** Mateus 14:3, Markus 6:17, Lukas 3:19-20    **4:13** Johanes 2:12  
**4:15-16** Jesaja 9:1-2

<sup>17</sup>Morombo wyino mo'ko Jesus 'wa amy oka ekarityry a'mo'po ero wara: "Ajemamyrykon u'matoko. Moro Tamusi nundymary irombo tyse waty terapa man."

### **Mo'karon koromonokon Jesus nemeparykon**

<sup>18</sup>Irombo moro Galilea tano tuna juwembory esi'wo tytory jako, oko asepiryjan ene'san i'wa: Simon, mo'ko Petrus me enapa kynejatojaton inoro, mo'ko ipiry Andreas maro. Woto pokonokon mo'karon kynatokon. Moro tuna juwembory ta sipi pa'satokon. <sup>19</sup>Irombo ika'po i'waine: "O'toko ywena'po ta. Kari'na pokonokon me terapa kyta'ton." <sup>20</sup>Irombo o'win wytory morokon tysipirykonymbononda'san i'waine. Jesus wena'po ta terapa ito'san. <sup>21</sup>Irombo a'si 'ko rapa tyto'po mero, oko amykon rapa asepiryjan ene'san i'wa: mo'ko Sebedeus ymuru Jakobus mo'ko ipiry Johanes maro. Kurijara ta morokon tysipirykon ato'satokon mo'ko tyjummykon Sebedeus maro. Jesus 'wa iko'ma'san. <sup>22</sup>O'win wytory moro kurijara ta ro mo'ko tyjummykon no'po i'waine. Jesus wena'po ta terapa ito'san.

### **Kari'na kura'mary Jesus 'wa**

<sup>23</sup>Irombo pa'poro morokon Galilea tanokon Simosu wota'nano'to'kon autokon ta emeparykon aropoty'po i'wa. Ijako ro moro Tamusi nundymary ekapory ekarojakon. Pa'poro anyky wyino, je'tunano wyino enapa iru'pa rapa mo'karon kari'na yjakon. <sup>24</sup>Moro ekary wota'po ro pa'poro Sirie po. Irombo pa'poro mo'karon mene aitonon aro'san i'waine I'wa: pa'poro roten anyky pe aitonon, je'tunano na'karykarykon, takyramon, nuno nany'korykon, wajaku pangon enapa. Ikura'ma'san i'wa. <sup>25</sup>Pyime kari'na apyimykon 'wa iwekena'po. Galilea ponokon, Dekapolis ponokon, Jerusalem ponokon, Judea ponokon, Jordan koposenokon aito'kon ponokon wopy'san i'wa.

### **Mo'karon sara'me kynaita'ton inaron**

**5** <sup>1</sup>Mo'karon kari'na apyimykon ene'po mero, Jesus wonuku'po moro wypy tu'ponaka. Iwotandy'mo'po mero, mo'karon

---

**4:17** Mateus 3:2    **4:18-22** Markus 1:16-20, Lukas 5:1-11    **4:23-25** Lukas 6:17-19  
**4:23** Mateus 9:35, Markus 1:39

inemeparykon wopy'san I'wa. <sup>2</sup>Irombo emeparykon a'mo'po i'wa. Ika'po:

- <sup>3</sup>“Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon Tamusi embata oty'pambo aitonon. I'wanokon me ro irombo moro Tamusi nundymary man.
- <sup>4</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon kata'mato aitonon. Tamusi irombo kynewa'porota'ton.
- <sup>5</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon pyi'me'ke aitonon. Ero nono apyita'ton irombo ty'wanokon me.
- <sup>6</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon tamambore aino 'sangon. Tamusi irombo kynyntan i'waine.
- <sup>7</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon ta'sakary kotanory enenamon. Ikotanorykon enetan enapa irombo Tamusi.
- <sup>8</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon ituru'san tykoroka man inaron. Tamusi eneta'ton irombo.
- <sup>9</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon sara'me aino ene'namon. Tamusi irombo ty'makon me kynejatota'ton.
- <sup>10</sup>Sara'me 'ne janon kynaita'ton mo'karon tamambore aino poko kari'na erekuru niwekenarykon. I'wanokon me ro irombo moro Tamusi nundymary man.

<sup>11</sup>“Sara'me 'ne janon maita'ton, yjupu'po me ajejurukon jako kari'na 'wa, awekenarykon jako erekurukon 'wa, apokoine yja'wangan onapi ekarityry jako i'waine. <sup>12</sup>Tawa'pore aitoko me. Ajewa'porykon nominon. Moro ajepetykon irombo pototo me man kapukon ta. Iwara enapa uwapo mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo tywekena tywaije mandon kari'na erekuru 'wa.”

### Wajo, aweinano enapa

<sup>13</sup>“Ero nono wajory me mandon amyjaron. Moro iposinyombo wyto'ma'poto te, oty ke noro ko iposinory naitan? A'kuru noro mupija. Mipa'sa terapa. Irombo kari'na kynuta'mipo'tan.

---

5:1-12 Lukas 6:20-23    5:4 Jesaja 61:2    5:5 Ware 37:11    5:6 Jesaja 55:1-2  
 5:8 Ware 24:3-4    5:10 1 Petrus 3:14    5:11 1 Petrus 4:14  
 5:12 2 Kronieken 36:16, Apojoma'san 7:52    5:13 Markus 9:50, Lukas 14:34-35

14“Ero nono aweiry me mandon amyjaron. Amy poto 'su aitopo tywotunemyry upijan, kawo ta'ta, amy wypy tu'po. 15Ipo'ma'po wyino kororeta anyry'pa mandon tosipi upi'nonaka, apo'ny tu'ponaka te, pa'poro mo'karon auto tanokon kari'na 'wano me oty aweipato'me i'wa. 16Iwara ro enapa moro ajaweirykon kari'na 'wano me oty aweipan. Irombo mero morokon iru'pyngon anikapyrykon amaminano eneta'ton. Mo'ko kapu tano ajumykon ety awongata'ton enapa.”

### Omenano mero'po

17“Moro omenano mero'po aike'ka, mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo nimeros'san aike'ka pai ywopy'po kysekano'ton. Aike'kaine kapyn wopyi, iru'pa 'kopore te enepoine. 18Ita'ro pore, kapu, nono utapyry uwaporo, o'win amy jota, o'win amy itinga'po pai utapy'pa pairo kynaitan moro omenano mero'po wyino, moro pa'poro otykon wo'kapyry uwaporo. 19Mo'ko ko'waronombo ro rypo omenano mero'po urumenanen, mo'ko moro wara enapa ta'sakary emepanen ejatota'ton inorombo ro ko'warono me moro Tamusi nundymary ta. Mo'ko apyinenymbo te, mo'ko apyiry man poko ta'sakarykon emepanonymbo ejatota'ton poto me moro Tamusi nundymary ta. 20Wykaje irombo o'waine: Mo'karon Tamusi kareтары uku'namon ko'po, mo'karon Farise ko'po enapa tamambore e'i'pa aja'taine, o'my'pa moro Tamusi nundymary taka maita'ton.

21“Ero atangonymbo neta'po auranano tota o'waine man: ‘Woto kyte'i. Mo'ko kari'na wonenymbo wytory man mo'ko a'wembono auranano ynen jopoto po'ponaka.’ 22Awu te wykaje o'waine: Mo'ko amy ta'sakary maro areku ta amandoto wytory man mo'ko a'wembono auranano ynen jopoto po'ponaka. Mo'ko upu'pomynymbo me 'ne roten ta'sakary ejunenymbo wytory man mo'karon jopoto wota'nanopy'san po'ponaka. Mo'ko oty anukutypyn me 'ne roten ta'sakarymbo ejunenymbo wytory man moro ata'karykatopo wa'to taka.

23“Moro Tamusi 'wa tymy apo'ny tu'ponaka moro anyry arory jako awetuwaro'ma'poto moro tyturu'po ta mo'ko aja'sakary 'wa

---

5:14 Johanes 8:12, 9:5    5:15 Markus 4:21, Lukas 8:16, 11:33    5:16 1 Petrus 2:12  
5:18 Lukas 16:17    5:21 Exodus 20:13, Deuteronomium 5:17

ajapyiry poko, <sup>24</sup>moro anyry inoko moro po moro tymy apo'ny po. Mo'ko aja'sakary maro 'ne ka'tu irupa aito. Irombo mero eramako moro anyry aro.

<sup>25</sup>“Ko'i mo'ko ajemendonon poko iru'pa aiko, oma ta noro imaro awytory jako. Ijako irombo mo'ko ajemendonon ajytan mo'ko a'wembono auranano ynen jopoto ainaka. Mo'ko ro mo'ko yja'wangon kari'na aru'katopo jopotory ainaka ajytan. Mo'ko ro ajaru'katan moro yja'wangon kari'na aru'katopo taka. <sup>26</sup>Ita'ro pore, o'ka'pa maitake moro wyino moro irombo ro kusiri pana'po epemary uwaporo o'wa.

<sup>27</sup>“Ero auranano tota o'waine man: ‘Taporitonone aino kysany'mai.’ <sup>28</sup>Awu te wykaje o'waine: Pa'poro mo'karon ta'sakary pyty poko owa'no'tonon moro taporitonone iwairymbo any'maton terapa tyturu'san ta. <sup>29</sup>Yja'wan taka moro ajenuru apo'tun 'wa ajemapory jako, ikako. Emako awyinombo. Moro o'win aja'mun pisara'po utapyry irombo iru'pa 'ne ka'tu rapa man moro ata'karykatopo taka pa'poro moro aja'mun emary ko'po. <sup>30</sup>Yja'wan taka moro ajainary apo'tun 'wa ajemapory jako, i'kotoko. Emako awyinombo. Moro o'win aja'mun pisara'po utapyry irombo iru'pa 'ne ka'tu rapa man moro ata'karykatopo taka pa'poro moro aja'mun emary ko'po.

<sup>31</sup>“Ero enapa takari'se tywaije man: ‘Amy typyty nondanen 'wa amy inondatopo kareta yry man i'wa.’ <sup>32</sup>Awu te wykaje o'waine: Pa'poro mo'karon typyty nondanamon moro taporitonone iwairymbo any'maton, amy terapa wokyry maro e'i'pa iwe'i'poto irombo. Amy inonda'po woryi apyinen enapa moro taporitonone iwairymbo any'manon.

<sup>33</sup>“Ero atangonymbo neta'po auranano enapa tota o'waine man: ‘Mo'ko Tamusi ety ejatory ta awykatopombo kysany'mai. Apyiko te.’ <sup>34</sup>Awu te wykaje o'waine: O'to awykato'kon kysipori'tomaton pairo moro Tamusi ety ejatory ke. Kapu enapa kysejatoton moro ajauran pori'tomato'me. Tamusi apo'ny irombo moro man. <sup>35</sup>Nono enapa

---

**5:27** Exodus 20:14, Deuteronomium 5:18    **5:29** Mateus 18:9, Markus 9:47

**5:30** Mateus 18:8, Markus 9:43

**5:31** Deuteronomium 24:1-4, Mateus 19:7, Markus 10:4

**5:32** Mateus 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18, 1 Korinte 7:10-11

**5:33** Levitikus 19:12, Numeri 30:2, Deuteronomium 23:21

**5:34** Jakobus 5:12, Jesaja 66:1, Mateus 23:22

kysejatoton. Tamusi pupuru apo'ny irombo moro man. Jerusalem enapa kysejatoton. Mo'ko poto 'su Jopoto waitopo irombo moro man. <sup>36</sup>Ajupu'po enapa kysejatoi. O'win pairo irombo ajunsety pisara'po amu'nory, ikarairory pai mupija. <sup>37</sup>Moro 'a'a' awykato'kon a'a me nainen. Moro 'uwa' uwa me nainen. Morokon ko'pono auranano mo'ko yja'wan wyino man.

<sup>38</sup>“Ero auranano tota o'waine man: ‘Onunano onunano epety me nainen. Jewano jewano epety me nainen.’ <sup>39</sup>Awu te wykaje o'waine: Mo'ko yja'wan me aitoto wyino kytosaijomaton. Mo'ko ajapo'tun wyino apasapaikanen wyinonaka te moro atoneno apasary enapa u'mako. <sup>40</sup>Moro upi'nono awo'my pinary 'se mo'ko a'wembono auranano ynen jopoto po'ponaka ajarory 'san a'ta, moro itu'pono awo'my pinary enapa kysa'kotoi i'wa. <sup>41</sup>Mo'ko o'win dusun apo tymaro awytoto'me awyry'kanen maro oko dusun apo i'tango. <sup>42</sup>Mo'ko o'wa aturupototo 'wa moro iwoturupotopo yko. Ajotyry kysaijomai mo'ko a'kuru 'san 'wa.

<sup>43</sup>“Ero auranano tota o'waine man: ‘Aja'sakary pynary o'wa man. Ajenono'nen jenonopyry o'wa man.’ <sup>44</sup>Awu te wykaje o'waine: Ajenono'namon ipynatoko. Mo'karon erekuru awekenaton inaron poko Tamusi 'wa ajauranatoko. <sup>45</sup>Iwara ro mo'ko kapukon tano ajumykon y'makon me maita'ton. Mo'ko ro irombo moro tywejuru awongapojan mo'karon yja'wangan epo, mo'karon iru'pyngon epo enapa. Konopo ene'pojan tamamboramon 'wano me, emambo'non 'wano me enapa. <sup>46</sup>Tamusi 'kare ajepemata'ton, mo'karon apynanamon pynary jako roten o'waine. Mo'karon pyrata amo'i'namon enapa 'kare moro wara e'i'pa nandon. <sup>47</sup>Poto 'su oty 'kare mika'saton, mo'karon aja'sakarykon 'wa roten ‘Mondo ro rypo mandon?’ awykarykon jako. Mo'karon Simosu me e'i'non enapa 'kare moro wara e'i'pa nandon. <sup>48</sup>Oty anamonopy'pa iro ke aitoko, oty anamonopy'pa mo'ko kapu tano ajumy wairy wara enapa.”

### Oty'non epanopyry

**6** <sup>1</sup>“Tuwaro aitoko kari'na enuru me moro Tamusi nisanory kapyry pona o'waine. Ijako irombo mo'ko kapu tano

5:35 Jesaja 66:1, Ware 48:2    5:38-42 Lukas 6:29-30

5:38 Exodus 21:24, Levitikus 24:20, Deuteronomium 19:21

5:43-48 Lukas 6:27-36    5:48 Levitikus 19:2, Deuteronomium 18:13

ajumykon ajepema'paine kynaitan. <sup>2</sup>Amy otypyn epanopyry jako o'wa, wararo kysekaroi. Moro wara irombo mo'karon tonapiramon kynaijaton morokon Simosu wota'nano'to'kon auto ta, oma ta enapa, mo'karon kari'na 'wa totykon awongato'me. Ita'ro pore, moro tapetykon tapyije terapa i'waine man. <sup>3</sup>O'wa amy otypyn epanopyry jako, oro moro ajapory apojery o'to moro ajapory apo'tun wairy anukuty'pa nainen. <sup>4</sup>Moro o'wa epanopyry one'pa nainen. Irombo mo'ko one'non otykon enenen ajumy ajepematan.”

### **Tamusi 'wa auranano**

<sup>5</sup>“Tamusi 'wa ajauranarykon jako, mo'karon tonapiramon wara kytaiton. Mo'karon apokupe irombo man morokon Simosu wota'nano'to'kon auto ta, potonon oma apotyrykon po Tamusi 'wa auranarykon, kari'na 'wa taneto'ko'me. Ita'ro pore, moro tapetykon tapyije terapa i'waine man. <sup>6</sup>Amoro te, Tamusi 'wa ajauranary jako, moro apu'to'po taka i'tango. Irombo moro pena ra'kere'to'po mero, mo'ko onepyn ajumy 'wa ajauranako. Irombo mo'ko one'non otykon enenen ajumy ajepematan. <sup>7</sup>Tamusi 'wa ajauranarykon jako ajaurangon kysipyryrykaton, mo'karon Tamusi anukuty'non wara. Pyime o'to tykarykon ke irombo moro taurangon 'wa Tamusi wepanamary man ekano'saton. <sup>8</sup>Iwaraine kytaiton. Moro anamonopyrykon otykon uku'san irombo mo'ko ajumykon, moro ipoko awoturuporykon uwaporo. <sup>9</sup>Ero wara te ajauranatoko amyjaron:

“Kapukon tano Papa, oro ajety tykuranondo nainen. <sup>10</sup>Oro moro anundymary no'nen. Oro moro anisanory no'ka'nen nono tu'po, kapu ta iwo'kapyry wara enapa. <sup>11</sup>Moro eromeno na'na erepari yko na'na 'wa. <sup>12</sup>Moro yja'wan me na'na we'i'po ikako, na'na 'wa moro yja'wan me typoko ta'sakarykon we'i'po kary wara enapa. <sup>13</sup>Na'na kysu'kupoi. Na'na te aijomako mo'ko|fn yja'wan wyino.\*

<sup>14</sup>“O'waine moro yja'wan me apokoine aja'sakarykon we'i'po ka'poto irombo, mo'ko kapu tano ajumykon enapa moro yja'wan

---

**6:13** Moro 'mo'ko' y'petakan me 'moro' tywairy taro man. Amykon 'wa ero po tymero man Jesus wyka'po me: “O'wano me irombo man oty undymary, pari'pe aino, kurano me aino, i'matypyn me roten. Iwara ro man.”

**6:1** Mateus 23:5    **6:5** Lukas 18:10-14    **6:9-13** Lukas 11:2-4

me awe'i'san katan. <sup>15</sup>Moro yja'wan me apokoine aja'sakarykon we'i'po anika'pa awe'i'sando te mo'ko ajumykon enapa moro yja'wan me awe'i'san anika'pa kynaitan.”

### Onemano

<sup>16</sup>“Awonemarykon jako, kata'mato ajembatarykon kysyton mo'karon tonapiramon wara. Mo'karon irombo tombatarykon yja'wangaton, tywonemarykon enepoto'me ta'sakarykon 'wa. Ita'ro pore, moro tapetykon tapyije terapa i'waine man. <sup>17</sup>Amoro te awonemary jako, ajupu'po apoko karapa ke. Ombataku'mi'ko. <sup>18</sup>Kari'na 'wa kapyn moro awonemary enery man, mo'ko onepyn ajumy 'wa te. Irombo mo'ko one'non otykon enenen ajumy ajepematan.”

### Tapenamon otykon a'nanopyry

<sup>19</sup>“Tapenamon otykon kysa'nano'ton ero nono tu'po. Oruko, pisu enapa moro po kynija'pukata'ton. Manamangon moro po kyno'myta'ton imona'toine. <sup>20</sup>Kapu ta te tapenamon otykon a'nano'toko. Moro po ro oruko, pisu enapa anija'puka'paine man. Moro po ro manamangon o'my'pa mandon imona'toine. <sup>21</sup>Ajotyrykon waitopo po ro irombo aturu'po enapa man.”

### Moro ja'munano aweiry

<sup>22</sup>Moro ja'munano aweiry moro onunano man. Iru'pa moro ajenuru a'ta, moro aja'mun pa'poro taweije kynaitan. <sup>23</sup>Yja'wan me moro ajenuru a'ta te moro aja'mun pa'poro tawa'rume kynaitan. Moro ajaweiryombo ewa'rumamy'poto, tawa'rume pore kynaitan sena!

### Pyitonano me aino

<sup>24</sup>“Amy pairo kari'na oko jopotokon pyitory me tywairy upijan. Ijako irombo mo'ko o'win amy jenono'tan, mo'ko o'win amy pynatan te. Mo'ko o'win amy ekosa tywairy 'se kynaitan, mo'ko o'win amy te ato'ke kynaitan. Tamusi pyitorykon me awairykon mupijaton, moro pyrata pyitorykon me aja'taine.”

---

**6:14-15** Markus 11:25-26    **6:19-21** Lukas 12:33-34    **6:19** Jakobus 5:2-3  
**6:22-23** Lukas 11:34-36    **6:24** Lukas 16:13

### Esykano

25“Iro ke ro wykaje o'waine: Kytesykaton oty enapyry man poko, oty enyry man poko pai o'waine, ajemando'ko'me, one wara aja'mungon wo'myndory man poko enapa. Moro amano poto me e'i'pa nan moro arepa ko'po? Moro ja'munano poto me e'i'pa nan moro wo'mynano ko'po? 26O'po'toko tyre mo'karon tonoro 'wa. O'pomy'pa mandon. Wonatopo anipoty'pa mandon. Wonatopo ana'nanopy'pa mandon ikura'matopo taka. Mo'ko kapu tano ajumykon te kynupaton. Mo'karon tonoro ko'po tyse poto me e'i'pa amyjaron mandon? 27Noky ko a'si 'ko roten tywesykary 'wa tamamyry mosindopory taro nan? 28O'ono'me ko mesykaton wo'mynano poko? Morokon itupu epyryry atytary 'wa tyre o'po'toko. Emamina'pa mandon. Mauru ane'py'i'pa mandon. 29Wykaje te o'waine: O'win amy itupu epyryry wara paio mo'ko Salomo ewo'myndo'pa tywaije man iru'pyn me. 30Moro itupu, moro erome mondo man iro, moro koro'po wa'to taka kynematon iro wo'myndo'poto moro wara Tamusi 'wa, iko'po 'ne ka'tu rapa awo'myndo'paine naitan, amyjaron Tamusi anamyikaporo'non? 31Kytesykaton iro ke. Kykaton: ‘Oty ko kysena'ta'ton?’, ‘Oty ko kysenya'ta'ton?’, ‘Oty ko kyse'mo'ta'ton?’ 32Pa'poro morokon otykon upijaton ro irombo mo'karon Tamusi anukuty'non kari'na. Mo'ko kapu tano ajumykon te pa'poro morokon anamonopyrykon otykon uku'san. 33Moro Tamusi nundymary 'ne ka'tu te, moro inisanory enapa upitoko. Irombo mero pa'poro morokon otykon ytan enapa o'waine. 34Koro'pono oty poko kytesykaton. Oro koro'po terapa moro koro'pono oty kari'na sykapon. Moro o'win kurita nenepyry yja'wan oty iporo terapa man moro kurita 'wano me.”

### Kari'na emendory

**7** 1“Aja'sakarykon kysemendoton. Iwara ro emendo'paine maita'ton. 2Moro o'waine aja'sakarykon emendotopo ke ro rapa irombo Tamusi ajemendota'ton. Moro ana'kurukon oty u'kutopo ke ro rapa otykon u'kutan Tamusi o'waine. 3O'ono'me ko mo'ko aja'sakary enuru aki'manen wewe pisara'po poko

---

6:25-34 Lukas 12:22-31    6:29 1 Koningen 10:4-7, 2 Kronieken 9:3-6  
7:1-6 Lukas 6:37-38, 41-42    7:2 Markus 4:24

mo'po'san? Moro aseke ajenuru aki'manen wakapu anene'pa te mana. <sup>4</sup>One wara ko iro ke mo'ko aja'sakary 'wa mykatan 'O'ko 'ne, moro wewe pisara'po sika'se me ajenuru wyino', aseke moro ajenuru ta moro wakapu a'ta? <sup>5</sup>Tonapiren 'ne roten! Moro wakapu na'nen ikako aseke ajenuru wyino! Irombo mero iru'pa mo'po'take moro aja'sakary enuru tano wewe pisara'po kato'me o'wa. <sup>6</sup>Moro kurano oty kysyton mo'karon pero 'wa. Ijako irombo kynota'ton ajekapo'seine. Morokon ajotyrykonyombo paraso topurumbo kysematon mo'karon pyiruku 'wa. Ijako irombo kynuta'mipo'ta'ton.”

### **Tamusi 'wa kari'na ejukuru**

<sup>7</sup>“Otykon poko aturupotoko. Irombo otykon mapyita'ton. Otykon upitoko. Irombo otykon mepota'ton. Pena imorykatoko. Irombo moro pena kynotapurumakatan o'waine. <sup>8</sup>Mo'ko otykon poko aturupototo otykon apyitan. Mo'ko otykon upinen otykon epotan. Mo'ko pena morykanen 'wa moro pena kynotapurumakatan. <sup>9</sup>Amy ara'nanokon jumynano 'kare topu ytan tymuru 'wa, perere poko iwoturupo'poto. <sup>10</sup>Okoju ytan 'kare i'wa, woto poko iwoturupo'poto. <sup>11</sup>Yja'wangan me awairykon se'me ro rypo amyjaron kurangan otykon myjaton o'makon 'wa. Ako'poine 'ne ka'tu rapa te mo'ko kapu tano ajumykon kurangan otykon ytan mo'karon aturupotonon 'wa.

<sup>12</sup>“Mo'karon kari'na 'wa ajenarykon 'se awairykon wara enapa mo'karon kari'na enatoko. Moro ekari'san ro irombo moro omenano mero'po, mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo nimeros'san enapa.”

### **Moro Tamusi nundymary taka o'myno**

<sup>13</sup>“Moro sirapi pena ta o'mytoko. Poto me irombo moro uta'no taka kari'na a'mykanen pena man. Takumbire moro uta'no taka kari'na aronen oma man. Pyime moro oma taka kari'na kyny'saton. <sup>14</sup>Sirapi me te moro amano taka kari'na a'mykanen pena man. Akumbi'pa moro amano taka kari'na aronen oma man. Pyime 'ne waty kari'na moro oma epojaton.

<sup>15</sup>“Tuwaro aitoko mo'karon Tamusi auran uku'ponen waikamon poko. Mo'karon ro kapara eneke kynosaton o'waine. Koro'na te

tokonamon pero me mandon. <sup>16</sup>Emamingon poko muku'taton. Winu me tykapy my wonatopo epery po'saton 'kare takyramon itupu wyino. Oroi epery po'saton 'kare paremuru wyino.

<sup>17</sup>Pa'poro iru'pyn wewe kurangon me kynepetanon. Yja'wan wewe yja'wangon me kynepetanon. <sup>18</sup>Iru'pyn wewe yja'wangon me tapetary upijan. Yja'wan wewe kurangon me tapetary upijan. <sup>19</sup>Pa'poro kurangon me epetapyn wewe takotomy me man. Wa'to taka tamamy me man. <sup>20</sup>Iro ke ko'wu emamingon poko mo'karon tonapiramon muku'ta'ton.

<sup>21</sup>Pa'poro 'ne waty Jopoto me yjeatonamon kynomyta'ton moro Tamusi nundymary taka. Mo'ko kapukon tano Yjummy nisanory ka'nen te itaka kynomytan. <sup>22</sup>Moro kurita pyime kari'na kyngata'ton: 'Jopoto! Jopoto! Ajety ta 'kare Tamusi auran anuku'po'pa na'na ne'i. Ajety ta 'kare akywano animoma'pa na'na ne'i. Ajety ta 'kare pyime pori'tonano anenepo'pa na'na ne'i.' <sup>23</sup>Moro jako ro wykatake i'waine: 'Ajukuty'paine paio wa. Omimatoko ywyinombo, yja'wangonymbo 'ne roten.' ”

### Aneta'po kapyry

<sup>24</sup>“Mo'ko yjauran 'wa epanamatoto, irombo moro tyneta'po ka'nen amy oty uku'nen, topu tu'po tauty amynenymbo wokyry wara man. <sup>25</sup>Tauty amy'ma'po mero i'wa, konopo kynosan. Tunakon kynapeinanon. Pepeito tam'po'kory kynosan. Irombo moro auto pona kynowojan. Oma'pa te man. Topu tu'po irombo tapo'nyndo man. <sup>26</sup>Mo'ko yjauran 'wa epanamatoto, irombo tyneta'po anikapypyn te amy oty anukutypyn, sakau tu'po tauty amynenymbo wokyry wara man. <sup>27</sup>Tauty amy'ma'po mero i'wa, konopo kynosan. Tunakon kynapeinanon. Pepeito tam'po'kory kynosan. Moro auto pona kynowojan. Irombo kynomanon. Pa'poro imero kynotororokanon.”

<sup>28</sup>Morokon ekarity'san mero Jesus 'wa, mo'karon kari'na apyimykon enumengapo'san poto me morokon inekarityry 'wa. <sup>29</sup>Amy poto 'su jopoto wara irombo imero kynemepatokon. Mo'karon Tamusi karetyry uku'namon wara kapyn kynemepatokon.

---

**7:15-20** Lukas 6:43-44    **7:19** Mateus 3:10, Lukas 3:9    **7:20** Mateus 12:33  
**7:21-23** Lukas 13:25-27    **7:23** Ware 6:8    **7:24-27** Lukas 6:47-49  
**7:28-29** Markus 1:22, Lukas 4:32

### Jesus 'wa amy areky pan kura'mary

**8** <sup>1</sup>Moro wypy wyino iwony'to'po mero, kari'na apyimykon 'wa Jesus wekena'po. <sup>2</sup>Irombo amy areky pan wopy'po I'wa. Iwokunama'po ipo'ponaka. Ika'po: "Jopoto, i'se aja'ta, ykura'mary taro mana." <sup>3</sup>Irombo Jesus 'wa tainary tynga'po, apyito'me. Ika'po: "Ekura'mako rapa iro ke!" Irombo o'win wytory moro erekyrymbo utapy'po. <sup>4</sup>Irombo Jesus wyka'po i'wa: "Tuwaro koro aiko. Amy 'wa paio koro kysekarityi. Asenepotango te mo'ko Tamusi pokono 'wa. Moro Moses wykatopombo yko me Tamusi 'wa, Tamusi emamina'po amyika'to'me mo'karon Tamusi pokonokon 'wa."

### Mo'ko warinu pokonokon jopotory

<sup>5</sup>Moro Kafaraum taka Jesus wo'myry jako, amy warinu pokonokon jopotory wopy'po I'wa e'pima. <sup>6</sup>Ika'po: "Jopoto, mo'ko ppyitory auto po tapapo man. Ija'mun tyromo'se man. Mene kynota'karykanon." <sup>7</sup>Jesus wyka'po i'wa: "Wo'take iro ke ikura'ma." <sup>8</sup>Mo'ko warinu pokonokon jopotory 'wa te ejuku'po. Ika'po: "Jopoto, uwam'po watapoja yjauty taka awo'myto'me. Ajauranako roten te. Irombo mo'ko ppyitory iru'pa rapa kynaitan. <sup>9</sup>Awu ro rypo jopoto nundymary me wa. Ynundymarykon me rapa warinu pokonokon mandon. Amy 'wa ywyka'poto: 'Itango!' kyny'san. Amy 'wa rapa ywyka'poto: 'O'ko 'ne!' kyno'san. Ypyitory 'wa ywyka'poto: 'Ero wara aiko!' moro wara ro kynaijan."

<sup>10</sup>Moro eta'po mero, Jesus enuta'po imero. Mo'karon tywekenanamon 'wa ika'po: "Ita'ro pore, mo'karon Israel pajanyombo ra'na mo'sepan Tamusi amyikanen anepory'pa paio we'i."

<sup>11</sup>"Wykaje o'waine: pyime kari'na kyno'ta'ton undy wyino, aretyry wyino enapa. Irombo kynendameta'ton Abraham, Isak, Jakob maro moro Tamusi nundymary ta. <sup>12</sup>Pyime moro Tamusi nundymary tanokon me rypo yry'san emata'ton moro irombo ro tawa'rumanyombo taka. Moro po ro atamono, aijekyno enapa kynaitan."

<sup>13</sup>Irombo Jesus wyka'po mo'ko warinu pokonokon jopotory 'wa: "Ttango. Moro anamyikary wara ro oty no'ka'nen." Moro jako 'ne ro mo'ko ipyitory we'i'po iru'pa rapa.

---

**8:1-4** Markus 1:40-45, Lukas 5:12-16    **8:4** Levitikus 14:1-32

**8:5-13** Lukas 7:1-10    **8:11** Lukas 13:29    **8:12** Mateus 22:13, 25:30, Lukas 13:28

### Jesus 'wa je'tun pangon kura'mary

<sup>14</sup>Moro Petrus auty taka tywo'my'po mero, Jesus 'wa mo'ko i'menoty epy'po tapapo, komyinano pe. <sup>15</sup>Ainary apo'i'po mero Jesus 'wa, moro ikomyiny'mbo utapy'po. Irombo mo'ko worryi awomy'po upaine.

<sup>16</sup>Iko'mamy'po mero, pyime takyramon enepy'san i'waine I'wa. Tauran ke roten mo'karon akywano moma'san i'wa. Pa'poro mo'karon any'pangon kura'ma'san i'wa. <sup>17</sup>Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo Jesaja nekarity'po wo'kapy'po:

Moro ru'me kywairikonymbo tyka i'wa man.

Kanykyrykonymbo typina i'wa man.

### Jesus wena'po ta kari'na wytory

<sup>18</sup>Kari'na apyimy 'wa tu'memyry ene'po mero ty'wa, Jesus wyka'po moro tuna juwembory patoto'me ty'waine. <sup>19</sup>Irombo amy Tamusi kareтары uku'nen wopy'po I'wa. Ika'po I'wa: “Amepanen, oja awytotopo 'wa ro wy'take awena'po ta.” <sup>20</sup>Irombo Jesus wyka'po i'wa: “Mo'karon joroko tautake mandon. Mo'karon tonoro tapo'nyne mandon. Mo'ko kari'na ymuru upu'po te erematopo'ma man.” <sup>21</sup>Amy terapa inemepary wyka'po I'wa: “Jopoto, oro yjummy na'nen sunendamyi.” <sup>22</sup>Jesus wyka'po te i'wa: “O'ko ywena'po ta. Oro mo'karon iromby'san mo'karon takepyrykon unensen.”

### Orometa

<sup>23</sup>Kurijara taka iwotaru'ka'po mero, mo'karon inemeparykon wyto'san imaro. <sup>24</sup>Irombo orometa woma'po moro tuna juwembory taka. Parana kynotaru'kakon terapa moro kurijara taka. Jesus te kyno'ny'sakon. <sup>25</sup>Irombo ito'san i'wa. Embaka'po i'waine. Ika'san i'wa: “Jopoto, na'na epano'ko! Kuta'saton terapa!” <sup>26</sup>Irombo ika'po i'waine: “O'tono'me ko tanarike 'ne terapa mandon, Tamusi anamyikaporo'non?” Irombo awomy'po. Morokon pepeito, moro parana e'ma'san i'wa. Ity'me imero pa'poro oty we'i'po moro parana ta. <sup>27</sup>Poto me imero mo'karon kari'na enuta'san. Ika'san: “Noky 'ne ko mo'se nan, se? Morokon pepeito, moro parana ro rypo kore nepanamaton i'wa, ran!”

---

**8:14-17** Markus 1:29-34, Lukas 4:38-41    **8:17** Jesaja 53:4

**8:18-22** Lukas 9:57-62    **8:23-27** Markus 4:35-41, Lukas 8:22-25

### Oko takyramon epanopyry

<sup>28</sup>Koposenaka itunda'po mero, mo'karon Gadara wyinonokon 'wa, oko takyramon wopy'san epoje moro atunendopo wyino. Anari me imero kynatokon. Amy paio moro oma ta tytory upijakon. <sup>29</sup>Mo'karon ko'ta'san ro: "Oty 'se ko na'na maro man, se, Tamusi ymuru? Mopyi terapa na'na a'karykapo?"

<sup>30</sup>Tyse terapa iwyinoine moky pyiruku tywendamerykon aropo'satokon. <sup>31</sup>Mo'karon wokryryjan akyrykon we'pima'san Jesus 'wa. Ika'san: "Na'na momary jako o'wa, na'na aropoko mo'karon pyiruku taka." <sup>32</sup>Irombo ika'po i'waine: "I'tandoko iro ke!" Mo'karon wokryryjan akyrykonymba wepa'ka'san iwyinoine. Mo'karon pyiruku taka terapa ito'san. Irombo mo'karon pyiruku eka'numy'san moro eme'tary wyino moro tuna juwembory taka. Pa'poro i'maty'san moro tuna ta.

<sup>33</sup>Mo'karon pyiruku enenamonymbo eka'numy'san moro poto 'su aitopo 'wa. Pa'poro oty, o'to mo'karon takyramonymbo we'i'san enapa ekarity'po i'waine. <sup>34</sup>Morombo mero pa'poro moro aitopo ponokon wyto'san Jesus epoje. Ene'po mero ty'waine, iwe'pima'san i'wa moro tyinonorykon wyino itoto'me.

### Jesus 'wa amy iwajakuta'po kura'mary

**9** <sup>1</sup>Jesus wotaru'ka'po kurijara taka. Koposenaka rapa iwe'pato'po, moro tamandopo 'wa. Irombo amy iwajakuta'po enepy'po i'waine I'wa, moro ipaty tu'po ro. <sup>2</sup>Moro i'waine poto me Tamusi amyikary enery ke ty'wa, Jesus wyka'po mo'ko iwajakuta'po 'wa: "Aturu'po apyiko, ito'my! Oja'wanykonymba kyno'kanon."

<sup>3</sup>Morombo mero amykon Tamusi kare'tary uku'namon wyka'san tyturu'san ta: "Tamusi ety jamikanon mo'se!" <sup>4</sup>Moro iwonomengarykon ukutyry ke ty'wa, Jesus wyka'po: "O'tono'me ko yja'wan me moro aturu'san ta monumengaton?" <sup>5</sup>Otypan ko ija roten nan? Awykary mo'se iwajakuta'po 'wa: 'Oja'wanykonymba kyno'kanon.?' Awykary te ka'tu 'Ajawongo! Itopo'ko!?' <sup>6</sup>O'po'toko, muku'to'se me mo'ko kari'na ymuru aina yja'wan me e'i'po kary wairy ero nono tu'po." Irombo ika'po mo'ko iwajakuta'po 'wa:

---

8:28-34 Markus 5:1-20, Lukas 8:26-39    9:1-8 Markus 2:1-12, Lukas 5:17-26

“Ajawongo. Apaty anungo. I'tango ajauty 'wa.” <sup>7</sup>Irombo awomy'po. Ito'po tauty 'wa.

<sup>8</sup>Moro ene'po mero ty'waine, mo'karon kari'na apyimykon 'wa Tamusi nendo'po. Tamusi ety awonga'po i'waine, kari'na 'wa moropan pori'tonano yry'po ke i'wa.

### Jesus 'wa Mateus ko'mary

<sup>9</sup>Moro wyino a'si 'ko tyto'po mero, amy wokery wotandy'mo'po ene'po Jesus 'wa moro pyrata amo'i'topo auto po. Ety me Mateus kynakon. Mo'ko 'wa ro ika'po: “O'ko ywena'po ta.” Irombo Mateus awomy'po. Ito'po Jesus wena'po ta.

<sup>10</sup>Irombo wyino Mateus auty ta Jesus tarije'po kynendamejakon. Pyime Rome pono jopoto ekataka pyrata amo'i'namon, pyime enapa amykon terapa tyja'wangamon tarije'po kynendamejatokon Jesus maro, mo'karon inemeparykon maro enapa. <sup>11</sup>Moro ene'po mero ty'waine, mo'karon Farise wyka'san mo'karon inemeparykon 'wa: “Na! O'tono'me ko mo'karon pyrata amo'i'namon maro, mo'karon tyja'wangamon maro enapa mo'ko ajemepanamon nendamejan?”

<sup>12</sup>Aurangon eta'po mero, Jesus wyka'po: “Anyky'non amy tapino'namon anupi'pa mandon. Je'tun pangon te amy tapino'namon upijaton. <sup>13</sup>Onumengatandoko o'to tauro'po me ero auranano wairy poko: ‘Kari'na 'wa kotano enery 'se wa. Tywomy tonomy 'se'pa wa.’ Tamamboramon ko'ma opy'pa tywaije wa. Mo'karon tyja'wangamon ko'ma te tywo'se wa.”

### Onemano

<sup>14</sup>Moro jako ro mo'karon Johanes nemeparykon wopy'san Jesus 'wa. Ika'san: “O'kapyn roten na'na, mo'karon Farise enapa kynonematon. O'tono'me ko mo'karon anemeparykon onema'pa nandon?” <sup>15</sup>Jesus wyka'po i'waine: “Mo'karon oko aimytonon ewa'manamon 'kare tywonemarykon taro nandon, mo'ko pytatoto a'ta tokosaine! Amy jako te mo'ko pytatoto pinata'ton iwyinoine. Irombo mero kynonemata'ton.

<sup>16</sup>“Amy paio kari'na amy asery kamisa anatoky'pa man amy penato'po wo'mynanombo poko. Ijako irombo moro asery kamisa

---

9:9-13 Markus 2:13-17, Lukas 5:27-32    9:10-11 Lukas 15:1-2

9:13 Mateus 12:7, Hosea 6:6    9:14-17 Markus 2:18-22, Lukas 5:33-39

moro wo'mynanombo tyngatan. Irombo poto me 'ne ka'tu rapa moro iwo'seka'po kynaitan. <sup>17</sup>Asery winu anije'nyndo'pa enapa mandon penato'san tonomy pi'sanyombo kapy'san ke. Ijako irombo morokon winu je'nykonyombo kyno'sekatan. Irombo moro winu kynotakamatan. Morokon ije'nykonyombo a'kuru upita'ton noro. Asery winu yry te man asery ije'ny taka. Irombo moro winu moro ije'ny maro ro mikura'matake.”

### **Jairus emyiry'membo**

<sup>18</sup>Eruparykon jako noro, amy jopoto wopy'po I'wa. Iwokunama'po ipo'ponaka. Ika'po: “Yjemyiryombo eromembo roten nirombyi. O'ko, ajainary myry'se me itu'ponaka, erenato'me rapa.” <sup>19</sup>Irombo Jesus awomy'po. Imaro ito'po. Mo'karon inemeparykon wyto'san enapa.

<sup>20</sup>Irombo amy je'tun pan worryi moro po kynakon. Ainapatoro itu'ponaka oko siriko terapa no'mo roten kynakon. Mo'ko wyto'po ro I'wa. Inga'na'po ta moro iwo'my sese'wuru y'tu'ka'po iwa.

<sup>21</sup>Tyturu'po ta irombo kyngakon: “Iwo'my y'tu'ka'poto roten y'wa, iru'pa rapa waitake.”

<sup>22</sup>Jesus wotu'ma'po te. Mo'ko worryi ene'po mero, ika'po: “Aturu'po apyiko, iso'ne. Moro o'wa Tamusi amyikary akura'mai.” Morombo wyino iru'pa rapa mo'ko worryi kynakon.

<sup>23</sup>Irombo mo'karon Simosu wota'nano'to'kon auto jopotory auty 'wa tytunda'po mero, Jesus 'wa mo'karon kari'na wotaikapotyry ene'po. Sina pokonokon enapa moro po kynatokon. <sup>24</sup>Irombo ika'po: “Omimatoko! Mo'ko amyija'ko iromby'pa man. Kyno'ny'san te.” Irombo auno'poty'po i'waine.

<sup>25</sup>Kurandonaka mo'karon kari'na emoky'san mero ty'wa, iwo'my'po mo'ko amyija'ko waitopo 'wa. Ainary poko apo'i'po i'wa. Irombo mo'ko amyija'ko awomy'po. <sup>26</sup>Moro ekary wotaripapy'po ro moro po wararo.

### **Oko enu'non kura'mary**

<sup>27</sup>Moro wyino Jesus wytory jako, oko enu'non wyto'san iwena'po ta. Iko'ta'san: “Na'na kotanory eneko, David paryombo!” <sup>28</sup>Auto 'wa itunda'po mero, mo'karon enu'non wopy'san I'wa. Jesus wyka'po

i'waine: "Ajepanopyrykon taro ywairy mamyikaton?" Ika'san I'wa: "A'a, Jopoto. Na'na kynamyikanon." <sup>29</sup>Irombo enurukon y'tu'ka'san i'wa. Ika'po: "Moro anamyikarykon ro no'ka'nen." <sup>30</sup>Irombo enurukon we'i'san iru'pa rapa. Jesus 'wa te apo'tun pe e'ma'san. Ika'po: "Tuwaro koro aitoko. Amy 'wa pairo ero oty ukutyry kapyn man." <sup>31</sup>Tywepa'ka'san mero te, moro po aito'kon wararo Jesus ekaro'po i'waine.

### Amy erupopyn kura'mary

<sup>32</sup>Mo'karon wyto'san wyino, amy takyren erupopyn wokryy enepy'po i'waine Jesus 'wa. <sup>33</sup>Mo'ko akrymbo moma'po wyino, mo'ko erupopynymbo aurana'po. Mo'karon kari'na apyimykon enuta'san imero. Ika'san: "Eropan oty asenepo'pa noro man mo'karon Israel pajanyombo ra'na." <sup>34</sup>Mo'karon Farise wyka'san te: "Mo'ko ewa'rummy tamuru pori'tory ta mo'karon ewa'rummy momanon."

### Jesus 'wa kari'na kotanory enery

<sup>35</sup>Pa'poro potonon, siky'inon aito'kon 'wa Jesus wyto'po. Morokon Simosu wota'nano'to'kon auto wararo kari'na emepary aropoty'po i'wa. Ijako ro moro Tamusi nundymary ekapory ekarojakon. Pa'poro anyky wyino, je'tunano wyino enapa iru'pa rapa mo'karon kari'na yjakon.

<sup>36</sup>Mo'karon kari'na apyimykon 'wa tywo'potyry jako, moro ikotanorykon ene'po i'wa. Takinda irombo, tyrupota enapa kynatokon, ene'nemyngon kapara wara. <sup>37</sup>Irombo ika'po mo'karon tynemeparykon 'wa: "Moro typotymy pyime ro rypo man. Mo'karon ipo'namon te pyime waty mandon. <sup>38</sup>Iro ke ro mo'ko wonatopo potyry Jopotory 'wa aturupotoko amykon noro ipo'namon man emo'to'me i'wa."

### Mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon Jesus nemeparykon

**10** <sup>1</sup>Irombo mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon tynemeparykon ko'mapo'san i'wa ty'wa. Irombo

9:34 Mateus 10:25, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15

9:35 Mateus 4:23, Markus 1:39, Lukas 4:44

9:36 Numeri 27:17, 1 Koningen 22:17, 2 Kronieken 18:16, Ezechiël 34:5, Markus 6:34

9:37-38 Lukas 10:2

ipori'toma'san i'wa. Pa'poro yja'wangan akywano momary, pa'poro any'pangon, je'tun pangon kura'mary enapa yry'po i'wa ainakaine.

<sup>2</sup>Erokon mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon apojoma'san etykon: Koromo 'ne Simon, mo'ko Petrus me kynejatokatokon inoro mo'ko ipiry Andreas maro, mo'ko Sebedeus ymuru Jakobus mo'ko ipiry Johanes maro, <sup>3</sup>Filipus Bartolomeus maro, Tomas mo'ko pyrata amo'in'en Mateus maro, mo'ko Alfeo ymuru Jakobus mo'ko Tadeus maro, <sup>4</sup>mo'ko Judea poko o'wo'matoto Simon mo'ko Judas Iskariot maro (mo'ko 'wa ro enapa Jesus takarama man).

<sup>5</sup>Mojan ainapatoro itu'ponaka okonokon apojoma'san Jesus 'wa ero wara: "Simosu me e'i'non 'wa kytoton. Samaria ponokon waitopo taka kyto'myton. <sup>6</sup>I'tandoko 'ne ka'tu te mo'karon utapy'san kapara waranokon Israel pajanyombo 'wa. <sup>7</sup>Moro senge terapa moro Tamusi nundymary wairy ekary arotoko i'waine. <sup>8</sup>Je'tun pangon irupa rapa ytoko. Iromby'san awongatoko rapa. Areky pangon ikura'matoko. Yja'wangan akywano imomatoko. Epemary pyndo oty mapyiton. Epemary pyndo enapa oty ytoko.

<sup>9</sup>"Ika'mi'po, amu'nymbo, ikarai'po kysaroton amaroine. <sup>10</sup>Otyje'ny'ma i'tandoko. Awo'mykon y'petakangon kysaroton. Isapato'pa, apose'ma i'tandoko. Mo'ko amaminatoto 'wa tarepary apyiry man.

<sup>11</sup>"Poto 'su aitopo taka, ko'warono aitopo taka pai awo'my'sando, amy o'wa tatawary 'san upitoko. Mo'ko ekosa ro aitoko, moro aitopo wyino awytorykon 'wa ro. <sup>12</sup>Moro auto taka awo'myrykon jako ro, mo'karon itanokon 'wa kaitoko: 'Sara'me aitoko, yja'sakarykon.' <sup>13</sup>O'waine tatawary 'se mo'karon auto tanokon a'ta, moro awykato'kon sara'me aino ekosaine nainen. Moro wara e'i'pa a'taine, moro awykato'kon sara'me aino neraman rapa o'waine. <sup>14</sup>Amy oje o'waine tatawary 'se'pa kari'na a'ta, ajaurangon 'wa tywepanamary 'se'pa kari'na a'ta, i'tandoko moro auto wyino, moro aitopo wyino pai. Awytorykon mero moro apupurukon i'kokatoko. <sup>15</sup>Ita'ro pore, moro a'wembono auranano ytopo kurita moro aitopo kynota'karykatan Sodom, Gomora ko'po 'ne ka'tu rapa.

---

**10:1-4** Markus 3:13-19, Lukas 6:12-16    **10:5-15** Markus 6:7-13, Lukas 9:1-6  
**10:7-15** Lukas 10:4-12    **10:10** 1 Korinte 9:14, 1 Timoteus 5:18  
**10:14** Apojoma'san 13:51    **10:15** Mateus 11:24, Genesis 19:24-28

<sup>16</sup>“Komo'saton te 'ne kapara emokyry wara tokonamon pero ra'naka. Tuwaro koro aitoko okoju wara. Ija'wany'pa koro aitoko akukuwa wara.

<sup>17</sup>“Tuwaro aitoko mo'karon kari'na poko. Ajarota'ton irombo a'wembono auranano yto'kon auto taka. Opoky'mata'ton morokon tywota'nano'to'kon auto ta. <sup>18</sup>Potonon jopotokon po'ponaka, poto 'su jopoto y'petakangon po'ponaka enapa ajarota'ton yjupu'po me. Moro jako ro otypan oty wo'kapy'po ekarityry taro maita'ton i'waine, mo'karon Simosu me e'i'non 'wa enapa. <sup>19</sup>Jopoto po'ponaka ajarorykon jako i'waine ajemendoto'ko'me, kytesykaton o'to awykarykon man poko. Moro jako 'ne moro o'to awykarykon man mapyita'ton. <sup>20</sup>Amyjaron kapyn irombo ajauranata'ton. Mo'ko ajumykon a'kary te otaine kynauranatan.

<sup>21</sup>“Kari'na typiry, tyryi ekaramatan iwoto'me. Jumynano ro rypo ty'me ekaramatan. Pitanikon tysanokon, tyjumykon auran po'takaro imero kynaita'ton. Tysanokon, tyjumykon wopota'ton. <sup>22</sup>Pa'poro kari'na ajenono'ta'ton yjety upu'po me. Mo'ko tyrombyry 'wa ro ata'karykano ta eja'nakatoto epano'tan te Tamusi.

<sup>23</sup>“O'win amy aitopo ta kari'na erekuru 'wa awekenarykon jako, amy terapa aitopo 'wa etuwarikatoko. Ita'ro pore, mo'karon Israel pajanyombo waito'kon etawa'mary mupita'ton, mo'ko kari'na ymuru wopyry uwaporo.

<sup>24</sup>“Amy omeplatoto tamepanen ko'po e'i'pa man. Amy pyitonano tyjopotory ko'po e'i'pa man. <sup>25</sup>Mo'ko omeplatoto 'wa iporo terapa man mo'ko tamepanen wara iwairy. Mo'ko pyitonano 'wa iporo terapa man mo'ko tyjopotory wara iwairy. Be'elsebul me amy auto jopotory ejuru jako kari'na 'wa, yja'wan me 'ne ka'tu rapa mo'karon auty tanokon ejuta'ton.

<sup>26</sup>“Tanarike kytaiton ipokoine. Pa'poro onepyn oty irombo kynonepotan. Unemy'po oty kynotuku'tan. <sup>27</sup>Pa'poro o'waine ewa'rummy ta ynekarityry ekari'toko aweiry ta. Apanarykon taka ekarity'po ekarotoko autokon re'ta.

---

**10:16** Lukas 10:3    **10:17-20** Markus 13:9-11, Lukas 12:11-12, 21:12-15

**10:21** Markus 13:12, Lukas 21:16

**10:22** Mateus 24:9, Markus 13:13, Lukas 21:17, Mateus 24:13, Markus 13:13

**10:24** Lukas 6:40, Johanes 13:16, 15:20

**10:25** Mateus 9:34, 12:24, Markus 3:22, Lukas 11:15    **10:26-33** Lukas 12:2-9

**10:26** Markus 4:22, Lukas 8:17

28“Tanarike kytaiton mo'karon aja'mungon wonamon poko. Aja'karykon worry upijaton. Tanarike te aitoko mo'ko ata'karykatopo wa'to ta aja'mungon maro aja'karykon uta'kary taro aitoto poko. 29Oko wansiri epety me o'win kusiri pana'po man. O'win amy mo'kohan wansiri paio te nono tu'ponaka oma'pa man Tamusi nisanory pyndo. 30Amyjaron te, ajunsetykon paio pa'poro tu'ku man. 31Tanarike iro ke kytaiton. Pyimano wansiri ko'po tapene mandon amyjaron.

32“Pa'poro mo'karon kari'na embata ywyinonokon me okari'tonon wyino enapa wokari'take mo'ko kapukon tano yjummy embata. 33Mo'ko kari'na embata yjukuty'pa tywairy ekari'nen anukuty'pa te wokari'take mo'ko kapukon tano yjummy embata.

34“Nono tu'ponaka sara'me aino ene'se tywo'se kakano'ton. Sara'me aino ene'se kapyn wopyi. Supara ene'se te wopyi. 35Ata'sakano ene'se wopyi. Wokyry tyjummy jenono'tan. Amyinano tysano jenono'tan. Parysanonano ty'menoty jenono'tan. 36O'win auto ta asekaro kari'na kynaijenono'ta'ton.

37“Amy 'wa ypygary ko'po tyjummy, tysano pynary jako, y'wano me tywairy upitan. Amy 'wa ypygary ko'po tamiyry, tymuru pynary jako, y'wano me tywairy upitan. 38Mo'ko ywena'po ta tytoto'me tywakapuru ananumy'pa man inoro y'wano me tywairy upitan. 39Mo'ko tamamyry eponenymbo moro tamamyry uta'katan. Mo'ko yjupu'po me tamamyry uta'kanenymbo te moro tamamyry epotan.

40“Mo'ko ajewa'manamon yjewa'manon. Mo'ko yjewa'manen mo'ko yjemo'nenymbo ewa'manon. 41Amy 'wa amy Tamusi auran uku'ponen ewa'ma'poto Tamusi auran uku'ponen me iwairy ke, amy Tamusi auran uku'ponen epety apyitan. Amy 'wa amy tamamboren ewa'ma'poto tamamboren me iwairy ke, amy tamamboren epety apyitan. 42Amy 'wa sapera'membo ta roten tuna ke o'win amy mo'kohan ko'warono upa'poto ywyinono me iwairy ke, ita'ro pore, tapety anapo'i'pa e'i'pa kynaitan.”

### Mo'ko kari'na etykanen Johanes napojoma'san

**11** 1Mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon tynemeparykon uru'ma'san mero ty'wa, Jesus wyto'po moro wyino

10:33 2 Timoteus 2:12 10:34-39 Lukas 12:51-53, 14:26-27

10:35-36 Micha 7:6 10:38 Mateus 16:24, Markus 8:34, Lukas 9:23

10:39 Mateus 16:25, Markus 8:35, Lukas 9:24, 17:33, Johanes 12:25

10:40 Lukas 10:16, Johanes 13:20, Markus 9:37, Lukas 9:48 10:42 Markus 9:41

mo'karon kari'na emepa, moro iru'pyn oka ekaro enapa iwaito'kon 'wa.

<sup>2</sup>Moro yja'wangan kari'na aru'katopo ta one wara mo'ko Mesias emaminary ekary eta'po mero ty'wa, Johanes 'wa amykon tynemeparykon emoky'san <sup>3</sup>Jesus 'wa aturupo. Ika'san: "Mo'ko o'toto manombo amoro man? Amy terapa momo'tan te ka'tu na'na?"

<sup>4</sup>Jesus 'wa ejuku'san: "Morokon aneta'san, anene'san enapa ekari'tandoko Johanes 'wa. <sup>5</sup>Enu'nonymbo kyno'po'saton rapa. Wajaku pangonymbo kyny'saton rapa. Yja'wan areky pangonymbo kynekura'maton rapa. Ipana'nonymbo kynipanaton rapa. Iromby'san kynawonjaton rapa. Mo'karon omi tanokon amy iru'pyn oka etaton. <sup>6</sup>Sara'me 'ne janon kynaitan mo'ko ypoko aki'ny'ma aitoto."

<sup>7</sup>Mo'karon Johanes apojongon wyto'san mero, Johanes poko mo'karon kari'na apyimykon erupary a'mo'po Jesus 'wa: "Oty ene ko mytoton moro iponomyn wo'i taka? Amy pepeito ne'wujukuru itupu ene ka'tu? <sup>8</sup>Oty ene ko iro ke mytoton? Amy iru'pyn tymi'mi'ken wo'mynano tano wokryy ene ka'tu? Mo'karon iru'pyngon tymi'mi'kamon wo'mynano tanokon kari'na te 'kuru morokon potonon jopotokon autykon ta mandon. <sup>9</sup>Oty ene 'ne ka'tu ko iro ke mytoton? Amy Tamusi auran uku'ponen ene ka'tu? A'a, wykaje o'waine, amy Tamusi auran uku'ponen ko'pono 'ne ka'tu rapa ene! <sup>10</sup>Mo'ko poko ro tymero man:

Eneko, yjapojon semo'sa ajuwapo. Mo'ko ro moro ajemary ka'tan o'wa.

<sup>11</sup>"Ita'ro pore, mo'karon worryijan uwembo wyino oma'san ra'na amy pairo e'i'pa tywaije man mo'ko kari'na etykanen Johanes ko'po. Ise'me te mo'ko ko'waronombo moro Tamusi nundymary tano iko'po man poto me. <sup>12</sup>Mo'ko kari'na etykanen Johanes we'i'po poro, erome noro, moro Tamusi nundymary apyiry poko kari'na kynow'maton. Tokonamon kari'na kynosaton apyije. <sup>13</sup>Pa'poro mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo, moro omenano mero'po enapa moro Tamusi nundymary poko taurana mandon

Johanes taronaka ro. <sup>14</sup>Amyikary 'se aja'taine, mo'ko o'toto manombo Elia mo'ko man. <sup>15</sup>Mo'ko typanaken nepanaman.

<sup>16</sup>“Otypan oty wara ko mo'karon eromenokon kari'na syta'ton? <sup>17</sup>Otykon ekaramatopo po tandy'ponokon, ero wara ta'sakarykon ko'manamon pitanikon wara mandon: ‘Na'na o'waine sina etoi. Irombo uwa'pa maiton. Na'na atamatopo ware kapyi o'waine. Irombo atamo'pa maiton.’ <sup>18</sup>Mo'ko Johanes irombo nopyi. Arepa anenapy'pa man. Winu anenyry'pa man. Irombo mykaton: ‘Amy yja'wan noky itu'po man.’ <sup>19</sup>Mo'ko kari'na ymuru nopyi. Arepa ena'san. Winu enyjan enapa. Irombo mykaton: ‘Enetoko! Amy kumi'man pore kari'na, ran! Amy tanymy 'san pore kari'na, ran! Mo'ko Rome pono jopoto ekataka pyrata amo'i'namon pawanary, amy tyja'wangamon pawanary enapa mo'ko man!’ Tywonumengapore Tamusi wairy enepojan morokon inikapy'san amaminano.”

<sup>20</sup>“Irombo Jesus 'wa morokon ty'wa porit'nonano apyimy enepoto'konymboto aito'kon poko tauranary a'mo'po. Tamamyrykon anu'ma'pa iwe'i'san ke, eju'san i'wa: <sup>21</sup>“Je'tun pe pore kynaitan o'wa, Korasin. Je'tun pe pore kynaitan o'wa, Betsaida. Moro Tyrus po, moro Sidon po enapa morokon otaine onepo'san Tamusi porit'torykon wo'kapy'sanymboto, penaro terapa natu'matoryine. Morokon yja'wan me tywe'i'san jetumary enepotopo womynano ke terapa newomyndotoryine. Weru'no'po ke terapa natakoroirotoryine. <sup>22</sup>Wykaje o'waine: Moro a'wembono auranano yry jako, moro Tyrus ko'po 'ne ka'tu rapa, moro Sidon ko'po enapa mata'karykata'ton. <sup>23</sup>Amoro rapa Kafaraum, ajawongary man mekano'san kapu taka? Iromby'san waitopo taka te mony'totake. Moro Sodom po morokon ota onepo'san Tamusi porit'torykon wo'kapy'sanymboto, erome noro mondo nairy. <sup>24</sup>Wykaje o'waine: moro a'wembono auranano yry jako, moro Sodom ko'po 'ne ka'tu rapa mata'karykatake.”

### Jesus 'wa tyjummy ety awongary

<sup>25</sup>Moro jako enapa Jesus wyka'po: “Papa, kapu, nono Jopotory, poto me ajety sawongaje morokon ynekarity'san otykon unemy'san

---

**11:14** Maleachi 4:5, Mateus 17:10-13, Markus 9:11-13    **11:20-24** Lukas 10:13-15  
**11:21** Jesaja 23:1-18, Ezechiël 26:1---28:26, Joel 3:4-8, Amos 1:9-10, Zacharia 9:2-4  
**11:23** Jesaja 14:13-15, Genesis 19:24-28    **11:24** Mateus 10:15, Lukas 10:12

poko o'wa mo'karon oty uku'namon omepa'san wyino, uku'po'san poko te o'wa mo'karon sikyi'non 'wa. <sup>26</sup>A'a, papa, moro wara iru'pa oty topoje o'wa man.

<sup>27</sup>“Pa'poro oty yryi yjummy yjainaka. Amy paio kari'na mo'ko ymunano anukuty'pa man. Mo'ko jumynano roten kynuku'san. Amy paio kari'na enapa mo'ko jumynano anukuty'pa man. Mo'ko ymunano roten kynuku'san. Mo'ko i'wa enepory 'se mo'ko ymunano waitopo enapa kynuku'san.

<sup>28</sup>“O'toko 'ne y'wa, pa'poro awosin pangon otykon naki'marykon. Awu karemapota'ton. <sup>29</sup>Moro ynyry oty arotopo anundoko. Y'wa omepapotoko. Yturu'po irombo pyi'me'ke man. Po'po watapoja. Aja'karykon 'wano me oremano mepota'ton. <sup>30</sup>Moro ynyry oty arotopo irombo tupi me waty man. Moro anarorykon me ynyry sawo'ne man.”

### Jesus moro Sabbat tauro'po enepory

**12** Enapryy a'mo'po i'waine. <sup>1</sup>Moro jako ro amy otare'matopo kurita Jesus kyny'sakon morokon awasi paty ta. Irombo mo'karon inemeparykon kumyry'san. Morokon wonatopo epery potyry a'mo'po i'waine.

<sup>2</sup>Moro ene'po mero mo'karon Farise wyka'san Jesus 'wa: “Eneko! Moro otare'matopo kurita ta tykapymy waty oty ka'saton mo'karon anemeparykon!” <sup>3</sup>Jesus wyka'po te i'waine: “Awe'i'san poro o'to mo'ko David we'i'po anerupa'pa mandon, moro kumyno ta ta'ta mo'karon ta'sakarykon maro? <sup>4</sup>Moro Tamusi auty taka tywo'my tywaije man. Morokon Tamusi embata yry'san perere tana'se i'waine tywaine man. Morokon perere enapryy waty i'wa tywaije man, mo'karon a'sakarykon 'wa waty enapa. Mo'karon Tamusi pokonokon 'wa roten te morokon perere enapryy tywaije man.

<sup>5</sup>“Moro omenano kareтары ta ka'tu anerupa'pa mandon onewara mo'karon Tamusi pokonokon 'wa tamendorykon pyndo moro Tamusi auty ta moro otare'matopo kurita yja'wangary?

<sup>6</sup>“Wykaje te o'waine: amy Tamusi auty ko'pono ero po man. <sup>7</sup>O'to tauro'po me ero auranano wairy ukutyry manombo rypo

---

10:25-30 Lukas 10:21-22    11:27 Johanes 3:35, Johanes 1:18, 10:15

11:29 Jeremia 6:16    12:1-8 Markus 2:23-28, Lukas 6:1-5

12:1 Deuteronomium 23:25    12:3-4 1 Samuel 21:1-6    12:4 Levitikus 24:9

12:5 Numeri 28:9-10

tywaije o'waine man: 'Kari'na 'wa kotano enery 'se wa. Tywomy tnomy'n 'se'pa 'wa.'. Moro ukuty'pomboto o'waine, u'tano'non u'ta oty anyry'pa maitoryine. <sup>8</sup>Mo'ko kari'na ymuru irombo moro otare'matopo kurita jopotory me man."

### **Moro otare'matopo kurita amy kura'mary**

<sup>9</sup>Irombo moro wyino Jesus wyto'po. Moro iwomepato'kon auto taka iwo'my'po. <sup>10</sup>Moro ro po amy ainamiriri'ta'po kynakon. Irombo Jesus emendoto'man epoto'me ty'waine, iwoturupo'san i'wa: "Iru'pa nan moro otare'matopo kurita amy je'tum pan kura'mary?"

<sup>11</sup>Jesus wyka'po i'waine: "Amy otare'matopo kurita o'win amy ara'nanokon eky kapara woma'poto topona taka, anika'pa naitan? <sup>12</sup>Kapara ko'po 'kare kari'na e'i'pa nan. Iro ke ro moro otare'matopo kurita aja'sakary poko iru'pa awairy man." <sup>13</sup>Irombo ika'po mo'ko wokry 'wa: "Ajainary ityngako!" Irombo moro tainary tynga'po i'wa. Irombo iru'pa rapa moro ainary we'i'po moro atoneno wara.

<sup>14</sup>Irombo tywepa'ka'san mero mo'karon Farise worupa'san ase'wa one wara Jesus wory man poko.

<sup>15</sup>Moro ukuty'po mero ty'wa, Jesus womima'po moro wyino. Pyimanokon kari'na apyimy 'wa iwekena'po. Pa'poro je'tun pangon kura'ma'san i'wa. <sup>16</sup>E'mapoty'san te imero i'wa takarory pona. <sup>17</sup>Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo Jesaja nekarity'po wo'kapy'po:

<sup>18</sup>Enetoko. Mo'se mo'ko ynapo'i'po ypyitory. Sipynaje. Yja'kary apokupe man. Yja'kary itu'ponaka sytake. Kari'na poko a'wembono auranano yry man ekarotan i'waine.

<sup>19</sup>Asauranaka'pa kynaitan. Iko'tapoty'pa kynaitan. Auran aneta'pa kari'na kynaitan omakon ta. <sup>20</sup>Waruma wotamboty'po anipyty'ka'pa kynaitan. Kororeta ka'mukepyry ane'wu'ka'pa kynaitan. Moro wara kynaitan moro a'wembono auranano 'wa pa'poro oty y'mondory 'wa ro. <sup>21</sup>Mo'ko momo'tan ro kari'na.

### **One wara Jesus 'wa ewa'rumy momary**

<sup>22</sup>Irombo amy takyren wokry enepy'po i'waine I'wa. Mo'ko ro enu'pa, erupo'pa enpa kynakon. Irombo iru'pa rapa yry'po i'wa.

---

**12:7** Mateus 9:13, Hosea 6:6    **12:9-14** Markus 3:1-6, Lukas 6:6-11

**12:11** Lukas 14:5    **12:18-21** Jesaja 42:1-4 (LXX)

Aurana'po rapa. Oty ene'po rapa i'wa. <sup>23</sup>Pa'poro kari'na apyimykon enuta'san imero. Ika'san: "Mo'ko David parymbo kapyn mo'se nan?" <sup>24</sup>Moro eta'po mero mo'karon Farise wyka'san: "Mo'ko ewa'rummy tamuru Be'elsebul porit'ory ta roten mo'karon ewa'rummy momanon."

<sup>25</sup>"Jesus 'wa te iwonumengarykon ukuty'po. Ika'po i'waine: "O'win e'i'pa amy nono undymanamon a'ta, moro nono undymary kynotany'matan. O'win e'i'pa amy aitopo ponokon, amy auto tanokon a'ta, tywairy taro waty moro aitopo, moro auto pai kynaitan. <sup>26</sup>Satan 'wa Satan momary jako, mo'karon Satan nundymary tanokon o'win e'i'pa mandon. One wara noro ko mo'karon tynundymary tanokon undymatan? <sup>27</sup>Y'wa mo'karon ewa'rummy momary jako Be'elsebul porit'ory ta, noky porit'ory ta ko mo'karon apyitorykon nimomaton? Iro ke ro mo'karon apyitorykon a'wembono auranano yta'ton apokoine. <sup>28</sup>Tamusi a'kary porit'ory ta mo'karon ewa'rummy momary jako te y'wa, moro Tamusi nundymary tywo'se terapa man o'waine. <sup>29</sup>One wara ko amy pana'pyn kari'na auty taka tywo'myry taro amy naitan morokon otyry mona'toto'me, mo'ko pana'pyn animy'pa na'nen ta'ta? Imy'poto te ty'wa, morokon auty tanokon mona'tory taro kynaitan. <sup>30</sup>Mo'ko ymaro e'i'pa aitoto yjenono'nen me man. Mo'ko ymaro a'nano'to'pa aitoto aripa'to man.

<sup>31</sup>"Iro ke ro wykaje o'waine: pa'poro kari'na yja'wanykonymbo, ukuty'pa 'ne roten yja'wan me o'to ika'san tywo'kary taro man. Mo'ko Tamusi a'kary ejunen yja'wanykonymbo te o'ka'pa kynaitan. <sup>32</sup>Mo'ko kari'na ymuru poko yja'wan me orupatoto yja'wanykonymbo ty'wo'kary taro man. Mo'ko Tamusi a'kary poko yja'wan me orupatoto yja'wanykonymbo te o'ka'pa kynaitan moro eromeno nono tu'po, moro aireno nono tu'po enapa.

<sup>33</sup>"Iru'pa amy wewe a'ta, moro epery enapa iru'pa man. Yja'wan me amy wewe a'ta, moro epery enapa yja'wan me man. Wewe uku'san kari'na epery poko. <sup>34</sup>Yja'wangonymbo 'ne roten, one wara ko amyjaron yja'wan me aitonon iru'pa o'to awykarykon taro maita'ton? Moro kari'na turu'po tano wotakamary irombo indary wyino kyn'o'san. <sup>35</sup>Mo'ko iru'pyn kari'na moro kurano je'ny wyino

---

**12:22-32** Markus 3:20-30, Lukas 11:14-23    **12:24** Mateus 9:34, 10:25

**12:30** Markus 9:40    **12:32** Lukas 12:10    **12:33** Mateus 7:20, Lukas 6:44

**12:34** Mateus 3:7, 23:33, Lukas 3:7, Mateus 15:18, Lukas 6:45

kurangon otykon pa'kanon. Mo'ko yja'wan kari'na ko'wu moro tyja'wany je'ny wyino yja'wangan otykon pa'kanon. <sup>36</sup>Wykaje te o'waine: pa'poro yja'wan me tykato'konymbo poko kari'na wosajjomary kynaitan moro a'wembono auranano ytopo kurita. <sup>37</sup>Awykato'pombo poko ro irombo a'wembono auranano yta'ton apoko, iru'pyn taka ajyto'me, yja'wan taka ajyto'me pai.”

### **Mo'karon kapu nenepory oty enery 'sangan**

<sup>38</sup>Irombo amykon Tamusi kareтары uku'namon, amykon Farise enapa wyka'san i'wa: “Amepanen, amy kapu wyinono oty 'nare enepoko na'na 'wa.” <sup>39</sup>Jesus 'wa ejuku'san: “Yja'wangan kari'na, taporitonokon nonamon kari'na enapa amy kapu wyinono oty enery 'se mandon. Amy anene'pa te kynaita'ton. Mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbo Jona po roten te no'po'sen. <sup>40</sup>Oruwa kurita, oruwa koko mo'ko woto tam'po'kory uwembo ta Jona we'i'po wara enapa irombo mo'ko kari'na ymuru oruwa kurita, oruwa koko moro nono koro'na kynaitan.

<sup>41</sup>“Moro a'wembono auranano yry jako, mo'karon Ninive ponokon kynawonda'ton mo'karon eromenokon kari'na maro. Mo'karon Ninive ponokon ro kynemendota'ton imero. Mo'karon Ninive ponokon waty Tamusi 'wa tywotu'ma tywaije nandon moro Jona auran poko. Ero po kore Jona ko'pono 'ne ka'tu rapa na. <sup>42</sup>Moro a'wembono auranano yry jako, mo'ko ijary pono worryi jopoto kynawondan mo'karon eromenokon kari'na maro. Mo'ko worryi ro kynemendota'ton imero. Mo'ko worryi waty tywo'se nan ero nono y'maty'po wyino Salomo wonumengapory eta. Ero po kore Salomo ko'pono 'ne ka'tu rapa na.”

### **Tywaitopombo 'wa akywano weramary**

<sup>43</sup>“Amy yja'wan akywano womimapoto mo'ko tynaki'marymbo wyino, tywotare'matopo upi kyny'san iponono aito'kon taka. Amy anepory'pa tywe'i'poto te <sup>44</sup>kynganon: ‘Weramatake rapa moro jyautymbo 'wa.’ Irombo tytunda'po po, moro tywaitopombo

---

**12:38-42** Markus 8:11-12, Lukas 11:29-32

**12:38** Mateus 16:1, Markus 8:11, Lukas 11:16    **12:39** Mateus 16:4, Markus 8:12

**12:40** Jona 1:17    **12:41** Jona 3:5    **12:42** 1 Koningen 10:1-10, 2 Kronieken 9:1-12

**12:43-45** Lukas 11:24-26

epojan itary'pa, ta'me, sara'me. <sup>45</sup>Irombo kyny'san rapa oko-to'ima noro amykon tyko'ponokon yja'wangon akywano aije. Irombo kyno'myjaton, moro po tywaito'ko'me. Iwara mo'ko wokryy yja'wan me 'ne ka'tu rapa kynaijan moro koromo tywe'i'po ko'po. Mojan eromenokon yja'wangon kari'na epotan enapa moropan oty."

### Jesus omorykon

<sup>46</sup>"Mo'karon kari'na apyimykon 'wa auranary jako noro, mo'ko Jesus sano tunda'po mo'karon ipiryjan maro. Enery 'se kynatokon. Kurando kynaimomo'satokon. <sup>47</sup>Irombo amy wyka'po I'wa: "Asano, apiryjan kurando mandon. Ajenery 'se mandon." <sup>48</sup>Mo'ko torupanenymbo 'wa te Jesus wyka'po: "Noky ko ysano me nan? No'kan ko ymeseku'san me mandon?" <sup>49</sup>Tainary ke mo'karon tynemeparykon ekarity'san i'wa. Ika'po: "Mojan te ysano me, ymeseku'san me mandon. <sup>50</sup>Mo'ko kapukon tano yjummy nisanory wara aitoto ro ypiry me man, yjenauty me man, ysano me enapa man."

### Mo'ko maina pokono

**13** <sup>1</sup>Moro noro kurita Jesus wepa'ka'po. Moro parana esi'wo iwotandy'mo'po. <sup>2</sup>Pyime imero mo'karon kari'na wota'nanopy'san i'wa. Iro ke ro amy kurijara ta iwotandy'mo'po. Mo'karon ata'nanopy'san mapo kynatokon.

<sup>3</sup>Irombo Jesus 'wa pyime otykon ekarity'san onumengato'kon auranano ke. Ika'po i'waine: "Epanamatoko! Amy maina pokono o'ponje kyny'san. <sup>4</sup>Moro iwo'pomyry jako ro, a'si 'ko amykon inipomyry epy kyno'pa'san oma esi'wo. Irombo mo'karon tonoro ena'se kyno'saton.

<sup>5</sup>A'si 'ko enapa amykon kyno'pa'san moro topu pan nono tu'ponaka. Moro po iko'po 'ne 'ne sakau waty man. O'win wytory kynatytanon, ipyimy'ma moro sakau wairy ke. <sup>6</sup>Weju wepa'ka'po mero te, asiny kynikoro'kanon. Imi'pa tywairy ke, kynajutanon.

<sup>7</sup>"Amykon enapa takyramon itupu paty ta kynopa'san. Irombo moro takyramon itupu atytary moro wonatopo wojan.

<sup>8</sup>"Amykon kyno'pa'san iru'pyn nono tu'ponaka. Amykon kynepetanon ainatone-kari'na me, amykonymbu oruwa-kari'na

me, amykonymbbo o'win-kari'na me itu'ponaka ainapatoro. <sup>9</sup>Mo'ko typanaken nepanaman.”

<sup>10</sup>Irombo mo'karon inemeparykon wopy'san I'wa. Ika'san: “O'tono'me ko onumengato'kon auranano mekari'san i'waine?”

<sup>11</sup>Irombo ejuku'san i'wa: “Amyjaron moro Tamusi nundymary poko tamorepa mandon, mo'karon kapyn te. <sup>12</sup>Mo'ko totyken 'wa irombo otykon yta'ton. Ekosa ro oty kynotakamatan. Mo'ko otypyn wyino te otyrykonymbbo pinata'ton. <sup>13</sup>Iro ke ro onumengato'kon auranano sekari'sa i'waine. Kyno'po'saton ro rypo irombo. Otyombo ro anene'pa te mandon. Kynepanamaton ro rypo. Otyombo ro aneta'pa te mandon. <sup>14</sup>Mojan ro ero Tamusi auran uku 'ponenymbbo Jesaja wyka'po ka'pojaton:

“Mepanamata'ton ro rypo apanarykon ke. Otyombo ro aneta'pa te maita'ton. Mo'po'ta'ton ro rypo ajenurukon ke. Otyombo ro anene'pa te maita'ton. <sup>15</sup>Mojan kari'na turu'san tyja'nata man. Tywepanapu'to mandon. Tywonupu'to mandon. Iwara tanurukon ke oty anene'pa mandon. Typanarykon ke oty aneta'pa mandon. Ituru'san oty anukuty'pa man. Tamamyrykon anu'ma'pa mandon, tywekura'mapoto'ko'me y'wa.

<sup>16</sup>“Amyjaron, sara'me 'ne morokon ajenurukon ajypojoaton. Oty enepojoaton irombo o'waine. Sara'me 'ne morokon apanarykon ajypojoaton. Oty etapojoaton irombo o'waine. <sup>17</sup>Ita'ro pore, pyime Tamusi auran uku'ponamonymbo irombo, tamamboramon enapa morokon anenerykon otykon enery 'se rypo tywaije mandon. Anene'pa te tywaije mandon. Morokon anetarykon otykon etary 'se enapa rypo tywaije mandon. Aneta'pa te tywaije mandon.

<sup>18</sup>“O'to tauro'po me moro maina pokono poko ynekarity'po onumengatopo auranano wairy etatoko.

<sup>19</sup>“Morokon oma esi'wo o'papy'san wonatopo epy wara mo'karon ero wara aitonon mandon: Moro Tamusi nundymary ekary etaton. O'to tauro'po me te moro oka wairy anukuty'pa mandon. Irombo mo'ko yja'wan kynos'san. Moro ituru'san ta o'papy'san mona'tojan.

---

**13:10-17** Markus 4:10-12, Lukas 8:9-10

**13:12** Mateus 25:29, Markus 4:25, Lukas 8:18, 19:26

**13:14-15** Jesaja 6:9-10 (LXX) **13:16-17** Lukas 10:23-24

**13:18-23** Markus 4:13-20, Lukas 8:11-15

<sup>20</sup>“Morokon topu pan nono tu'ponaka o'papy'san wonatopo epy wara mo'karon ero wara aitonon mandon: O'win wytory Tamusi auran ewa'maton, eta'po mero ty'waine. <sup>21</sup>Ituru'san ta te atandy'mo'pa man. Ko'i roten Tamusi amyikaton. Moro Tamusi auranymbo upu'po me awosin pangon otykon 'wa toporykon jako, ta'sakarykon 'wa tykota'marykon jako pai, o'win wytory kynomaton.

<sup>22</sup>“Morokon takyramon itupu paty ta o'papy'san wonatopo epy wara mo'karon ero wara aitonon mandon: Tamusi auranymbo etaton. Irombo te pyime nono tu'ponokon otykon poko kynonumengaton. Pyrata kynemu'maton. Iwara te moro Tamusi auranymbo epeta'pa kyniromo'san ituru'san ta.

<sup>23</sup>“Morokon iru'pyn nono tu'ponaka o'papy'san wonatopo epy wara mo'karon ero wara aitonon mandon: Moro Tamusi auranymbo etaton. O'to tauro'po me iwairy uku'saton. Irombo kynepetaton, amykonymbo ainatone-kari'na me, amykonymbo oruwa-kari'na me, amykonymbo o'win-kari'na me itu'ponaka ainapatoro.”

### **Amykon rapa onumengato'kon auranano**

<sup>24</sup>Amy rapa onumengatopo auranano ekarity'po Jesus 'wa i'waine. Ika'po: “Moro Tamusi nundymary amy tymainary ta iru'pyn wonatopo epy pyryrykanen kari'na wara man. <sup>25</sup>Mo'karon kari'na wo'nykyry jako, mo'ko ijenono'nen kyno'san. Itupu epyryry pyryrykanon moro awasi paty ta. Irombo kyny'san moro wyino. <sup>26</sup>Moro awasi atytary jako, epetary jako, moro itupu enapa kynatytanon. <sup>27</sup>Irombo mero mo'ko maina aporemy pytorykon kyno'saton i'wa. Kyngaton i'wa: ‘Jopoto, iru'pyn wonatopo epy kapyn amainary ta mipyryrykan? One wara ko iro ke itupu pe nan?’ <sup>28</sup>Kynganon i'waine: ‘Amy yjenono'nen 'wa moro wara tyje man.’ <sup>29</sup>Irombo mo'karon ipytorykon kyngaton i'wa: ‘Na'na wytory 'se iro ke man moro itupu yna?’ Kyneju'saton: ‘Uwa. Ijako irombo moro itupu nary ta moro awasi mungata'ton. <sup>30</sup>Oro okororo natytan moro awasi potyry 'wa ro. Moro awasi po'topo kurita wykatake mo'karon ipo'namon 'wa: “Moro itupu 'ne ka'tu inatoko. Tamororo'ke pai imypo'toko, mikoro'kato'se me. Irombo moro awasi a'nano'toko moro ikura'matopo taka.” ’ ’ ”

<sup>31</sup>Amy rapa onumengatopo auranano ekarity'po Jesus 'wa i'waine. Ika'po: “Moro Tamusi nundymary amy tymainary ta

kari'na nipomyry wonatopo epy'po'membo 'ko wara man. <sup>32</sup>Moro wonatopo epy'po ro irombo ro ko'warono moro man. Atyta'ma'poto te, poto me kynaijan pa'poro amykon terapa wonatopo ko'po. Wewe me kynaijan. Mo'karon tonoro tapo'nykon ka'saton morokon iporirykon poko.”

<sup>33</sup>Amy rapa onumengatopo auranano ekarity'po i'wa i'waine: “Moro Tamusi nundymary moro perere uwapurotopo wara man. Amy worryi 'wa oruwa parapi poromy taka tyry'poto, pa'poro moro poromy uwapurojan.”

<sup>34</sup>Pa'poro morokon otykon ekarity'san Jesus 'wa mo'karon kari'na apyimykon 'wa onumengato'kon auranano me. Onumengato'kon auranano pyndo anerupa'paine iwe'i'po. <sup>35</sup>Iwara ro ero Tamusi auran uku'ponenymbo nekarity'po wo'kapy'po:

Onumengato'kon auranano sipa'katake yndary wyino. Ero nono wo'kapy'po poro atunemy'pombo oty sarykatake.

### Jesus 'wa tynemeparykon emepary

<sup>36</sup>Irombo Jesus 'wa mo'karon kari'na apyimykon no'san. Auto 'wa ito'po. Irombo mo'karon inemeparykon wopy'san i'wa. Ika'san: “Moro maina tano itupu poko anekarity'po onumengatopo auranano ekari'ko na'na 'wa iru'pyn me 'ne ro.”

<sup>37</sup>Ejuku'san i'wa. Ika'po: “Mo'ko irupyn wonatopo epy pyryrykanen, mo'ko kari'na ymuru mo'ko man. <sup>38</sup>Moro maina, ero nono moro man. Moro irupyn wonatopo epy, moro Tamusi nundymary tanokon kari'na mo'karon mandon. Moro itu'pu, mo'karon ewa'rummy wyinonokon kari'na mo'karon mandon. <sup>39</sup>Mo'ko itupu epyryry pyryrykanen tyjenono'ken, mo'ko ewa'rummy tamuru mo'ko man. Moro wonatopo potyry, ero nono y'matyry moro man. Mo'karon ipo'namon, Tamusi apojongon mo'karon mandon.

<sup>40</sup>“Moro itupu a'nanopy'po koro'kary wara enapa oty kynaitan ero nono y'matyry jako. <sup>41</sup>Mo'ko kari'na ymuru mo'karon kapu tanokon tapojongon emo'tan. Mo'karon ro moro Tamusi nundymary wyino mo'karon yja'wan taka ta'sakarykon emaponamon, mo'karon yja'wan me ta'sakarykon enanamon a'nano'ta'ton. <sup>42</sup>Irombo moro

---

13:31-32 Markus 4:30-32, Lukas 13:18-19    13:33 Lukas 13:20-21

13:34-35 Markus 4:33-34    13:35 Ware 78:2

wa'to je'ny taka kynemata'ton. Moro po ro atamono, aijekyno enapa kynaitan. <sup>43</sup>Irombo mero mo'karon tamamboramon moro tyjummykon nundymary ta weju wara taweije kynaita'ton. Mo'ko typanaken nepanaman.”

### **Amykon rapa onumengato'kon auranano**

<sup>44</sup>“Moro Tamusi nundymary amy maina ta unemy'po karukuri wara man. Moro epojan ro amy kari'na. Irombo kynunenjan rapa. Ewa'pory pa'poro totyrymbo ekarama kyny'san. Morombo mero moro maina epeka'san.

<sup>45</sup>“Moro Tamusi nundymary amy kurangon paraso topurukonymbo upinen otykon ekaramanen wokry wara enapa man. <sup>46</sup>Irombo amy tapenenyombo paraso topurumbo epy'poto ty'wa, pa'poro totyrymbo ekarama kyny'san. Irombo moro paraso topurumbo epeka'san.

<sup>47</sup>“Moro Tamusi nundymary amy parana taka ipapy'po sipi wara man. Pa'poro roten woto apyijan. <sup>48</sup>A'nopy'poto, mo'karon woto pokonokon kynityngaton maponaka. Irombo tandy'po mo'karon kurangonymbo katon kurukurukon taka. Mo'karon yja'wangonymbo pa'saton te. <sup>49</sup>Moro wara enapa oty kynaitan ero nono y'matyry jako. Mo'karon Tamusi apojongon kynepa'kata'ton. Irombo mo'karon yja'wangon kari'na yta'ton typo mo'karon tamamboramon wyino. <sup>50</sup>Irombo moro wa'to je'ny taka kynemata'ton. Moro po ro atamono, aijekyno enapa kynaitan.

<sup>51</sup>“Erokon pa'poro muku'ton?” Ika'san I'wa: “A'a.” <sup>52</sup>Irombo Jesus wyka'po i'waine: “Iro ke ro pa'poro mo'karon Tamusi nundymary ta omepatonon me e'i'san Tamusi kareтары uku'namon amy totyry kura'matopo wyino aserynon otykon, penatonon otykon enapa pa'kanen auto jopotory wara mandon.”

### **Nasaret po Jesus urumenary**

<sup>53</sup>Morokon onumengato'kon auranano ekarity'ma'san wyino ty'wa, Jesus womima'po moro wyino. <sup>54</sup>Moro tywetuwaro'matopombo 'wa tytunda'po mero, mo'karon ta'sakarykon emepa'san i'wa moro iwota'nano'to'kon auto ta. Mo'karon auran etanamon enuta'san imero. Ika'san: “Oje ko

moro tywonumengapore aino topoje i'wa nan? Oje ko morokon poritonano topoje i'wa nan? <sup>55</sup>Mo'ko auto amynen ymuru kapyn mo'se nan? Maria kapyn isano me nan? Jakobus, Josef, Simon, Judas kapyn ipiryjan me nandon? <sup>56</sup>Pa'poro mo'karon enaunan waty kyra'naine nemanjaton? Oje ko iro ke pa'poro morokon otykon topoje i'wa nan?" <sup>57</sup>Jesus imero kynere'kojatokon.

Jesus wyka'po te i'waine: "Wararo amy Tamusi auran uku'ponen ety kawo man. Moro iwetuwaro'matopombo po roten te ety awonga'pa man. Mo'karon omorykon ekosa enapa ety awonga'pa man." <sup>58</sup>Tamusi anamyika'pa iwairykon ke ro pyime 'ne waty potonon poritonano enepo'po i'wa moro po.

### Mo'ko kari'na etykanen Johanes rombyry

**14** <sup>1</sup>Moro jako ro mo'ko jopoto Herodes 'wa Jesus ekary eta'po. <sup>2</sup>Irombo mo'karon typityorykon 'wa ika'po: "Mo'ko kari'na etykanenymbo Johanes mo'ko man. Iromby'san wyino tawonje rapa man. Iro ke ro morokon poritonano ita kynemaminanon."

<sup>3</sup>Mo'ko Herodes 'wa irombo Johanes tapyipo tywaije kynakon. Tymypo tywaije i'wa kynakon. Taru'kapo tywaije i'wa kynakon yja'wangan kari'na aru'katopo taka, mo'ko typiry Filipus pytymbo Herodias upu'po me. <sup>4</sup>Johanes wykatopombo irombo tywaije kynakon Herodes 'wa: "Mo'ko worryi maro kapyn awairy man."

<sup>5</sup>Herodes Johanes worry 'se rypo tywaije kynakon. Mo'karon kari'na apyimy pona te tanarike kynakon. Tamusi auran uku'ponen me irombo Johanes enejatokon.

<sup>6</sup>Mo'ko Herodes 'wa moro tywomatopombo kurita ewa'mary jako te, mo'ko Herodias emyiry uwa'po mo'karon ejuku'san 'wa. Herodes apokupe imero kynakon. <sup>7</sup>Iro ke ro Tamusi ety ejatory ta ika'po i'wa: "Moro y'wa awoturupotopo oty ro sytake o'wa." <sup>8</sup>Irombo tysano 'wa tapokuma'po ke, mo'ko amyija'ko wyka'po: "Mo'ko kari'na etykanen Johanes upu'pombo ene'ko y'wa amy apo'ny tu'po."

<sup>9</sup>Kata'mato mo'ko jopoto we'i'po. Ise'me te mo'ko amyija'ko woturupotopo yry man ekarity'po i'wa, Tamusi ety ejatory ta, mo'karon endametonon netary me enapa taurana'po ke i'wa.

<sup>10</sup>Moro yja'wangan kari'na aru'katopo ta ro Johanes u'kapo'po

---

13:57 Johanes 4:44 14:1-12 Markus 6:14-29, Lukas 9:7-9 14:3-4 Lukas 3:19,20  
14:4 Levitikus 18:16, 20:21

i'wa. <sup>11</sup>Amy apo'ny tu'po moro upu'pombo enep'y'po mero, mo'ko amyija'ko ainaka ypo'po i'wa. Irombo mo'ko amyija'ko 'wa tysano 'wa aro'po. <sup>12</sup>Morombo mero mo'karon Johanes nemeparykon wopy'san moro ekepy'po aije. Unemy'po i'waine. Morombo wyino ito'san Jesus 'wa ekari'se.

### **Mo'karon ainatone dusun kari'na upary**

<sup>13</sup>Moro eta'po mero ty'wa, Jesus wyto'po kurijara ta moro wyino, amy iponomyn aitopo 'wa, o'win upu'po tywaito'me. Moro eta'po mero ty'waine, mo'karon kari'na apyimykon 'wa iwekena'po typupurukon poko, morokon tywaito'kon wyino. <sup>14</sup>Moro kurijara wyino tywo'ka'po mero, moky kari'na wota'nanopy'san ene'po Jesus 'wa. Ikotanorykon ene'po i'wa. Mo'karon ira'nanokon je'tun pangon yry'san i'wa iru'pa rapa.

<sup>15</sup>Koine 'ne iwe'i'po mero mo'karon inemeparykon wopy'san i'wa. Ika'san: "Ero aitopo ipono'ma man. Koine 'ne terapa man. Mo'karon kari'na apyimykon emo'toko rapa, tareparykon man epeka'to'se me morokon sengenokon aito'kon ta." <sup>16</sup>Jesus wyka'po te i'waine: "Itorykon kapyn man. Amyjaron te upatoko." <sup>17</sup>Irombo ika'san i'wa: "Ainatone roten perere na'na ekosa man, oko woto maro." <sup>18</sup>Jesus wyka'po i'waine: "Ene'toko y'wa."

<sup>19</sup>Irombo mo'karon kari'na apyimykon andy'mopo'san i'wa itupu tu'po. Morokon ainatone perere, mo'karon okonokon woto anumy'san i'wa. Tamusi ety awonga'po i'wa. Irombo mero morokon perere y'sakapoty'san i'wa. Irombo mo'karon tynemeparykon 'wa yry'san i'wa, mo'karon kari'na apyimykon upato'me i'waine.

<sup>20</sup>Pa'poro iwendame'san. Pa'poro iwaime'san. Irombo ainapatoro itu'ponaka oko kurukuru morokon arepa akosinykonymbomo'i'ky'san i'waine. <sup>21</sup>Mo'karon endame'san wokryryjan ainatone dusun iwairy taro kynatokon. Woryijan, pitanikon enapa te tywendame kynatokon.

### **Jesus wytory tuna tu'po**

<sup>22</sup>Irombo o'win wytory Jesus 'wa mo'karon tynemeparykon wryr'ka'san, iwotarukato'ko'me kurijara taka, tuwapo itoto'ko'me koposenaka. Mo'karon kari'na apyimykon emokry 'se rapa

kynakon aseke ro. <sup>23</sup>Mo'karon kari'na emoky'ma'san mero ty'wa, moro wypy tu'ponaka ito'po, o'win 'ne Tamusi 'wa tauranato'me. Iko'mamy'poto, o'win upu'po moro po kynakon. <sup>24</sup>Moro jako moro kurijara ty'se |fn terapa mapo wyino kynakon. Parana yja'wan me imero moro kurijara yjakon. Pepeito po'ponaka irombo kyny'sakon.\*

<sup>25</sup>Irombo tuna tu'po Jesus wyto'po mo'karon tynemeparykon epoje, koko, emamyry jako. <sup>26</sup>Moro tuna tu'po itory ene'po mero ty'waine, mo'karon inemeparykon wety'ka'san. Ika'san: "Amy akatombo mo'ko man". Enarirykon wotaikapoty'san. <sup>27</sup>O'win wytory te Jesus aurana'po i'waine. Ika'po: "Aturu'san apyitoko! Awu te wa! Kytety'katon!"

<sup>28</sup>Petrus 'wa te ejuku'po. Ika'po: "Amoro me ro aja'ta, kaiko y'wa, ywo'to'me o'wa tuna tu'po." <sup>29</sup>Jesus wyka'po i'wa: "O'ko 'ne iro ke!" Irombo Petrus wo'ka'po moro kurijara wyino. Ito'po tuna tu'po Jesus 'wa. <sup>30</sup>Moro pepeito pori'tory 'wa tywo'poty'po mero te, iwety'ka'po. Tywotu'mukury mero iko'ta'po: "Jopoto! Kapano'ko!" <sup>31</sup>O'win wytory Jesus 'wa tainary tynga'po. Petrus apo'i'po i'wa. Ika'po i'wa: "Oty anamyikaporopyn! O'tono'me ko oko aturu'po myryi?" <sup>32</sup>Irombo moro kurijara taka iwotaru'ka'san mero, moro pepeitombo yity'na'po imero. <sup>33</sup>Mo'karon kurijara ta aitonon wokunama'san ipo'ponaka. Ika'san: "Iporo ro Tamusi ymuru amoro mana."

### Genesaret po je'tun pangon kura'mary

<sup>34</sup>Atonenaka tywepato'san mero, moro Genesaret yinonory 'wa itunda'san. <sup>35</sup>Jesus ukuty'po mero ty'waine, mo'karon moro ponokon 'wa oka aripapy'po pa'poro moro wyinonokon aito'kon ta. Irombo pa'poro je'tun pangon enepy'san i'waine I'wa. <sup>36</sup>Iwe'pima'san i'wa, iwo'my sese'wuru roten y'tu'kato'me ty'waine. Pa'poro mo'karon i'tu'kanamonymbo we'i'san iru'pa rapa.

### Mo'karon uwapoto'san wykato'kon

**15** <sup>1</sup>Irombo Jerusalem wyino amykon Farise wopy'san amykon Tamusi kareтары uku'namon maro Jesus 'wa.

**14:24** Moro Griek auran ta no Tamusi kareтары ta moropo tymero man: stadiën. O'win stadie 185m man.

**14:22-33** Markus 6:45-52, Johanes 6:16-21    **14:34-36** Markus 6:53-56

Ika'san i'wa: <sup>2</sup>“O'tono'me ko mo'karon anemeparykon mo'karon uwapoto'san wykato'konymbó wara e'i'pa nandon? Asainaty'pa kore nendamejaton, ran!” <sup>3</sup>Ejuku'san i'wa: “Amyjaron rapa, o'tono'me ko moro Tamusi wykato'pombo memapojaton morokon anapyirykon uwapoto'san wykato'konymbó 'wa? <sup>4</sup>Tamusi irombo tyka man: ‘Ajumy, asano inendoko. Mo'ko tyjumy, tysano ejunen rombyry man.’ <sup>5</sup>Amyjaron te mykaton: ‘Amy wykary jako tyjumy 'wa, tysano 'wa pai: ‘Pa'poro ajepano'to'kon manombo y'wa, Tamusi 'wa syryi,’ <sup>6</sup>mo'kopan 'wa tyjumy, tysano nendory kapyn noro man.’ Moro wara ro moro Tamusi wykato'pombo mirupomangapojaton morokon anapyirykon uwapoto'san wykato'konymbó 'wa. <sup>7</sup>Tonapiramon 'ne roten, iporo imero mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbó Jesaja ero wara apokoine tyka man:

<sup>8</sup>“Mojan ero ponokon yjety awongaton tyndarykon ke roten. Ituru'san te tyse man ywyino. <sup>9</sup>Typo roten moro yjety awongaton. Morokon kari'na emepato'kon i'waine, kari'na wykato'konymbó roten morokon man.”

<sup>10</sup>Irombo mo'karon kari'na apyimy ko'ma'po mero ty'wa, Jesus wyka'po i'waine: “Epanamatoko y'wa. Uku'toko o'to ywykary. <sup>11</sup>Amy paio indary taka o'mytoto oty kari'na anany'ma'pa man. Moro indary wyino o'toto oty te kari'na any'manon.”

<sup>12</sup>Irombo mo'karon inemeparykon wopy'san I'wa. Ika'san: “Mo'karon Farise ere'ko'san muku'san moro awykato'pombo 'wa?” <sup>13</sup>Irombo ika'po i'waine: “Pa'poro mo'ko kapu tano yjumy nipomy'torymbo tungamy moro man. <sup>14</sup>Ipokoine kytaiton. Enu'nnon aronamon enu'nnon mo'karon mandon. Enupyn 'wa enupyn arory jako, okororo kynomata'ton amy nono atory taka.”

<sup>15</sup>Petrus 'wa te Jesus ejuku'po: “Moro onumengatopo auranano iru'pyn me na'na 'wa ekari'ko.” <sup>16</sup>Ika'po te: “Amyjaron ro rypo ka'tu onumenga'pa mandon? <sup>17</sup>Anukuty'pa mandon pa'poro morokon yndanano taka o'mytonon otykon wytory uwembonano taka, irombo amy oje terapa kurandonaka rapa iwopyry? <sup>18</sup>Moro indary wyino o'toto oty te ituru'po wyino kyno'san. Moro ro kari'na

---

**15:1-9** Markus 7:1-13

**15:4** Exodus 20:12, Deuteronomium 5:16, Exodus 21:17, Levitikus 20:9

**15:8-9** Jesaja 29:13 (LXX) **15:10-20** Markus 7:14-23 **15:14** Lukas 6:39

any'manon. <sup>19</sup>Moro ituru'po wyino ro irombo kynosan yja'wan onumengano, kari'na wory, taporitonone aino any'mary, wararo wokry, woryi maro aino, maname aino, tonapire aino, Tamusi ejuru. <sup>20</sup>Morokon otykon ro kari'na any'manon. Asainaty'pa endameno te kari'na anany'ma'pa man."

### **Mo'ko Kana'an ponombo woryi**

<sup>21</sup>Irombo Jesus wyto'po moro wyino. Iwomima'po moro Tyrus yinonory 'wa, moro Sidon yinonory 'wa enapa. <sup>22</sup>Irombo amy Kana'an ponombo woryi wepa'ka'po. Iko'ta'po i'wa: "Jopoto, David parymbo, ykotanory eneko! Yjemyiry takyre man. Kynota'karykanon imero." <sup>23</sup>Jesus we'i'po te anejuku'pa pairo. Irombo mo'karon inemeparykon wopy'san i'wa. Ika'san: "Emo'ko rapa mo'ko woryi. Kywena'san ta tyko'tapotyry ene'san." <sup>24</sup>Ika'po eju'to'ko'me: "Tomo'se wa mo'karon utapy'san kapara waranokon Israel pajanyombo 'wano me roten." <sup>25</sup>Mo'ko woryi wopy'po te i'wa. Ipo'ponaka iwokunama'po. Ika'po: "Jopoto, kapano'ko." <sup>26</sup>Jesus 'wa te ejuku'po: "Yja'wan me man mo'karon pitanikon ereparymbo pinary, mo'karon pero upato'me ike." <sup>27</sup>Mo'ko woryi wyka'po te: "Iwara ro rypo man, Jopoto. Mo'karon pero enapa te tapara wyino opapy'san taporenjan erepary pisara'san ena'saton." <sup>28</sup>Irombo mero Jesus wyka'po i'wa: "Woryi, moro o'wa Tamusi amyikary poto me man. Anisanory wara ro o'wano me oty no'ka'nen." Morombo wyino iru'pa rapa mo'ko emyiry kynakon.

### **Okupa'en dusun ata'nanopy'san upary**

<sup>29</sup>Irombo moro wyino Jesus wyto'po. Moro Galilea tano tuna juwembory esi'wo ito'po. Moro wypy tu'ponaka iwonuku'po. Moro po ro iwotandy'mo'po. <sup>30</sup>Irombo pyime imero kari'na apyimykon wopy'san i'wa. Iwajakuta'san, enu'non, atamemy'san, erupo'non, pyime noro amykon terapa je'tun pangon enepy'san i'waine i'wa. Ipupuru po roten enytoka'san i'waine. Irombo iru'pa rapa yry'san i'wa. <sup>31</sup>Mo'karon kari'na apyimy enutano'po'po imero erupo'nonyombo auranary 'wa, iru'pa rapa atamemy'sanyombo we'i'san 'wa, iwajakuta'sanyombo

wytopotyry 'wa, enu'nonymbo 'wa oty enery 'wa enapa. Irombo mo'karon Israel pajanyombo tamusiry ety awonga'po i'waine.

<sup>32</sup>Irombo Jesus 'wa mo'karon tynemeparykon ko'ma'san ty'wa. Ika'po: "Mo'karon pyimano kari'na kotanory seneja. Oruwa kurita terapa yjekosa mandon erepa'mambo. Uwembotary'pa emokyrykon 'se'pa rapa wa. Ijako irombo oma ta kynirupomanda'ton." <sup>33</sup>Irombo mo'karon inemeparykon wyka'san I'wa: "Oje ko arepa kysepota'ton mojan pyimanokon kari'na waimeto'me, ero iponymyn po?" <sup>34</sup>Jesus wyka'po i'waine: "O'toro perere ko ajekosaine nan?" Ika'san: "Oko-to'ima perere, amykon woto'makon maro." <sup>35</sup>Morombo mero mo'karon pyimano kari'na 'wa ika'po, nono tu'po iwotandy'moto'ko'me. <sup>36</sup>Irombo morokon oko-to'imanokon perere anumy'san i'wa, mo'karon woto maro. Tamusi ety awonga'po i'wa. Morombo mero i'sakapoty'san i'wa. Irombo mo'karon tynemeparykon 'wa yry'san i'wa, mo'karon kari'na apyimykon upato'me i'waine. <sup>37</sup>Pa'poro iwendame'san. Pa'poro iwaimes'san. Irombo oko-to'ima kurukuru morokon arepa akosinykonymbomo'iky'san i'waine. <sup>38</sup>Mo'karon endame'san wokuryjan okupa'en dusun kynatokon. Woryijan, pitanikon enapa te tywendame kynatokon.

<sup>39</sup>Irombo mo'karon kari'na apyimykon emoky'san mero ty'wa, Jesus wotaru'ka'po kurijara taka. Ito'po moro Magadan yinonory 'wa.

### Amy kapu nenepory oty enery 'se aino

**16** <sup>1</sup>Irombo mo'karon Farise wopy'san mo'karon Saduse maro Jesus 'wa. U'kuto'me ty'waine, iwoturupo'san amy kapu wyinono oty enepoto'me I'wa. <sup>2</sup>Ejuku'san i'wa: "Koine 'ne mykaton: 'Embatary iru'pyn me kynaitan. Kapu irombo tapire na.' <sup>3</sup>Kokoro mykaton: 'Pari'pe erome kynaitan. Kapu irombo tuwasakaraije na.' Kapu enery poko one wara embatary wairy man muku'saton. Amano poko te one wara oty wairy man ukutyry mupijaton? <sup>4</sup>Yja'wangan kari'na, taporitonokon nonamon kari'na enapa amy kapu wyinono oty enery 'se mandon. Amy anene'pa te kynaita'ton.

15:32-39 Markus 8:1-10 16:1-4 Markus 8:11-13, Lukas 12:54-56  
16:1 Mateus 12:38, Lukas 11:16

Mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbo Jona po roten te no'po'sen.” Morombo mero ino'san i'wa. Ito'po.

### **Oty anukuty'pa Jesus nemeparykon wairy**

<sup>5</sup>Moro koposenaka tywepatorykon jako, mo'karon Jesus nemeparykon tytuwarenge'se kynatokon perere arory poko. <sup>6</sup>Jesus wyka'po i'waine: “Tuwaro koro aitoko mo'karon Farise 'wa perere uwapurotopo pona, mo'karon Saduse 'wa perere uwapurotopo pona enapa.” <sup>7</sup>Ase'wa iworupa'san. Ika'san: Moro wara kyngano perere anenepy'pa kywe'i'san ke.

<sup>8</sup>Moro ukuty'po mero Jesus wyka'po: “O'tono'me ko moro iperere'pa awairykon poko morupaton ase'wa, oty anamyikaporo'non? <sup>9</sup>Oty anukuty'pa noro ka'tu mandon? Muta'katon terapa o'toro kurukuru morokon anamo'iky'san arepa akosinykonymba we'i'san, mo'karon ainatone dusun kari'na upa'san wyino morokon ainatone perere ke? <sup>10</sup>Muta'katon enapa terapa o'toro kurukuru morokon anamo'iky'san arepa akosinykonymba we'i'san, mo'karon okupa'en dusun kari'na upa'san wyino morokon oko-to'ima perere ke? <sup>11</sup>One wara ko anukuty'pa mandon perere poko aurana'pa o'waine ywe'i'po? Wykai te o'waine, mo'karon Farise 'wa perere uwapurotopo pona, mo'karon Saduse 'wa perere uwapurotopo pona enapa tuwaro awaito'ko'me!”

<sup>12</sup>Irombo mero ko'wu moro perere uwapurotopo pona kapyn tuwaro tywaito'ko'me ika'po ukuty'po i'waine, mo'karon Farise 'wa kari'na emepatopo pona te, mo'karon Saduse 'wa kari'na emepatopo pona enapa.

### **Petrus 'wa noky me Jesus wairy ekarityry**

<sup>13</sup>Moro Sesarea Filipi yinonory 'wa tytunda'san mero, mo'karon tynemeparykon 'wa Jesus woturupo'po: “Noky me ko mo'ko kari'na ymuru ekari'saton mo'karon kari'na?” <sup>14</sup>Irombo ika'san: “Amykonymba mo'ko kari'na etykanenymbo Johanes me kynekari'saton. Amykonymba te Elia me kynekari'saton. Amykonymba rapa Jeremia me kynekari'saton, amy Tamusi auran

---

**16:4** Mateus 12:39, Lukas 11:29   **16:5-12** Markus 8:14-21   **16:6** Lukas 12:1  
**16:9** Mateus 14:17-21   **16:10** Mateus 15:34-38  
**16:13-20** Markus 8:27-30; Lukas 9:18-21

uku'ponenymbo me pai.” <sup>15</sup>Irombo ika'po i'waine: “Amyjaron rapa, noky me ko kakari'saton?” <sup>16</sup>Simon Petrus 'wa ejuku'po. Ika'po i'wa: “Mo'ko Mesias amoro mana, mo'ko nurono Tamusi ymuru.” <sup>17</sup>Eju'to'me Jesus wyka'po: “Sara'me 'ne janon maitake amoro, Simon Barjona. Kari'na 'wa kapyn irombo moro takari'se man o'wa, mo'ko kapukon tano yjummy 'wa te. <sup>18</sup>Awu enapa noky me awairy sekari'sa. Petrus|fn amoro mana. Moro topu tu'po ro mo'karon ywyinonokon auty samytake. Moro pori'tory amono'ke ro moro iromby'san waitopo kynaitan.\* <sup>19</sup>Morokon Tamusi nundymary ra'kererykon sytake o'wa. Ero nono tu'po animy'po oty kapu ta tymy kynaitan. Ero nono tu'po animboka'po oty kapu ta tymboka kynaitan.”

<sup>20</sup>Irombo mero mo'karon tynemeparykon 'wa ika'po, amy 'wa paio mo'ko Mesias me tywairy anekarity'pa iwaito'ko'me.

### Jesus 'wa tyrombyr man ekarityry

<sup>21</sup>Morombo wyino Jesus 'wa Jerusalem 'wa tytory man ekarityry amo'po mo'karon tynemeparykon 'wa. Onewara mo'karon uwapoto'san 'wa, mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon Tamusi kareтары uku'namon 'wa enapa imero ta'karykapory man, tywory man enapa ekarisakon i'waine. Oruwa kurita tywo'po pa'po me te tawomyry man rapa ekarisakon i'waine. <sup>22</sup>Irombo te Petrus 'wa typo terapa aro'po. Irombo e'mary a'mo'po i'wa. Ika'po: “Tamusi ajaijomatan, Jopoto! Moropan oty ajepory'pa kynaitan.” <sup>23</sup>Jesus wotu'ma'po te. Petrus 'wa ika'po: “Omimako ywyino, Satan! Kaki'maje! Tamusi 'wa kapyn moro awonumengary man, kari'na 'wa te!”

<sup>24</sup>Irombo Jesus wyka'po mo'karon tynemeparykon 'wa: “Ywena'po ta tywopyry 'se amy a'ta, aseke ty'poko ituwarengepyry man. Ywara enapa moro tywakapuru anummyry i'wa man. Irombo mero iwopyry man ywena'po ta. <sup>25</sup>Mo'ko tamamyry aijomary 'san moro tamamyrymbo uta'katan. Mo'ko yjupu'po me tamamyry uta'kanenymbo te moro tamamyry epotan. <sup>26</sup>Otypan iru'pyn oty

---

**16:18** Mo'karon Griek auran ta petros tauro'po man: topu.

**16:14** Mateus 14:1-2, Markus 6:14-15, Lukas 9:7-8    **16:16** Johanes 6:68-69

**16:19** Mateus 18:18, Johanes 20:23    **16:21-28** Markus 8:31-9:1, Lukas 9:22-27

**16:24** Mateus 10:38, Lukas 14:27

**16:25** Mateus 10:39, Lukas 17:33, Johanes 12:25

epotan ko amy kari'na, pa'poro ero nono tu'pono oty apo'i'poto ty'wa, irombo aseke moro tamamyrymbo uta'ka'poto ty'wa? Otypan oty ytan pai ko moro tamamyry y'petakan me? <sup>27</sup>Mo'ko kari'na ymuru irombo kyno'tan mo'ko tyjummy kuranory ta, mo'karon apojongon maro. Irombo mero pa'poro kari'na 'wa oty epemapotan moro o'to iwe'i'san wararo.

<sup>28</sup>“Ita'ro pore, amykonymbo ero po o'po'tonon iromby'pa kynaita'ton poto 'su jopoto me mo'ko kari'na ymuru wopyry enery uwaporo ty'waine.”

### One wara Jesus wairy moro wypy tu'po

**17** <sup>1</sup>O'win-to'ima kurita pa'po me Jesus 'wa Petrus, Jakobus, mo'ko ipiry Johanes aro'san tymaro amy kawono wypy tu'ponaka. Moro po ro a'saka'pa kynatokon. <sup>2</sup>Irombo inenerykon mero iwonorima'po. Moro embatary aweita'po weju wara. Moro iwo'my amu'na'po aweinano wara. <sup>3</sup>Irombo Elia wosenepo'po i'waine Moses maro. Jesus maro kynorupatokon. <sup>4</sup>Irombo Petrus wyka'po Jesus 'wa: “Jopoto, ka'ety ero po na'na man. I'se aja'ta, oruwa pataja'makon ero po samytake, o'wa o'win, Moses 'wa o'win, Elia 'wa o'win enapa.” <sup>5</sup>Auranary jako noro te, amy taweijen kapurutu wopy'po eponakaine. Moro kapurutu wyino ro amy auranano wota'po: “Mo'se, ymuru mo'se man. Sipynaje. Yjapokupe man. Epanamatoko i'wa.”

<sup>6</sup>Moro eta'po mero, mo'karon Jesus nemeparykon woma'san tombata'po. Iwety'ka'san imero. <sup>7</sup>Irombo Jesus wopy'po i'waine. I'tu'ka'san i'wa. Ika'po i'waine: “Ajawondoko! Kytety'katon!” <sup>8</sup>Irombo iwo'poty'san rapa. Jesus roten ene'po terapa i'waine tokosaine.

<sup>9</sup>Tywony'torykon jako rapa moro wypy wyino, Jesus wyka'po i'waine: “Amy pairo kari'na 'wa moro anene'san oty kysekari'ton me, mo'ko kari'na ymuru awomyry uwaporo rapa iromby'san wyino.”

<sup>10</sup>Mo'karon inemeparykon woturupo'san i'wa. Ika'san: “O'tono'me ko mo'karon Tamusi kareтары uku'namon nykaton: ‘Elia na'nen

---

16:27 Mateus 25:31, Ware 62:12, Rome 2:6

17:1-13 Markus 9:2-13, Lukas 9:28-36 17:1-5 2 Petrus 1:17-18 17:5 Genesis 22:2, Ware 2:7, Jesaja 42:1, Mateus 3:17, 12:18, Markus 1:11, Lukas 3:22, Deuteronomium 18:15

kyno'tan.'?" <sup>11</sup>Irombo ika'po i'waine: "Elia na'nen ro kynot'an, pa'poro oty yje rapa iru'pa? <sup>12</sup>Wykaje te o'waine: Elia tywo'se terapa man. Anukuty'pa te tywaije mandon. Tynisanorykon tyka'se i'waine ty'waije man imaro. Iwara enapa mo'ko kari'na ymuru a'karykapota'ton." <sup>13</sup>Irombo mero ko'wu mo'karon inemeparykon 'wa ukuty'po mo'ko kari'na etykanenymbo Johanes poko torupa'san i'wa.

### Amy takyren myre'ko'ko kura'mary

<sup>14</sup>Mo'karon kari'na apyimykon 'wa iwopy'san mero, amy kari'na wopy'po Jesus 'wa. Ipo'ponaka iwokunama'po. Ika'po: <sup>15</sup>"Jopoto, ymuru kotanory eneko. Tyja'natapo'ke man. Kynota'karykanon imero. O'kapyn wa'to taka, tuna taka enapa kynomanon.

<sup>16</sup>Mo'karon anemeparykon 'wa rypo saroi. Ikura'mary upiton te." <sup>17</sup>Irombo Jesus 'wa ejuku'po: "Na! Oty anamyika'non pore yja'wangan kari'na, ran! O'toro kurita noro ko ajekosaine waitan? O'toro kurita noro ko ero wara awairykon sapyitan? Mo'ko myre'ko'ko ene'toko y'wa." <sup>18</sup>Irombo Jesus 'wa mo'ko myre'ko'ko akyry e'ma'po. Irombo mo'ko akyrymbo wyto'po iwyino. Morombo wyino irupa rapa mo'ko myre'ko'ko kynakon.

<sup>19</sup>Irombo a'saka'pa Jesus maro tywe'i'san mero, mo'karon inemeparykon woturupo'san i'wa: "O'tono'me ko imomary upi na'na?" <sup>20</sup>Ika'po i'waine: "Oty anamyikaporo'non me awairykon ke. Ita'ro pore, amy ko'warono wonatopo epy wara roten moro o'waine Tamusi amyikary a'ta, irombo moro wypy 'wa awyka'sando: 'Omimako ero wyino mony 'wa terapa!' kynomimatan. Pa'poro o'to awairykon taro maita'ton." <sup>21</sup>\*

<sup>22</sup>Irombo moro Galilea po tytopotyrykon jako ro, Jesus wyka'po mo'karon tynemeparykon 'wa: "Mo'ko kari'na ymuru yta'ton mo'karon kari'na ainaka. <sup>23</sup>Mo'karon ro kyniwota'ton. Oruwa kurita tywo'po pa'po me te kynawondan rapa." Mo'karon inemeparykon we'i'san imero kata'mato.

---

**17:21** Amykon 'wa ero po tymero man Jesus wyka'po me: "Mo'kupan akywano momary mupija Tamusi 'wa aurana'pa aja'ta, onema'pa aja'ta enapa."

**17:10** Maleachi 4:5    **17:12** Mateus 11:14

**17:14-21** Markus 9:14-29, Lukas 9:37-43

**17:20** Mateus 21:21, Markus 11:23, 1 Korinte 13:2

**17:22-23** Markus 9:30-32, Lukas 9:43-45

### Moro Tamusi auty epety

<sup>24</sup>Moro Kafaraum taka iwo'my'san mero, mo'karon Tamusi auty epematopo amo'inamon wopy'san Petrus 'wa. Ika'san i'wa: "Moro Tamusi auty epety anyry'pa nan mo'ko ajemepanamon?" <sup>25</sup>Petrus wyka'po: "A'a, kynyjan."

Auto 'wa Petrus tunda'po mero, o'to ikary uwaporo Jesus wyka'po i'wa: "One wara ko monumenganon, Simon? Noky 'wa ko mo'karon potonon jopoto nopemapojaton? Mo'karon typyitorykon 'wa, mo'karon typyitorykon ra'naka amanje opy'san ty'senokon kari'na wa te ka'tu?" <sup>26</sup>Petrus wyka'po: "Mo'karon typyitorykon ra'naka amanje opy'san tysenokon kari'na 'wa." Irombo mero Jesus wyka'po i'wa: "Mo'karon ipyitorykon iro ke mo'ko tyjopotorykon anepema'pa mandon. <sup>27</sup>Mo'karon Tamusi auty epety amo'inamon anere'kopopa te kytaisen. Kowai ematango moro tuna juwembory taka. Mo'ko koromo anatoky'po woto apyiko. Indakapako. Irombo o'win amy amu'nymbo pyrata mepotake. Moro ro apyiko, myry'se me mo'karon Tamusi auty epety amo'inamon 'wa, y'wano me, o'wano me enapa."

### Noky wairy poto me 'ne

**18** <sup>1</sup>Moro jako 'ne mo'karon Jesus nemeparykon wopy'san i'wa. Ika'san: "Noky ko iro ke poto me 'ne nan moro Tamusi nundymary ta?" <sup>2</sup>Irombo amy pitani ko'ma'po i'wa ty'wa. Owarira'na yry'po i'wa. <sup>3</sup>Irombo ika'po: "Ita'ro pore, atu'ma'pa aja'taine, pitanikon wara e'i'pa aja'taine, o'my'pa pairo maita'ton moro Tamusi nundymary taka. <sup>4</sup>Mo'se pitani wara kowaroko amy wotapory jako, inorombo ro poto 'su mo'ko man moro Tamusi nundymary ta. <sup>5</sup>Mo'ko jyety ta mo'sepan pitani ewa'manen yjewa'manon.

<sup>6</sup>"Mo'ko yja'wan taka o'win mo'sepan yjamyikanen pitani emaponenymbo u'mukary iru'pa 'ne ka'tu rapa man parana jansikyry taka, taneka'to oty ami'topo poto'su topu ke.

<sup>7</sup>"Ero nono janon kynotakaryka'tan kari'na emapory ke yja'wan taka. Moro yja'wan taka kari'na womary akotory tupi me man. Mo'ko ika'pone kari'na 'wa te jetumbe pore oty kynaitan.

---

**17:24** Exodus 30:13, 38:26    **18:1-5** Markus 9:33-37, Lukas 9:46-48

**18:1** Lukas 22:24    **18:3** Markus 10:15, Lukas 18:17

**18:6-9** Markus 9:42-48, Lukas 17:1-2

8“Yja'wan taka moro ajainary 'wa, moro apupuru 'wa pai ajemapory jako, i'kotoko. Emako awyinombo. O'win roten ajainary maro, o'win roten apupuru maro pai moro i'matypyn amano taka awytory iru'pa 'ne ka'tu rapa man moro okororo ajainary maro, okororo apupuru maro pai moro e'wutypyn roten wa'to taka awytory ko'po.

9“Yja'wan taka moro ajenuru 'wa ajemapory jako, ikako. Emako awyinombo. O'win ajenuru maro moro i'matypyn amano taka awytory iru'pa 'ne ka'tu rapa man okororo ajenuru maro moro ata'karykatopo wa'to taka ajemary ko'po.

10“Tuwaro aitoko o'win amy mo'sepan ko'warono enu'kary pona o'waine. Wykaje irombo o'waine, mo'karon unenamon kapu tanokon apojonano mo'ko kapukon tano yjummy embata roten mandon.” 11 \*

### Mo'ko utapy'po kapara

12“One wara ko monumengaton? Amy kari'na ekosa ainatone-kari'na kapara a'ta, irombo o'win amy utapy'poto, o'to ko naitan? Mo'karon okupa'en-kari'na itu'ponaka ainapatoro itu'ponaka okupa'en-to'ima kapara anino'pa naitan morokon wypy tu'po, mo'ko o'win utapy'po upi tytoto'me? 13Ita'ro pore, epory'poto ty'wa, mo'ko o'win tynepony'po ewa'matan mo'karon okupa'en-kari'na itu'ponaka ainapatoro itu'ponaka okupa'en-to'ima utapy'pa e'i'san ewa'mary ko'po. 14Iwara enapa mo'ko kapu tano ajummykon o'win amy mo'sepan ko'warono utapyry 'se'pa man.”

### Ase'wa aino

15“Yja'wan me apoko amy aja'sakary we'i'poto, i'tango i'wa. Oko roten aja'taine, e'mako. Iwepanama'poto o'wa, mo'ko aja'sakary tapano'se o'wa man. 16Epanama'pa iwe'i'poto, o'win, oko amykon maro pai i'tango i'wa. Oko, oruwa oty amyikaponamon 'wa irombo amy kari'na emendotopo pori'tomary man. 17Mo'karon 'wa enapa epanama'pa a'ta, mo'karon Tamusi na'nanopy'san apyimy 'wa

---

**18:11** Amykon 'wa ero po tymero man Jesus wyka'po me: “Mo'ko kari'na ymuru irombo tywo'se man utapy'po yka moro uta'no wyino.”

**18:8** Mateus 5:30    **18:9** Mateus 5:29    **18:10-14** Lukas 15:3-7

**18:11** Lukas 19:10    **18:15** Lukas 17:3    **18:16** Deuteronomium 19:15

ekari'ko. Mo'karon Tamusi na'nanopy'san apyimykon 'wa enapa epanama'pa a'ta, enery o'wa man amy Tamusi anukutypyn me, amy Rome pono jopoto ekataka pyrata amo'i'nen me enapa.

<sup>18</sup>“Ita'ro pore, ero nono tu'po animy'san otykon kapu ta tymy kynaitan. Ero nono tu'po animboka'san otykon kapu ta tymboka kynaitan.

<sup>19</sup>“Ita'ro pore, amy oty poko tywoturupoto'ko'me, ero nono tu'po oko amykon ara'nanokon 'wa o'win taurangon yry'poto amy oty poko, mo'ko kapukon tano yjummy moro oty ytan i'waine. <sup>20</sup>Yjety ta amy oje oko, oruwa kari'na wota'nanopy'san to irombo awu ira'naine wa.”

### Yja'wan me aja'sakary we'i'po kary

<sup>21</sup>Irombo mero Petrus wopy'po Jesus 'wa. Ika'po: “O'toromboto ko yja'wan me poko mo'ko yja'sakary we'i'po kary y'wa nan? Oko-to'imamboto?” <sup>22</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Oko-to'imamboto kapyn. Oruwa kari'na itu'po naka ainapatoromboto oko-to'imamboto te.

<sup>23</sup>“Iro ke ro moro Tamusi nundymary amy tapendomanamon typyitorykon 'wa opema'pototo poto 'su jopoto wara man. <sup>24</sup>Moro a'mo'po mero i'wa, amy poto me ependomanen ipyitory ene'saton ipo'ponaka. <sup>25</sup>Moro tu'tano epemary upiry ke i'wa mo'ko ijopotory kynganon ekaramato'me ipyty maro, i'makon maro, pa'poro otyrykonymba maro enapa, moro tu'tano epemato'me i'wa. <sup>26</sup>Irombo mo'ko ipyitory kynokunamanon ipo'ponaka. Kynganon: ‘A'si 'ko noro aimomo'ko. Pa'poro moro yju'tano sepematake.’ <sup>27</sup>Irombo mo'ko ijopotory ikotanory enejan. Kynemo'san. Moro u'tanombo kakapojan.

<sup>28</sup>“Kurandonaka tywepa'ka'po mero, mo'ko pyitonano amy ta'sakary pyitonano epojan. Mo'ko ro a'si 'ko ko roten kynependomanon. Irombo mo'ko tapendomanen tapyije i'wa man enasary poko. Kynganon i'wa: ‘Moroaju'tano epemako.’ <sup>29</sup>Mo'ko a'sakary pyitonano kynokunamanon ipo'ponaka. Kynganon i'wa: ‘A'si 'ko noro aimomo'ko. Pa'poro moro yju'tano sepematake.’ <sup>30</sup>Moro 'se'pa te mo'ko inependomary man. Mo'ko tapendomanen aru'kapojan moro yja'wangan kari'na aru'katopo taka, moro tu'tano epema'mary 'wa ro i'wa.

<sup>31</sup>“Mo'karon ene'po mero mo'karon a'sakarykon pyitonano 'wa ije'tuma'po imero. Kyny'saton mo'ko tyjopotorykon 'wa. Pa'poro moro o'kapy'po oty ekari'saton i'wa.

<sup>32</sup>“Irombo mo'ko jopoto 'wa mo'ko wokyry tyko'mapo man ty'wa. Kynganon i'wa: ‘Yja'wanyambo 'ne roten, moroaju'tanombo tam'po'kory sikakapoi, awe'pima'po ke y'wa. <sup>33</sup>Mo'ko aja'sakary pyitonano kotanory enery manombo kapyn o'wa tywaije nan, y'wa moro akotanory ene'po wara enapa?’

<sup>34</sup>“Irombo mo'ko ijopotory tywore'ko man. Mo'karon kari'na a'karykaponamon ainaka tyje i'wa man, pa'poro moro tu'tano epema'mary 'wa ro i'wa.

<sup>35</sup>“Moro wara enapa mo'ko kapu tano yjummy ajyta'ton, morokon apokoine yja'wan me aja'sakarykon we'i'san anika'pa aja'taine aturu'san maro.”

### Ainondano

**19** <sup>1</sup>Moro wara taurana'ma'po mero, Jesus wyto'po Galilea wyino moro Judea yinonory 'wa, moro Jordan koposeno nono tu'po. <sup>2</sup>Pyime kari'na apyimykon 'wa iwekena'po. Mo'karon je'tun pangon kura'ma'san i'wa moro po.

<sup>3</sup>Irombo amykon Farise wopy'san I'wa u'kuto'me. Ika'san: “Iru'pa nan amy wokyry 'wa pa'poro roten oty poko typyty nondary?” <sup>4</sup>Ejuku'san i'wa. Ika'po: “Kareta ta anerupa'pa maiton Tamusi 'wa koromo ero nono kapyry jako kari'na kapy'po wokyry me, worryi me enapa? <sup>5</sup>Tyka man Tamusi: ‘Iro ke ro amy wokyry tyjummy, tysano notan. Typyty maro kynotapyitan. Irombo mo'karon okonokon kari'na o'win ja'munano kynaita'ton.’ <sup>6</sup>Iwara te oko noro e'i'pa mandon. O'win te mandon. Iro ke ro mo'karon Tamusi napyipo'san nondapory kapyn man kari'na 'wa.”

<sup>7</sup>Irombo ika'san I'wa: “O'tono'me ko iro ke Moses ino 'wa worryi nondapojan, amy inondatopo kareta mero'poto i'wa?”

<sup>8</sup>Ika'po i'waine: “Tyтуру'poja'nare awairykon ke Moses apytykon nondapojan o'waine. Koromo 'ne te moro wara e'i'pa tywaije man.

<sup>9</sup>Wykaje te o'waine: amy typyty nondanenymbo 'wa amy terapa apyiry jako, mo'ko koromono typyty maro tywairymbo any'manon, wararo wokyry maro e'i'pa iwe'i'poto.”

---

**19:1-12** Markus 10:1-12    **19:4** Genesis 1:27, 5:2    **19:5** Genesis 2:24

**19:7** Deuteronomium 24:1-4, Mateus 5:31    **19:9** Mateus 5:32, 1 Korinte 7:10-11

<sup>10</sup>Mo'karon inemeparykon wyka'san I'wa: “Moro wara typyty maro wokyry a'ta, iru'pa pore moro aimy'pa aino nairy.” <sup>11</sup>Irombo Jesus wyka'po i'waine: “Pa'poro 'ne kari'na ero auranano anukuty'pa mandon. Mo'karon i'waine ukutyry tyje Tamusi 'wa man inaron roten kynuku'saton. <sup>12</sup>Amykonyombo irombo moro tysanokon uwembo wyino tywopy'san poro woryi maro tywairykon upijaton. Amykonyombo rapa kari'na 'wa woryi maro e'i'non me tyje mandon. Amykon rapa moro Tamusi nundymary upu'po me woryi maro e'i'non me tywotyje mandon. Mo'ko ukutyry taro aitoto nuku'nen.”

### **Jesus 'wa mo'karon pitanikon kuranondory**

<sup>13</sup>Irombo pitanikon enepy'san i'waine I'wa. Tainary yry 'se i'wa kynatokon itu'ponakaine. Ipokoine Tamusi 'wa auranary 'se kynatokon. Mo'karon inemeparykon 'wa te mo'karon ene'namon e'ma'san. <sup>14</sup>Jesus wyka'po te: “Oro tyre mo'karon pitanikon no'sen y'wa. Kysa'kototon. Mo'kopangon 'wano me ro irombo moro Tamusi nundymary man.” <sup>15</sup>Irombo itu'ponakaine tainary yry'po i'wa. Morombo mero ito'po moro wyino.

### **Mo'ko totyken pyito**

<sup>16</sup>Irombo amy kari'na wopy'po I'wa. Ika'po: “Amepanen, otypan iru'pyn oty ko sika'tan, moro i'matypyn roten amano epoto'me y'wa?” <sup>17</sup>Jesus wyka'po i'wa: “O'tono'me ko maturupojan y'wa otypan oty wairy poko iru'pa? O'win roten amy iru'pa man. Moro i'matypyn amano taka awo'myry 'se aja'ta te, morokon Tamusi wykato'konyombo apyiko.”

<sup>18</sup>Ika'po Jesus 'wa: “Otypangon?” Jesus wyka'po: “Erokon: Woto kyte'i. Taporitonone aino kysany'mai. Amonatai. Onapi ke amy oty kysamyikapoi. <sup>19</sup>Ajummy, asano inendoko. Aja'sakary ipynako, aseke awaipynary wara enapa.” <sup>20</sup>Mo'ko pyito wyka'po I'wa: “Pa'poro morokon wara ro we'i. Oty noro ko samono'san?”

<sup>21</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Oty anamonopy'pa awairy 'se aja'ta, pa'poro ajotyrykonyombo ekaramatango. Irombo moro epe'po yko mo'karon oty'non 'wa. Iwara totyke imero maitake kapukon ta.

---

**19:13-15** Markus 10:13-16, Lukas 18:15-17

**19:16-30** Markus 10:17-31, Lukas 18:18-30    **19:18** Exodus 20:13, Deuteronomium 5:17, Exodus 20:14, Deuteronomium 5:18, Exodus 20:15, Deuteronomium 5:19, Exodus 20:16, Deuteronomium 5:20

**19:19** Exodus 20:12, Deuteronomium 5:16, Levitikus 19:18

Irombo o'ko 'ne ywena'po ta.” <sup>22</sup>Moro eta'po mero ty'wa, mo'ko pyito wyto'po kata'mato terapa, pyime totyry wairy ke.

<sup>23</sup>Irombo mero Jesus wyka'po mo'karon tynemeparykon 'wa: “Ita'ro pore, tupi me man amy totyken wytory moro Tamusi nundymary taka. <sup>24</sup>Wykaje rapa o'waine: Amy totyken kari'na wo'myry moro Tamusi nundymary taka tupi me man amy kameri wo'myry ko'po amy akusa enuru taka.” <sup>25</sup>Moro eta'po mero mo'karon inemeparykon we'naranga'san imero. Ika'san: “Noky 'ne ko iro ke uta'no wyino tunemyry taro nan?” <sup>26</sup>Jesus wo'poty'po i'waine. Irombo ika'po: “Moro oty kari'na ekosa tywo'kapyry taro ei'pa man. Tamusi ekosa te pa'poro oty tywo'kapyry taro man.”

<sup>27</sup>Moro poko eju'to'me Petrus wyka'po I'wa: “Eneko. Na'na pa'poro totyrymbo ynoi, awena'po ta tytoto'me. Oty ytan ko iro ke moro na'na 'wa?” <sup>28</sup>Jesus wyka'po mo'karon tynemeparykon 'wa: “Ita'ro pore, asery me rapa pa'poro oty yry'po mero, moro tykuranory ta jopoto me tywaitopo tapo'ny tu'po mo'ko kari'na ymuru wotandy'mo'po mero, amyjaron ywena'po ta ito'san enapa ainapatoro itu'ponaka oko jopotokon me awaito'kon ajapo'nykon tu'po matandymota'ton. Mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon Israel y'makon pajanyombo poko a'wembono auranano myta'ton. <sup>29</sup>Mo'ko yjupu'po me tautykonymbbo, typiryjanyombo pai, tanaunanyombo pai, tyjumymbbo pai, tysanombo pai, ty'makonymbo pai, tymainarymbo pai nojan inoro ainatone-kari'namboto moro ko'po 'ne ka'tu rapa oty apyitan. Moro i'matypyn amano apyitan enapa. <sup>30</sup>Pyime uwaponokonymbo te wena'po tanokon me kynaita'ton. Pyime wena'po tanokonymbo uwaponokon me kynaita'ton.

### Mo'ko winu paty aporemy

**20** <sup>1</sup>Moro Tamusi nundymary amy tymosirory upinen jopoto wara man. Kokoro 'ne kynepa'kanon moro winu paty tymainary ta amaminatonon man upi. <sup>2</sup>Mo'karon amaminatonon auran maro tauran epopojan, o'win kurita o'win amu'nymbbo pyrata poko emaminato'ko'me. Morombo mero kynemo'saton moro tymainary taka. <sup>3</sup>Irombo okupa'en-to'ima juru a'ta, kynepa'kanon rapa. Moro otykon ekaramatopo po emami'ma amykon rapa wokryryjan enejan. <sup>4</sup>Mo'karon 'wa ro kynganon: ‘Amyjaron enapa

i'tandoko moro ymainary taka. Iru'pa kapemata'ton.' <sup>5</sup>Irombo tyto mandon. Kurita 'ne 'ne a'ta, moro wara rapa kynaijan. Oruwa juru a'ta, moro wara 'su ko enapa kynaijan. <sup>6</sup>Ainatone juru a'ta tywepa'ka'po mero, amykon rapa topoje i'wa man. Tyka man i'waine: 'O'tono'me ko emami'ma ero po mo'po'saton kokoronombo poro?' <sup>7</sup>Tyka mandon i'wa: 'Amy paio na'na 'wa aturupo'pa ne'i ty'wa na'na emaminato'me.' Tyka man i'waine: 'Amyjaron enapa i'tandoko moro ymainary taka.'

<sup>8</sup>"Iko'mamyry mero mo'ko winu paty aporemy kynganon mo'ko totyry enenen 'wa: 'Mo'karon amaminatonon iko'mako. Irombo epematoko. Mo'karon wena'po tanokonymba na'nen epemako. Mo'karon koromonokonymbo epemako wena'po ta.' <sup>9</sup>Irombo mo'karon ainatone juru a'ta opy'san tytunda mandon. Tywe'i'san mero o'win amu'nymba pyrata apyijaton. <sup>10</sup>Tytunda'san mero, mo'karon koromonokonymbo 'wa rypo iko'poine pyrata apyiry man takano'se man. Mo'karon enapa te o'win amu'nymba pyrata apyijaton, tywe'i'san mero. <sup>11</sup>Tapetykon apo'i'ma'po mero ty'waine, toruwarykon arojon mo'ko maina aporemy 'wa. <sup>12</sup>Kyngaton: 'Mo'karon wena'po tanokonymba o'win juru roten nemaminaton. Irombo na'na epemary wara enapa mepematon. Na'na te kokorombo poro awosin pe tamaminary ko'mangai asiny tam'po'kory ta.' <sup>13</sup>Irombo te o'win amy ejuku'po i'wa: 'Yjakono, yja'wan me apoko e'i'pa wa. Ajepety me o'win amu'nymba pyrata wairy man poko kapyn kauran kysepopoi? <sup>14</sup>Moro ajemamina'po epety apyiko. Irombo i'tango. Awu mo'ko wena'po tanombo epemary 'se wa ajepema'po wara enapa. <sup>15</sup>Ynisanory kapyry kapyn ka'tu y'wa nan moro ypyratary maro? Iru'pa ywairy poko ka'tu more'kojan?' <sup>16</sup>Iwara te mo'karon wena'po tanokonymba uwaponokon me kynaita'ton. Irombo mo'karon uwaponokonymbo wena'po tanokon me kynaita'ton."

### Oty 'wa Jesus epyry man Jerusalem po

<sup>17</sup>Jerusalem 'wa tywonukuru jako, Jesus 'wa mo'karon ainapatoro itu'ponaka oko tynemeparykon ko'ma'san typo. Oma ta ika'po i'waine: <sup>18</sup>"Enetoko. Jerusalem 'wa

---

**20:8** Levitikus 19:13, Deuteronomium 24:15

**20:16** Mateus 19:30, Markus 10:31, Lukas 13:30

**20:17-19** Markus 10:32-34, Lukas 18:31-34

kytonu'saton. Moro po ro mo'ko kari'na ymuru yta'ton mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon ainaka, mo'karon Tamusi kareтары uku'namon ainaka enapa. Mo'karon ro a'wembono auranano yta'ton, iwoto'me. <sup>19</sup>Irombo mo'karon Simosu me e'i'non ainaka kynyta'ton, ipoko iwosaijamboto'ko'me, ipoky'mato'me i'waine, wakapu poko iwoto'me enapa i'waine. Moro ijuwanory kurita te kynawondan rapa.”

### Noky wairy poto me 'ne

<sup>20</sup>Irombo mo'ko Sebedeus y'makon sano wopy'po Jesus 'wa mo'karon ty'makon maro. Iwokunama'po ipo'ponaka, amy oty poko tywoturupoto'me i'wa. <sup>21</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Oty 'se ko man?” Ika'po i'wa: “Kaiko, mojan okonokon y'makon wotandy'moto'me ajaporito moro anundymary ta: o'win amy ajapo'tun wyino, o'win amy ajapojery wyino.” <sup>22</sup>Jesus 'wa ejuku'po: “O'to awykarykon anukuty'pa mandon. Moro ynenyry man je'tun pan ysaperary tano enyry taro 'kare mandon.” Mo'karon i'makon wyka'san I'wa: “A'a, moro wara tywairy taro na'na man.” <sup>23</sup>Jesus wyka'po i'waine: “Moro ysaperary tano menyta'ton. Yjapo'tun wyino te, yjapojery wyino pai, ajandy'moporykon supija. Morokon aito'kon taporemynodopo terapa man yjummy 'wa.”

<sup>24</sup>Moro ukuty'po mero ty'waine, mo'karon ainapatoronokon wore'ko'san mo'karon oko asepiryjan poko. <sup>25</sup>Irombo Jesus 'wa iko'ma'san ty'wa. Ika'po: “Muku'saton waty mo'karon nono tu'ponokon jopoto 'wa mo'karon ta'sakarykon jopotomary, mo'karon typyratakamon wotapory kawo mo'karon ta'sakarykon ko'po? <sup>26</sup>Moro wara kapyn te iwairy man ara'naine. Poto me tywairy 'se amy a'ta ara'naine, ta'sakarykon tomosiry me iwairy man. <sup>27</sup>Uwapono me tywairy 'se amy a'ta ara'naine, ta'sakarykon pyitory me iwairy man. <sup>28</sup>Mo'ko kari'na ymuru enapa tytomosike aije opy'pa tywaije man. Kari'na pyitory me te tywo'se man, romo'se pyimano kari'na y'petakan me.”

---

20:20-28 Markus 10:35-45    20:25-26 Lukas 22:25-26

20:26-27 Mateus 23:11, Markus 9:35, Lukas 22:26

### Okò enu'non kura'mary

<sup>29</sup>Irombo Jeriko wyino itorykon jako, amy kari'na apyimy 'wa Jesus wekena'po. <sup>30</sup>Moro oma esi'wo oko amykon enu'non tandy'po kynatokon. Typatoine Jesus wytory eta'po mero ty'waine, iko'ta'san: “Na'na kotanory eneko, Jopoto, David parymbol!” <sup>31</sup>Mo'karon kari'na apyimy 'wa te e'mapoty'san, ity'nato'ko'me. Mo'ja 'ne ka'tu rapa te iko'tapoty'san: “Na'na kotanory eneko, Jopoto, David parymbol!” <sup>32</sup>Irombo Jesus poropy'po. Iko'ma'san i'wa. Ika'po i'waine: “O'to ko ywairy 'se mandon ajekatakaine?” <sup>33</sup>Ika'san i'wa: “Jopoto, na'na tanutary 'se man.” <sup>34</sup>Jesus 'wa ikotanorykon ene'po. Irombo enurukon y'tu'ka'san i'wa. Irombo o'win wytory enuta'san. Morombo mero iwen'a'po ta ito'san.

### Jerusalem taka Jesus wo'myry

**21** <sup>1</sup>Irombo tyse waty Jerusalem wyino tywe'i'san mero, moro oleif paty wypy patono aitopo Betfage 'wa itunda'san. Moro po ro Jesus 'wa oko amykon tynemeparykon apojoma'san. Ika'po i'waine: <sup>2</sup>“Moro ajuwaponokon aitopo'membo 'wa i'tandoko. Moro aitopo taka awo'myrykon akono mero amy worryi parito my'po mepota'ton, amy parito'membo maro. Imbokatoko me. Irombo ene'toko me y'wa. <sup>3</sup>Amy o'to amy wykary jako o'waine, kaitoko me: “Mo'ko Jopoto i'seine man. O'win wytory rapa kynene'pota'ton.” <sup>4</sup>Moro tywo'ka'se man ero Tamusi auran uku'ponenymbo nekarity'po wo'ka'to'me:

<sup>5</sup>Kaitoko mo'karon Sion ponokon 'wa: “Mo'ko Ajopotorykon janon kyn'o'san, pyi'me'ke, amy parito tu'po, amy oty aronen parito y'me tu'po.”

<sup>6</sup>Mo'karon inemeparykon wyto'san. Jesus wyka'po wara ro iwe'i'san. <sup>7</sup>Mo'ko worryi parito enepy'po i'waine mo'ko parito'membo maro. Tynoponykon yry'san i'waine itu'ponakaine. Itu'poine ro Jesus wotandy'mo'po. <sup>8</sup>Pyime imero kari'na 'wa tynoponykon apika'san oma rary me. Amykonymbo 'wa wewe porirykonymbo y'koto'san. Irombo oma rary me yry'san i'waine.

---

20:29-34 Markus 10:46-52, Lukas 18:35-43

21:1-11 Markus 11:1-11, Lukas 19:28-40, Johanes 12:12-19 21:5 Zacharia 9:9

<sup>9</sup>Mo'karon oma ta Jesus uwapo ytotonon kari'na apyimy, mo'karon iwenapo ta ytotonon kari'na apyimy enapa kyniko'tapo'satokon: "Hosana mo'ko David parymbo 'wano me. Mo'ko Tamusi ety ta o'toto nainen pa'poro kurano maro. Hosana! Tamusi ety imero kawo nainen kapukon ta."

<sup>10</sup>Irombo Jerusalem taka iwo'myry jako, pa'poro mo'karon Jerusalem ponokon wetururuka'san. Ika'san: "Noky ko mo'ko nan?" <sup>11</sup>Mo'karon kari'na apyimykon wyka'san: "Mo'ko Galilea tano Nasaret ponombo Tamusi auran uku'ponen Jesus mo'se man."

### Jesus wairy Tamusi auty ta

<sup>12</sup>Moro Tamusi auty 'wa tytunda'po mero, Jesus 'wa pa'poro mo'karon Tamusi auty ta otykon ekaramanamon, otykon epeka'namon moma'san. Mo'karon pyrata ambo'namon pyratary apo'nykonymbo uringa'san i'wa. Mo'karon akukuwa ekaramanamon apo'nykonymbo uringa'san enapa i'wa. <sup>13</sup>Ika'po i'waine: "Tymero man: Yjauty ejatota'ton Tamusi 'wa kari'na we'pimatopo me. Amyjaron te amy tymonakamon autary me terapa myjaton."

<sup>14</sup>Moro Tamusi auty ta ro enu'non, iwajakuta'san enapa wopy'san i'wa. Ikura'ma'san i'wa. <sup>15</sup>Moro anumengaponamon otykon kapyry ene'po ro mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon Tamusi kareтары uku'namon 'wa enapa. Moro Tamusi auty ta "Hosana mo'ko David parymbo 'wano me!" mo'karon pitanikon ko'tapo'tyry eta'po i'waine. Morokon poko ro iwore'ko'san. <sup>16</sup>Ika'san Jesus 'wa: "Moro o'to ikarykon metanon?" Jesus wyka'po i'waine: "A'a, setaje. Awe'i'san poro kare ero imero'po anerupa'pa mandon:

Pitanikon 'wa, oma'senangon 'wa enapa ajety mawongapoi."

<sup>17</sup>Moro po ro ino'san i'wa. Jerusalem wyino Betania 'wa ito'po. Moro po ro iwonyky'po.

---

21:9 Ware 118:25-26

21:12-17 Markus 11:15-19, Lukas 19:45-48, Johanes 2:13-22

21:13 Jesaja 56:7, Jeremia 7:11    21:16 Ware 8:2 (LXX)

### Moro oroi any'mary

<sup>18</sup>Kokoro 'ne Jerusalem 'wa rapa tywonukuru jako, Jesus kumyry'po. <sup>19</sup>Irombo oma esi'wo amy oroi ene'po i'wa. Ito'po i'wa. Amy pairo epery anepory'pa te iwe'i'po. Arymbo roten ipoko kynakon. Irombo ika'po moro oroi 'wa: "Epeta'pa roten 'su myre mairy." O'win wytory moro oroi ajuta'po.

<sup>20</sup>Moro ene'po mero, mo'karon inemeparykon enuta'san imero. Ika'san: "One wara ko o'win wytory najutai moro oroi?" <sup>21</sup>Eju'to'ko'me Jesus wyka'po: "Ita'ro pore, Tamusi amyikary jako o'waine, oko aturu'san e'i'pa a'ta, oroi any'mary taro roten kapyn maita'ton. Ero wypy 'wa pairo te awyka'sando 'Ajawongo! Parana taka omatango!' kyno'ka'tan ro. <sup>22</sup>Tamusi amyikary jako o'waine, pa'poro Tamusi 'wa awoturupoto'kon mapyita'ton."

### Noky 'wa pori'tonano yry Jesus 'wa

<sup>23</sup>Irombo moro Tamusi auty taka Jesus womy'po. Mo'karon kari'na emepary jako i'wa, mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon wopy'san i'wa mo'karon uwapoto'san maro. Ika'san i'wa: "Noky ko erokon otykon ka'pojan o'wa? Noky ko erokon otykon kapyry yryi ajainaka?" <sup>24</sup>Jesus 'wa ejuku'san: "Awu enapa o'win amy oty poko waturupoja o'waine. Yjauran ejuku'poto o'waine, sekari'take noky 'wa oma yry'po erokon otykon ka'to'me y'wa. <sup>25</sup>Moro Johanes 'wa kari'na etyka'po, noky nisanory ko moro tywaije nan? Tamusi nisanory? Kari'na nisanory te ka'tu?"

Irombo ero wara ase'wa iworupa'san: "Kyka'sando 'Tamusi nisanory moro tywaije man,' kyngatan ky'waine 'O'tono'me ko iro ke Johanes anamyika'pa maiton?' <sup>26</sup>Kyka'sando te 'Kari'na nisanory moro tywaije man,' tanarike kywairykon kynaitan mo'karon kari'na apyimy pona. Pa'poro irombo Johanes apyijaton amy Tamusi auran uku'ponenymbo me." <sup>27</sup>Irombo ero wara Jesus ejuku'po i'waine: "Na'na anukuty'pa man." Irombo Jesus wyka'po i'waine: "Awu enapa iro ke anekarity'pa waitake o'waine noky 'wa oma yry'po erokon otykon ka'to'me y'wa.

### Mo'karon okonokon asepiryjan

<sup>28</sup>"One wara ko monumengaton ero poko? Amy wokryry oko tymune tywaije man. Mo'ko o'win amy 'wa mo'ko ijumyn

---

**21:18-22** Markus 11:12-14, 20-24    **21:21** Mateus 17:20, 1 Korinte 13:2  
**21:23-27** Markus 11:27-33, Lukas 20:1-8

kyny'san. Kynganon: 'Koki, erome moro winu paty maina taka ajemaminatango.' <sup>29</sup>Tyjumy 'wa kynganon: 'Uwa to, papa.' Morombo wyino te moro moro wara tyka'po je'tumanon. Irombo moro maina taka kyny'san. <sup>30</sup>Irombo mo'ko ijumy mo'ko o'win amy tymuru 'wa terapa kyny'san. Moro koromo tyka'po wara ro rapa kynganon i'wa. Mo'ko imuru kynganon i'wa: 'Iru'pa man, papa.' Ito'pa te tywaije man. <sup>31</sup>Nokypan 'wa ko moro tyjumy nisanory tyka'se nan?" Ika'san: "Mo'ko koromono 'wa." Jesus wyka'po i'waine: "Ita'ro pore, mo'karon Rome pono jopoto ekataka pyrata amo'i'namon, mo'karon tyja'mungon poko pyrata ka'namon worryijan ajuwaporoina kyny'saton moro Tamusi nundymary taka. <sup>32</sup>Mo'ko Johanes irombo moro tamambore aino emary ekari'se rypo tywo'se man o'waine. Anamyika'pa te tywaije mandon. Mo'karon Rome pono jopoto ekataka pyrata amo'i'namon 'wa te, mo'karon tyja'mungon poko pyrata ka'namon worryijan 'wa enapa tamyika man. Moro tone o'waine man. Ise'me te moro o'to awe'i'san anije'tuma'pa tywaije mandon. Anamyika'pa tywaije mandon."

### Mo'karon maina pokonokon

<sup>33</sup>"Amy terapa onumengatopo auranano etatoko. Amy auto jopotory tywaije man. Maina ta winu me tykapymy wonatopo typonje i'wa man. Moro maina tyjarando i'wa man. Moro wonatopo epery aikukato'man tatoka i'wa man. Kawo amy o'po'to'man tyka'se i'wa man. Irombo tapema me amykon maina pokonokon apojomanon, moro maina eneto'me i'waine. Morombo wyino amy tyseno aitopo 'wa ytopo'se kyny'san.

<sup>34</sup>"Irombo tywairy 'wa moro wonatopo epery we'i'po mero, mo'karon typyitorykon emo'san mo'karon maina pokonokon 'wa, morokon wonatopo epery aije. <sup>35</sup>Mo'karon maina pokonokon te mo'karon ipyitorykon apyijaton. O'win amy ypoky'maton. O'win amy wojaton. O'win amy tu'ponaka topu pa'saton. <sup>36</sup>Amykon rapa typyitorykon emo'san mo'ko maina aporemy, mo'karon koromonokonymbo ko'po pyime. Moro koromonombo wara ro rapa o'to tyje mandon mo'karon maina pokonokon 'wa. <sup>37</sup>Irombo mero ko'wu mo'ko tymuru emo'san i'waine mo'ko maina aporemy.

---

**21:32** Lukas 3:12, 7:29,30    **21:33-46** Markus 12:1-12, Lukas 20:9-19  
**21:33** Jesaja 5:1-2

Kynganon: ‘Ymuru nendota'ton.’ <sup>38</sup>Mo'ko imuru ene'po mero te ty'waine, mo'karon maina pokonokon tyworupa mandon ase'wa. Kyngaton: ‘Mo'se ro mo'ko tyjummy otrykonyombo apyinen man mo'se man. O'toko 'ne! Kysiwosen! Irombo moro inapyiry manombo kysapyisen!’ <sup>39</sup>Irombo mo'ko maina aporemy ymuru tapyije i'waine man. Moro maina wyino toma i'waine man. Tywo i'waine man. <sup>40</sup>O'to ko iro ke mo'ko maina aporemy mo'karon maina pokonokon ytan, tywopy'po mero?” <sup>41</sup>Ika'san I'wa: “Je'tun pe imero kyni'ma'kapota'ton. Moro winu paty maina enepotan tapema me amykon terapa maina pokonokon 'wa, mo'karon iwe'i'san mero moro wonatopo epery yry 'se kynaita'ton inaron 'wa.”

<sup>42</sup>Jesus wyka'po i'waine: “Awe'i'san poro kare ero Tamusi kareтары ta imeropo anerupa'pa mandon:

“Moro auto amynamon nema'pombo topu 'ne ro moro auto pori'tomanen me tywaije man. Tamusi emamin moro tywaije man. Moro 'wa kywo'potyrykon jako, poto me kanumengapojaton.”

<sup>43</sup>“Iro ke ro wykaje o'waine: Moro Tamusi nundymary pinata'ton awyinoine. Kynyta'ton tamamiporamon kari'na 'wa. <sup>44</sup>Moro topu tu'ponaka amy woma'poto, kynotambaikatan. Amy tu'ponaka moro topu woma'poto, kynami'tan.”

<sup>45</sup>Morokon inekarity'san onumengato'kon auranano eta'po mero ty'waine, mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon Farise 'wa enapa moro typokoine Jesus aurana'po ukuty'po. <sup>46</sup>Apyiry 'se rypo kynatokon. Mo'karon kari'na apyimykon nendojatokon te. Tamusi auran uku'ponen me irombo kynapyijatokon.

### Moro aimyno ewa'mary

**22** <sup>1</sup>Irombo onumengato'kon auranano ke rapa Jesus 'wa mo'karon kari'na erupa'san. Ika'po: <sup>2</sup>“Moro Tamusi nundymary amy tymuru pytary ewa'maponen poto'su jopoto wara man. <sup>3</sup>Mo'karon typyitorykon emo'san mo'karon ejuku'san ko'ma, iwo'to'ko'me mo'ko tymuru pytary ewa'ma. Tywopyrykon 'se'pa te mo'karon ejuku'san mandon.

4“‘Irombo amykon rapa typyitorykon emo'san. Kynganon i'waine: 'Kaitoko mo'karon ejuku'san 'wa: “Moro arepa naikepyi terapa. Yjekykonymbo paka, tykakamon paka'makon enapa tywo terapa mandon. Pa'poro oty naikepyi terapa. O'toko 'ne ymuru pytary ewa'ma.” ’ ’ ”

5Mo'karon ejuku'san te tywenge moro oka etaton. O'win amy tymainary taka kyny'saton. O'win amy moro ty'wa otykon ekaramatopo 'wa kyny'san. 6Mo'karon a'sakarykon mo'karon taju'namonymbo pyitorykon apyijaton. Kynipoky'maton. Kyniwojaton paio.

7Irombo mo'ko poto 'su jopoto kynore'kojan. Mo'karon warinu pokonokon apyimykon emo'san. Mo'karon typyitorykon wonamonymbo wopojan i'waine. Moro iwaito'konymbo po'mapojan i'waine.

8Morombo wyino mo'karon typyitorykon 'wa kynganon: 'Moro aimyno ewa'mato'me pa'poro oty naikepyi terapa. Mo'karon ejuku'san te moro 'wano me uwam'po tywaije mandon. 9Iro ke ro morokon oma wo'raka'san 'wa itandokon. Pa'poro aneporykon kari'na iko'matoko moro aimyno ewa'ma.'

10Irombo mo'karon ipyitorykon kyny'saton omakon taka. Pa'poro tynepyorykon yja'wangan, iru'pyngon enapa kari'na ene'saton. Moro aimyno ewa'matopo a'no'katon imero mo'karon endame o'tonon.

11Irombo mo'ko jopoto kynomyjan mo'karon opy'san ene. Irombo o'win amy kari'na enejan moro po aimyno ewa'matopo wo'mynano ane'moky'pa. 12Kynganon i'wa: 'Yjakono, one wara ko ijaro 'wa mopyi aimyno ewa'matopo wo'mynano ane'moky'pa?' Anejuku'pa te mo'ko wokry man.

13Irombo mero mo'ko jopoto kynganon typyitorykon 'wa: 'Ainary, ipupuru imytoko. Ematoko moro tawa'rumanyombo taka. Moro po ro atamono, aijekyno enapa kynaitan.'

14Pyime irombo mo'karon iko'ma'san mandon. Pyime 'ne waty te mo'karon apo'i'san mandon."

### **Moro jopoto nundymary epety**

15Irombo mero mo'karon Farise wyto'san ase'wa orupa one wara amy auranymbo poko ro rypo Jesus apyiry man poko ty'waine.

---

22:13 Mateus 8:12, 25:30, Lukas 13:28

22:15-22 Markus 12:13-17, Lukas 20:20-26

<sup>16</sup>Irombo amykon tynemeparykon, amykon Herodes wyinonokon enapa emoky'san i'waine I'wa. Mo'karon wyka'san ro i'wa: "Amepanen, enapita'pa awairy uku'san na'na. Iporo imero moro Tamusi emary poko kari'na memepaje. Amy kari'na aninendo'pa awairy uku'san enapa na'na. Asewara imero kari'na menaje. <sup>17</sup>Ekari'ko iro ke na'na 'wa one wara ero poko awonumengary. Iru'pa nan mo'ko Rome pono jopoto nundymary epemary? Uwa ka'tu?"

<sup>18</sup>Jesus 'wa te moro yja'wanme iwonumengarykon ukuty'po. Irombo ika'po i'waine: "O'tono'me ko ku'kujaton, tonapiramon 'ne roten? <sup>19</sup>Moro inundymary epematopo pyrata epety ene'toko y'wa, sene'se me."

Irombo amy amu'nymbo pyrata enepy'po i'waine i'wa. <sup>20</sup>Irombo Jesus woturupo'po i'waine: "Noky ko tu'ku nan ipoko? Noky ety ko tymero nan ipoko?" <sup>21</sup>Irombo ika'san i'wa: "Mo'ko Rome pono jopoto." Irombo mero Jesus wyka'po i'waine: "Mo'ko Rome pono jopoto otyry iro ke ytoko i'wa. Mo'ko Tamusi otyry te ytoko Tamusi 'wa."

<sup>22</sup>Moro eta'po mero ty'waine, iwonumenga'san imero. Ino'po i'waine. Ito'san iwiyino.

### **Moro iromby'san wyino awono**

<sup>23</sup>Moro noro kurita mo'karon Saduse wopy'san Jesus 'wa. Mo'karon ro uwa moro iromby'san wyino awono wairy ekari'saton. Irombo iwoturupo'san i'wa. <sup>24</sup>Ika'san: "Amepanen, Moses tyka man: I'me'ma amy romby'poto, mo'ko ipiry'mbo 'wa mo'ko ipytymbo apyiry man. Irombo tyryi 'mi ekataka pitani kapyry i'wa man. <sup>25</sup>Oko-to'ima te amykon asepiryjan kynaisen na'na ekosa. Mo'ko koromono kynipytan. Irombo kyniromo'nen. I'me'ma mo'ko typytymbo ynon mo'ko typiry 'wa. <sup>26</sup>Mo'ko koromonombo wara enapa mo'ko ipokorono kyniromo'nen. Iwara enapa mo'ko ijuwanorymbo romby'po. Oko-to'imanombo mero moro wara kyiromo'sen. <sup>27</sup>Iwena'san ta ko'wu mo'ko worryi kyniromo'nen."

<sup>28</sup>"Moro iromby'san wyino awono jako rapa, nokypan pyty me 'ne ko mo'ko worryi naitan? Pa'poro mo'karon oko-to'imanokon asepiryjan pyty me waty tywaije nan?"

---

**22:23-33** Markus 12:18-27, Lukas 20:27-40    **22:23** Apojoma'san 23:8  
**22:24** Deuteronomium 25:5

<sup>29</sup>Jesus wyka'po eju'to'ko'me: “Tamusi kareтары, Tamusi porit'ory anukuty'pa awairykon ke, ipo waty awonumengarykon man.

<sup>30</sup>Iromby'san wyino tawomy'sando rapa, wokyryjan ipyta'pa mandon, worryjan inomba'pa mandon. Kapu tanokon apojonano wara te mandon. <sup>31</sup>Mo'karon iromby'san awomyry man poko 'kare ero o'wanokon me Tamusi wyka'po anerupa'pa maiton:

<sup>32</sup>“Awu Abraham tamusiry awu wa, Isak tamusiry, Jakob tamusiry enapa.”

Iromby'san tamusiry kapyn mo'ko man. Nuronokon tamusiry te mo'ko man.”

<sup>33</sup>Moro eta'po mero, mo'karon kari'na apyimykon enumengapo'po imero moro i'wa emepato'kon 'wa.

### **Moro poto 'su 'nero omenano mero'po**

<sup>34</sup>Jesus 'wa mo'karon Saduse yity'nano'po'san eta'po mero, mo'karon Farise wopy'san ase'wa. <sup>35</sup>Irombo o'win amy ira'nanokon Tamusi kareтары uku'nen woturupo'po Jesus 'wa. U'kuto'me ika'po i'wa: <sup>36</sup>“Amepanen, otypan omenano ko poto me 'ne nan moro omenano kareтары ta?”

<sup>37</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Mo'ko Atamusiry Jopoto ipynako pa'poro aturu'po maro, pa'poro aja'kary maro, pa'poro awonumengary maro enapa. <sup>38</sup>Moro ro, moro irombo ro poto 'su omenano mero'po moro man. <sup>39</sup>Moro ipokorono asewara imaro man: Aja'sakary ipynako, aseke awaipynary wara enapa. <sup>40</sup>Erokon okonokon omenano ro pa'poro moro omenano kareтары tano, pa'poro mo'karon Tamusi auran uku'ponamon nimeros'san enapa porit'tomano.”

<sup>41</sup>Moro iwota'nanopy'san po ro Jesus woturupo'po mo'karon Farise 'wa: <sup>42</sup>“One wara ko monumengaton mo'ko Mesias poko? Noky parymbo ko mo'ko nan?”

Ika'san I'wa: “David parymbo mo'ko man.”

<sup>43</sup>Irombo Jesus wyka'po i'waine: “One wara ko iro ke David mo'ko Tamusi a'kary 'wa taurambary ta Tyjopotory me nejatojan? Kynganon irombo: <sup>44</sup>“Tamusi nykai mo'ko Yjopotory 'wa: Yjapo'tun

---

**22:32** Exodus 3:6    **22:34-40** Markus 12:28-34    **22:35-40** Lukas 10:25-28

**22:37** Deuteronomium 6:5    **22:39** Levitikus 19:18

**22:41-46** Markus 12:35-37, Lukas 20:41-44

wyino atandy'moko, mo'karon ajenono'namon yry 'wa ro y'wa apupuru upi'nonaka.' <sup>45</sup>David 'wa Jopoto me mo'ko Mesias ejatory jako, one wara ko iro ke iparymbo me rapa nan?"

<sup>46</sup>Amy paio te ejukuru upijakon. Morombo poro amy paio we'i'po oty poko noro tywoturupory 'se'pa i'wa.

### Mo'karon Tamusi kareтары uku'namon

**23** <sup>1</sup>Irombo mero Jesus aurana'po mo'karon kari'na apyimykon 'wa, mo'karon tynemeparykon 'wa enapa. <sup>2</sup>Ika'po: "Mo'karon Tamusi kareтары uku'namon, mo'karon Farise enapa, Moses apo'nymbo tu'po tywotandy'mo mandon. <sup>3</sup>Pa'poro o'to ikato'kon wara aitoko. Morokon ro apyitoko. Morokon iwairykon wara te kytaiton. Morokon tykato'kon wara irombo e'i'pa mandon. <sup>4</sup>Awosin pangon otykon, morokon arory tupi me man irokon myjaton. Irombo kari'na tu'ponaka kynyjaton. Aseke te o'win amy tainarykon siky'iry ke paio morokon otykon y'tu'kary 'se'pa mandon. <sup>5</sup>Pa'poro morokon tynikapyrykon otykon ka'saton kari'na enuru me roten. Morokon taijomanamon amo'tykon akumbirojaton irombo. Moro tywo'mykon sese'wuru mosindojaton. <sup>6</sup>Apokupeine man ta'sakarykon ko'po iru'pyn me tapo'ne iwendamerykon, uwapo imero morokon tywota'nano'to'kon auto ta iwotandy'morykon, <sup>7</sup>morokon otykon ekaramato'kon po kari'na 'wa ewa'marykon, amepanamon me kari'na 'wa ejatorykon enapa.

<sup>8</sup>"Amyjaron te amepanamon me kytojatopoton. O'win roten irombo ajemepanamon man. Pa'poro amyjaron asepiryjan me mandon. <sup>9</sup>Amy paio enapa ero nono tu'po ajumykon me kysejatoton. O'win roten ajumykon man: mo'ko kapu tano ajumykon. <sup>10</sup>Jopoto me enapa kytojatopoton. O'win roten Ajopotorykon man: mo'ko Mesias. <sup>11</sup>Mo'ko ara'naine pototo me aitoto wairy man atomosirykon me. <sup>12</sup>Pa'poro aseke toty awonganen ety po'po kynaitan. Aseke toty emaponen ety te kawo kynaitan.

<sup>13</sup>"Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, amyjaron Farise enapa. Moro Tamusi

---

**22:44** Ware 110:1    **23:1-12** Markus 12:38-39, Lukas 11:43,46, 20:45-46

**23:5** Mateus 6:1, Deuteronomium 6:8, Numeri 15:38

**23:11** Mateus 20:26-27, Markus 9:35, 10:43-44, Lukas 22:26

**23:12** Lukas 14:11, 18:14

nundymary irombo mira'kere'tojaton, kari'na wo'myry pona, o'my'pa awairykon ke itaka. Irombo mo'karon tywo'myrykon 'sangan ma'kotojaton.

14 \* 15 "Je'tun pe pore te kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, Farise enapa. Parana irombo mipatojaton, mapo enapa mytopo'saton, o'win roten amy kari'na yto'me Simosu me. Simosu me iwe'i'po mero te ako'poine 'ne ka'tu rapa tyja'wan ke mypojaton.

16 "Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, enu'nnon oma ekari'namon. Mykaton irombo: 'Mo'ko tauran pori'tomato'me moro Tamusi auty ejatonenymbo 'wa moro tykatopombo kapyry kapyn man. Mo'ko tauran pori'tomato'me moro Tamusi auto tano ika'mi'po ejatonenymbo 'wa te moro tykatopombo kapyry man.' 17 Oty anukuty'nnon enu'nnon! Oty ko poto me 'ne nan? Moro ika'mi'po? Moro ika'mi'po kuranondonen Tamusi auty te ka'tu?

18 "Mykaton enapa: 'Mo'ko tauran pori'tomato'me moro Tamusi 'wa tymy apo'ny ejatonenymbo 'wa moro tykatopombo kapyry kapyn man. Mo'ko tauran pori'tomato'me moro itu'pono Tamusi 'wa tymy ejatonenymbo 'wa te moro tykatopombo kapyry man.' 19 Enu'nnon 'ne roten! Oty ko poto me 'ne nan? Moro Tamusi 'wa tymy? Moro Tamusi 'wa tymy kuranondonen apo'ny te ka'tu?

20 "Mo'ko Tamusi 'wa tymy apo'ny ejatonen moro tauran pori'tomapojan moro apo'ny 'wa roten kapyn, pa'poro itu'ponokon otykon 'wa enapa te. 21 Mo'ko Tamusi auty ejatonen moro tauran pori'tomapojan moro Tamusi auty 'wa roten kapyn, mo'ko ita amandoto 'wa enapa te. 22 Mo'ko kapu ejatonen moro tauran pori'tomapojan moro Tamusi apo'ny 'wa roten kapyn, mo'ko itu'po tandy'pono 'wa enapa te.

23 "Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, amyjaron Farise enapa. Morokon tuma poporoto'kon itupu jainapatoronorymbo irombo, pa'poro

---

23:14 Amykon 'wa ero po tymero man Jesus wyka'po me: "Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, amyjaron Farise enapa. Mo'karon inongepy'san irombo motyke'katon. Iru'pa awairykon ekano'to'me kari'na 'wa, akore'pe imero Tamusi 'wa ajauranaton. Iro ke ro awosin pe 'ne ka'tu rapa moro o'waine tymy a'wembono auranano kynaitan."

23:13-28 Markus 12:40, Lukas 11:39-42,44,52, 20:47

23:22 Jesaja 66:1, Mateus 5:34

tanapymy sa'rombo jainapatoronorymbo enapa irombo amy myjaton Tamusi 'wa. Morokon potononymbo otykon poko te ko'wu atuwarengesaton: moro tamambore aino, moro kotano enery, moro Tamusi amyikary enapa. Irokon poko tuwaro awairikon manombo man, morokon koromonokon otykon poko atuwarengepyrykon pyndo. <sup>24</sup>Enu'non oma ekari'namon! Karapana kato'me moro anenyrykon misukaton. Mo'ko kameri te ko'wu me'mo'saton moro anenyrykon maro.

<sup>25</sup>“Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, Farise enapa. Kurando wyino roten moro asaperarykon, awendameto'kon mikorokaton. Itaine te moro mona tam'po'kory, moro kuminano tam'po'kory enapa man. <sup>26</sup>Enupyn 'ne roten Farise! Ita 'ne ka'tu moro sapera ikorokako. Irombo mero kurando wyino enapa tykoroka kynaitan.

<sup>27</sup>“Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, Farise enapa. Tamu'ne ikuripa'san tu'munano, morokon kurando kurangon me kynonejaton irokon, morokon korona te pyime imero je'ponanokonymbo pa'poro roten nurijangon otykon maro man irokon wara mandon. <sup>28</sup>Morokon wara enapa amyjaron kurando tamambore monepojaton kari'na 'wa. Otaine te moro ajenapirykon tam'po'kory, moro oja'wanykon tam'po'kory enapa man.

<sup>29</sup>“Je'tun pe pore te oty kynaitan o'waine, tonapiramon Tamusi kareтары uku'namon, Farise enapa. Mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo tu'mungon irombo mika'saton. Morokon tamamboramon tu'mungon mikura'maton. <sup>30</sup>Irombo mykaton: ‘Mo'karon kytangonymbo jako kywe'i'sanyboto, mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo mynuru ani'kambo'pa imaroine kytaitoryine.’ <sup>31</sup>Iwara ro mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo wonamonymbo pajanyombo me awairikon aseke mamyikapojaton. <sup>32</sup>Aike'katoko iro ke moro atangonymbo na'mo'po amaminano. <sup>33</sup>Yja'wangonymbo 'ne roten! One wara ko moro ata'karykatopo taka ajaroporykon wyino metuwarikata'ton?

<sup>34</sup>“Iro ke ro Tamusi auran uku'ponamon, oty uku'namon, Tamusi kareтары uku'namon enapa semo'sa o'waine. Amykonymbom

---

**23:23** Levitikus 27:30    **23:27** Apojoma'san 23:3    **23:29-36** Lukas 11:47-51  
**23:33** Mateus 3:7, 12:34, Lukas 3:7

ira'nanokon miwota'ton. Mipokata'ton wakapu poko. Amykonymbo mipoky'mata'ton awota'nano'to'kon autokon ta. Ajerekurukon kyniwekenata'ton aito'kon wararo. <sup>35</sup>Iwara ro pa'poro ero nono tu'po e'kamy'po tamamboramon mynurumbo epemapotan Tamusi o'waine. Mo'ko Abel wyinombo ro mynu epemary marota'ton mo'ko Berekja ymuru Sakarias 'wa ro. Mo'ko Sakarias mo'ko Tamusi auty ta mo'ko Tamusi 'wa tymy apo'ny pato tywo o'waine man inoro, wykaje irombo.

<sup>36</sup>“Ita'ro pore, pa'poro morokon otykon mo'karon eromenokon kari'na tu'ponaka kynotan. <sup>37</sup>Jerusalem, Jerusalem, amoro mo'karon Tamusi auran uku'ponamon wonen, topu ke mo'karon o'wa emoky'san apojonano wonen, pyimemboto rypo o'makon a'nanopyry 'se we'i, amy korotoko 'wa ty'makon a'nanopyry wara taporiry upi'nonaka. I'se'pa te maiton. <sup>38</sup>Iro ke ro moro ajautykon itary'pa kynainopotan. <sup>39</sup>Wykaje irombo o'waine: Erombo poro yjene'pa noro rapa maita'ton moro ero wara awykarykon poko ro: ‘Tykuranondo man mo'ko Tamusi ety ta o'toto.’ ”

### Morokon irokonymbo ro otykon

**24** <sup>1</sup>Moro Tamusi auty wyino Jesus wepa'ka'po mero, mo'karon inemeparykon wopy'san I'wa. Moro Tamusi auty enepojatokon I'wa. <sup>2</sup>Irombo ika'po i'waine: “Pa'poro moro menejaton? Ita'ro pore, oko paio topu anino'pa kynaita'ton asetu'po.”

<sup>3</sup>Moro oleif paty wypy tu'po iwotandy'mo'po mero, a'saka'pa mo'karon inemeparykon wopy'san I'wa. Ika'san: “Ekari'ko na'na 'wa, one wara a'ta moro oty wairy man. Otypan oty poko ko moro awopyry man, moro nono y'matyry man enapa uku'tan na'na?”

<sup>4</sup>Jesus wyka'po eju'to'ko'me: “Tuwaro aitoko, amy 'wa ajemu'marykon pona. <sup>5</sup>Pyime kari'na irombo yjety a'kutan. ‘Mo'ko Mesias awu wa,’ kyngata'ton. Irombo pyime kari'na emu'mata'ton. <sup>6</sup>Warinu ekary, warinu wairy man ekary enapa metata'ton. Tuwaro te aitoko awety'karykon pona. Morokon otykon wo'kapyry ro irombo man. Irombo ro noro kapyn te moro man. <sup>7</sup>Kari'na

**23:35** Genesis 4:8, 2 Kronieken 24:20-21    **23:37-39** Lukas 13:34-35

**23:38** Jeremia 22:5    **23:39** Ware 118:26

**24:1-13** Markus 13:1-13, Lukas 21:5-19

ase'wa warinu ka'ta'ton. Potonon aito'kon ase'wa kyno'wo'mata'ton. Aito'kon po kumyno, tytyty enapa kynaitan. <sup>8</sup>Morokon ro moro ata'karykano wota'mory moro kynaitan.

<sup>9</sup>“Moro jako ro ajekaramata'ton, aja'karykapoto'ko'me. Awota'ton. Pa'poro kari'na ajenono'ta'ton yjety upu'po me. <sup>10</sup>Pyime Tamusi amyikanamonymbo kynomata'ton. Ase'wa kynokaramata'ton. Ase'wa kynaijenono'ta'ton. <sup>11</sup>Pyime Tamusi auran uku'ponamon me okaritonon kynawonda'ton. Pyime kari'na emu'mata'ton. <sup>12</sup>Aseme noro poto me moro omenano mero'po enu'kary wairy pyime ase'wa kari'na waipynarymbo y'sanapangatan. <sup>13</sup>Mo'ko i'matyry 'wa ro eja'nakatoto epano'tan te Tamusi. <sup>14</sup>Moro Tamusi nundymary ekapory ekarota'ton pa'poro ero nono tu'po. Pa'poro kari'na 'wa kynetapota'ton. Irombo mero ko'wu ero nono kyni'ma'tan.

<sup>15</sup>“Moro Tamusi wyinono aitopo po mo'ko Tamusi auran uku'ponenymbo Daniel nekarity'po oty any'manen nurija noky enery jako o'waine” - mo'ko ero kareta erupanen tuwaro nainen - <sup>16</sup>“moro jako ro mo'karon Judea ponokon netuwarikasen morokon wypy 'wa. <sup>17</sup>Tauty re'ta amy a'ta, oro netuwarikan. Tauty taka rapa o'my'pa nainen morokon totyry aije. <sup>18</sup>Tymainary ta amy a'ta, erama'pa nainen tynopony aije. <sup>19</sup>Mo'karon mynotonon 'wa, mo'karon onema'senangon 'wa enapa je'tun pe pore oty kynaitan moro jako.

<sup>20</sup>“Tamusi 'wa te aturupotoko poto 'su i'sano jako, amy otare'matopo kurita pai etuwarika'pa awaito'ko'me. <sup>21</sup>Poto 'su ata'karykano irombo kynaitan moro jako. Tamusi 'wa ero nono kapy'po poro, erome noro moropan oty o'kapy'pa man. Moropan oty enapa o'kapy'pa noro rapa kynaitan. <sup>22</sup>Ko'i aike'ka'pa moro oty we'i'poto, amy paio kari'na epa'ka'pa nairy. Mo'karon typo tynyry'san kari'na upu'san me te ko'i moro oty aike'katan Tamusi.

<sup>23</sup>“Moro jako ro amy wykary jako o'waine ‘Eneko, mo'se ro mo'ko Mesias’, ikary jako pai ‘Eneko, mo'ky inoro’, kysamyikaton. <sup>24</sup>Mo'karon Mesias me okari'tonon irombo kynawonda'ton. Mo'karon Tamusi auran uku'ponamon me okari'tonon kynawonda'ton. Potonon anumengaponamon otykon, potonon

---

**24:9** Mateus 10:22    **24:13** Mateus 10:22

**24:15-28** Markus 13:14-23, Lukas 21:20-24    **24:15** Daniel 9:27, 11:31, 12:11

**24:17-18** Lukas 17:31    **24:21** Daniel 12:1, Jesus nenepo'po 7:14

pori'tonano enepota'ton enapa. Iwara ro mo'karon typo Tamusi nyry'san kari'na emu'mary poko pairo kyne'kuta'ton. <sup>25</sup>Enetoko, iwo'kapyry uwaporo oty sekarityi o'waine. <sup>26</sup>Iro ke ro amyon wykary jako o'waine 'Eneko, moro iponomyn wo'i ta man,' kytoton i'wa. Ikarykon jako 'Eneko, moro apu'to'po ta man,' kysamyikaton. <sup>27</sup>Kapekape 'wa undy wyinombo aretyry 'wa ro oty aweipary wara irombo mo'ko kari'na ymuru wopyry kynaitan. <sup>28</sup>Amy tonomy ekepy'po po ro mo'karon kurumu kynota'nano'ta'ton.

<sup>29</sup>“O'win wytory moro moro jakono ata'karykano pa'po me moro weju kynewa'rumandan. Moro nuno aweita'pa kynaitan. Morokon siriko kapu rary wyino kynopa'tan. Irombo morokon kapu tanokon pori'tonano kynesakamapo'ta'ton. <sup>30</sup>Irombo mero mo'ko kari'na ymuru wopyry man uku'potopo oty kynonepotan kapu poko. Pa'poro ero nono tu'po mo'karon kari'na kynotamota'ton. Mo'ko kari'na ymuru wopyry eneta'ton kapurutu ta, pori'tonano maro imero, kurano me imero. <sup>31</sup>Kuti tam'po'kory ety wota'po mero, mo'karon tapojongon apojomatan. Mo'karon ro mo'karon typo inyry'san a'nano'ta'ton morokon okupa'en pepeito wo'tokon wyino, pa'poro ero nono y'maty'po 'wa ro. <sup>32</sup>Moro oroi po roten opotoko. Morokon iporiry sekurita'po mero, irombo arynary jako, senge terapa moro poto 'su iromy wairy muku'saton. <sup>33</sup>Iwara enapa uku'toko apenarykon wyino senge terapa mo'ko kari'na ymuru wairy, pa'poro morokon otykon wo'kapyry enery jako o'waine. <sup>34</sup>Ita'ro pore, mo'karon eromenokon kari'na i'maty'ma'pa kynaita'ton, pa'poro erokon otykon wo'kapyry uwaporo. <sup>35</sup>Kapu, nono kynuta'tan. Moro yjauranyombo te utapy'pa roten kynaitan.

<sup>36</sup>“Amy pairo te anukuty'pa man otypan kurita, o'toro juru a'ta morokon otykon wo'kapyry man. Mo'karon kapu tanokon Tamusi apojongon enapa anukuty'pa mandon. Mo'ko ymunano enapa anukuty'pa man. Mo'ko jumynano roten kynuku'san.

<sup>37</sup>“Mo'ko Noe jako iwe'i'pombo wara enapa kynaitan mo'ko kari'na ymuru wopyry jako. <sup>38</sup>Moro jako ro irombo, moro poto

---

**24:26-27** Lukas 17:23-24    **24:28** Lukas 17:37

**24:29-35** Markus 13:24-31, Lukas 21:25-33    **24:29** Jesaja 13:10, Joel 2:10,31, 3:15, Jesus nenepo'po 6:12, Jesaja 13:10, Ezechiël 32:7, Joel 2:10, 3:15, Jesaja 34:4, Jesus nenepo'po 6:13

**24:30** Daniel 7:13, Zacharia 12:10-14, Jesus nenepo'po 1:7

**24:36-44** Markus 13:32-37, Lukas 17:26-30, 34-36    **24:37** Genesis 6:5-8

'su kumano uwaporo, tywendame mandon, typytapo'se mandon, tyinombapo'se mandon moro atunendopo tam'po'kory taka Noe wo'mytopo kurita 'wa ro. <sup>39</sup>Oty wopyry anukuty'pa paio tywaije mandon, moro pa'poro ty'ma'kanamon man kumano wopyry uwaporo. Iwara enapa mo'ko kari'na ymuru wopyry kynaitan.

<sup>40</sup>"Moro jako ro oko wokyryjan maina ta kynaita'ton. Irombo o'win amymbo arota'ton Tamusi apojongon. O'win amymbo nota'ton te. <sup>41</sup>Oko worryijan kyno'kyta'ton aseta. Irombo o'win amymbo arota'ton Tamusi apojongon. O'win amymbo nota'ton te.

<sup>42</sup>"Iro ke ro tuwaro aitoko! Mo'ko Ajopotorykon wo'topo kurita anukuty'pa mandon.

<sup>43</sup>"Ero te uku'toko: One wara a'ta mo'ko manaman wopyry ukuty'pomboto ty'wa, mo'ko tautynen o'ny'se ito'pa nairy. Mo'ko manaman ana'mykapo'pa tauty taka nairy. <sup>44</sup>Amyjaron enapa penaro ro awaimomokyrykon man. Mo'ko kari'na ymuru irombo typo roten kyno'tan.

<sup>45</sup>"Nokypan pyitonano ko iro ke tamyikapore, tupu'pone enapa imero nan, mo'ko ijopotory 'wa yto'me mo'karon a'sakarykon epo, upato'ko'me i'wa arepa enapyry tunda'po mero? <sup>46</sup>Sara'me 'ne janon kynaitan mo'ko moro wara ijopotory nepory'po tywopy'poto. <sup>47</sup>Ita'ro pore, mo'ko ijopotory pa'poro moro totyry ytan ainaka.

<sup>48</sup>Yja'wan me mo'ko ipyitory a'ta te, tyturu'po ta ikary: 'Yjopotory opy'pa na'nen man', <sup>49</sup>irombo mo'karon ta'sakarykon pyitonano ypoky'mary, mo'karon etyndonon maro tywendamery a'mo'poto i'wa, <sup>50</sup>mo'ko ijopotory amy kurita typo roten kyno'tan. Mo'ko typyitory poromu'katan. <sup>51</sup>Irombo kynemimatan. Tonapiramon yry wara enapa kynyntan. Mo'karon waito'kon po ro atamono, aijekyno enapa kynaitan."

### Mo'karon ainapatoronokon amyijanon

**25** <sup>1</sup>"Moro jako moro Tamusi nundymary ainapatoro tykororetarykon anunamon amyijanon wara mandon. Morokon tykororetarykon anumy'san mero kyny'saton mo'ko pytatoto epoje. <sup>2</sup>Ainatone onumengapo'pa mandon. Ainatone tywonumengapore mandon. <sup>3</sup>Morokon kororeta arory jako

---

24:39 Genesis 7:6-24    24:43-44 Lukas 12:39-40    24:45-51 Lukas 12:41-48  
25:1 Lukas 12:35

ty'waine, mo'karon onumengapo'non amyijanon kororeta katy anaro'pa mandon. <sup>4</sup>Mo'karon tywonumengaporamon te tukuwarikon ta kororeta katy arojatón enapa. <sup>5</sup>O'poro'pa noro mo'ko pytatoto a'ta, pa'poro kynuwetunaton. Irombo kynony'saton. <sup>6</sup>Irawone 'ne a'ta kari'na kyniko'taton: 'Eneko. Mo'ko pytatoto kynony'san. Epa'katoko epoje!' <sup>7</sup>Irombo pa'poro mo'karon amyijanon kynupakaton. Morokon tykororetarykon yjaton iru'pa. <sup>8</sup>Mo'karon onumengapo'non kyngaton mo'karon tywonumengaporamon 'wa: 'Asi 'ko moro ajekosanokon kororeta katy amy ytoko na'na 'wa. Na'na kororetary irombo kyne'wu'san terapa.' <sup>9</sup>Mo'karon tywonumengaporamon te kyngaton eju'to'ko'me: 'Uwa. Ka'pa rapa pa'poro kamono'keine iwairy. Mo'karon ekaramanamon wyino amy epeka'tandoko aseke.' <sup>10</sup>Kororeta katy epeka'se ito'san wyino, mo'ko pytatoto kono'san. Imaro ro mo'karon aikepy'san terapa amyijanon kynomyjatón moro pytano ewa'matopo auto taka. Irombo moro pena tyra'kere'to man. <sup>11</sup>Morombo wyino mo'karon a'sakarykonymbo amyijanon enapa kynony'saton. Kyngaton: 'Jopoto! Jopoto! Na'na 'wa etapurumakako!' <sup>12</sup>Mo'ko te ero wara kyneju'saton: 'Ita'ro pore, ajukuty'paine wa.'

<sup>13</sup>"Iro ke ro tuwaro aitoko. Moro kurita, moro ijururu enapa anukuty'pa irombo mandon."

### **Mo'karon pyitonano emaminary epety**

<sup>14</sup>"Moro Tamusi nundymary amy tyse ytopo'se ytototo wokryry wara man. Tytory mero, mo'karon typyitorykon ko'manon. Morokon totyry yjan ainakaine. <sup>15</sup>O'win amy 'wa ainatone Dusun ika'mi'po pyrata yjan, o'win amy 'wa oko Dusun, o'win amy 'wa o'win Dusun, moro ipori'torykon taro ro. O'win wytory <sup>16</sup>mo'ko ainatone Dusun ika'mi'po pyrata apyinenymbo kyny'san amamina ike. Itu'ponaka ainatone Dusun ka'san noro. <sup>17</sup>Iwara enapa mo'ko oko Dusun apyinenymbo oko Dusun ka'san noro itu'ponaka. <sup>18</sup>Mo'ko o'win Dusun apyinenymbo te tyto'po mero nono amikanon. Moro tyjopotory pyratary unenjan.

<sup>19</sup>"Akore'pe tywe'i'po wyino mo'karon pyitonano jopotory kynony'san rapa. O'to mo'karon typyitorykon 'wa moro typyratary yry'po ukutyry 'se man. <sup>20</sup>Irombo mo'ko ainatone Dusun

apyinenymbo kynu'san i'wa. Itu'ponaka ainatone dusun ene'san noro i'wa. Kynganon: 'Jopoto, ainatone dusun myryi y'wa. Eneko. Ainatone dusun noro amy sikapyi.' <sup>21</sup>Mo'ko ijopotory kynganon i'wa: 'Iru'pa tywaije mana, amoro iru'pyn, tamyikaporen pyitonano. A'si'konombo oty poko tamyikapore me'i. Pyimano oty pokono me terapa kytake. Oko'ne, mo'ko ajopotory maro tawa'pore aiko.'

<sup>22</sup>"Irombo mo'ko oko dusun apyinenymbo enapa kynu'san i'wa. Kynganon: 'Jopoto, oko dusun myryi y'wa. Eneko. Oko dusun noro amy sikapyi.' <sup>23</sup>Mo'ko ijopotory kynganon i'wa: 'Iru'pa tywaije mana, amoro iru'pyn, tamyikaporen pyitonano. A'si'konombo oty poko tamyikapore me'i. Pyimano oty pokono me terapa kytake. Oko'ne, mo'ko ajopotory maro tawa'pore aiko.'

<sup>24</sup>"Irombo mo'ko o'win dusun apyinenymbo enapa kynu'san i'wa. Kynganon: 'Jopoto, amy ituru'popopyn kari'na me awairy suku'sa. Anipomy'torymbo mipo'sa, ynaripapy'torymbo ma'nano'sa. <sup>25</sup>Tanarike we'i. Iro ke ro moro apyratary sunemyi nono ta. Eneko ero iro.'

<sup>26</sup>"Irombo mo'ko ijopotory kynganon eju'to'me: 'Amoro yja'wanymbo, akinupan pyitonano, muku'sakon ka'tu ynipomy'torymbo po'nen me ywairy, ynaripapy'torymbo a'nano'nen me ywairy enapa. <sup>27</sup>Moro ypyratary yry manombo iro ke tywaije o'wa man mo'karon pyrata pokonokon 'wa. Ijako moro ypyratary rapa sapyiry moro iwe'mekatopo maro. <sup>28</sup>Moro pyrata ipinatoko ainary wyino. Irombo yko mo'ko ekosa ainapatoro dusun ika'mi'po pyrata man inoro ainaka.

<sup>29</sup>"Pa'poro totykamon 'wa irombo otykon yta'ton. Ekosaine ro oty kynotakamatan. Mo'ko otypyn wyino te otyrykonymbo pinata'ton. <sup>30</sup>Mo'ko uwam'pono pyitonano te ematoko moro tawa'rumanyombo taka. Moro po ro atamono, aijekyno enapa knaitan.'

<sup>31</sup>"Moro tykuranory ta mo'ko kari'na ymuru wopyry jako pa'poro mo'karon kapu tanokon apojonano maro, moro kurano tapo'ny tu'po kynotandy'motan. <sup>32</sup>Pa'poro nono tu'ponokon kari'na a'nano'ta'ton ipo'ponaka. Irombo mo'karon kari'na a'sakatan, mo'ko tonomyn enenen 'wa mo'karon kapirita yry wara typo mo'karon

---

**25:29** Mateus 13:12, Markus 4:25, Lukas 8:18

**25:30** Mateus 8:12, 22:13, Lukas 13:28    **25:31** Mateus 16:27, Mateus 19:28

kapara wyino. <sup>33</sup>Mo'karon kapara ytan tapo'tun wyino. Mo'karon kapirita ytan te tapojery wyino.

<sup>34</sup>“Irombo mo'ko poto 'su Jopoto kyngatan mo'karon tapo'tun wyinonokon 'wa: 'O'toko 'ne, amyjaron Yjummy nikuranondo'san. Ajotyrykon me moro Tamusi nundymary apyitoko. O'wanokon me ro irombo tyje tywaije man ero nono wo'kapy'po poro. <sup>35</sup>Tykumyje irombo wakon. Irombo arepa ke kupasen. Tuna 'se wakon. Irombo tuna ke kupasen. Tyseno me o'waine wakon. Irombo ywo'ny'to'man mysen. <sup>36</sup>Iwo'my'ma wakon. Irombo kywo'myndosen. Je'tun pe wakon. Irombo yjenenamon me maisen. Yja'wargon kari'na aru'katopo ta wakon. Irombo yjene mo'sen.’

<sup>37</sup>“Irombo mo'karon tamamboramon kyneju'ta'ton. Kyngata'ton: ‘Jopoto, one wara a'ta ko moro akumyry jako arepa ke na'na ajupan? One wara a'ta ko moro tuna 'se aja'ta tuna ke na'na ajupan? <sup>38</sup>One wara a'ta ko moro tyseno me aja'ta na'na 'wa na'na awo'ny'to'man ynen o'wa? One wara a'ta ko moro iwo'my'ma aja'ta na'na awo'myndon? <sup>39</sup>One wara a'ta ko moro je'tun pe aja'ta, yja'wargon kari'na aru'katopo ta aja'ta pai ajene na'na kyndonon?’

<sup>40</sup>“Irombo mo'ko poto 'su Jopoto kyneju'ta'ton. Kyngatan: ‘Ita'ro pore, pa'poro mo'ko ko'waronombo ro rypo yja'sakary 'wa anikapy'san oty y'wano me tyka'se o'waine man.’

<sup>41</sup>“Irombo mero kyngatan mo'karon tapojery wyinonokon 'wa: ‘Amyjaron atany'ma'san, i'tandoko ywyino moro e'wutypyn roten wa'to taka, mo'ko ewa'rumy tamuru 'wano me, mo'karon apojongon 'wano me enapa yry'po taka. <sup>42</sup>Tykumyje irombo wakon. Irombo arepa ke yjupa'pa maisen. Tuna 'se wakon. Irombo tuna ke yjupa'pa maisen. <sup>43</sup>Tyseno me o'waine wakon. Irombo ywo'ny'to'man anyry'pa maisen. Iwo'my'ma wakon. Irombo ywo'myndop'a maisen. Je'tun pe wakon. Yja'wargon kari'na aru'katopo ta enapa wakon. Irombo yjene opy'pa maisen.’

<sup>44</sup>“Irombo mo'karon enapa kyneju'ta'ton. Kyngata'ton: ‘Jopoto, one wara a'ta ko moro tykumyje aja'ta, moro tuna 'se aja'ta, moro tyseno me aja'ta, moro iwo'my'ma aja'ta, moro je'tun pe aja'ta, moro yja'wargon kari'na aru'katopo ta aja'ta ajepanopy'pa na'na kynainen?’ <sup>45</sup>Irombo mo'ko poto'su Jopoto kyneju'ta'ton. Kyngatan: ‘Ita'ro pore, pa'poro mo'ko ko'waronombo 'wa ro rypo anikapy'torymbo oty Y'wano me enapa anikapy'pa tywaije mandon.’ <sup>46</sup>Mo'karon ro moro i'matypyn roten ata'karykano taka

kyny'ta'ton. Mo'karon tamamboramon te moro i'matypyn roten amano taka kyny'ta'ton.”

### Jesus worry poko iwonumengarykon

**26** <sup>1</sup>Pa'poro morokon otykon ekarity'ma'po mero, Jesus wyka'po mo'karon tynemeparykon 'wa: <sup>2</sup>“Muku'saton waty oko kurita noro mo'ko eratonomapotopombo onory ewa'mary wopyry wairy. Irombo mo'ko kari'na ymuru ekaramata'ton wakapu poko ipokato'me.”

<sup>3</sup>Moro jako ro mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon wota'nanopy'san mo'karon uwapoto'san maro mo'ko Kajafas tatynen Tamusi pokonokon jopotory auty ta. <sup>4</sup>Taurangon epopo'san i'waine amy amepo maro Jesus apyito'me ty'waine, iwopoto'me. <sup>5</sup>Ika'san te: “Mo'ko eratonomapotopombo onory ewa'mary ta kapyn apyiry ky'waine man. Ijako irombo mo'karon kari'na kywo'mata'ton.”

### Amy worryi 'wa poto me Jesus pynary enepory

<sup>6</sup>Irombo Betania po mo'ko areky pan Simon auty ta Jesus a'ta, <sup>7</sup>amy worryi wopy'po I'wa amy tapenen topu kapy'po patere'membo maro. Ita amy tapenen typoporen mere tatynen karapa kynakon. Irombo upu'po tu'ponaka i'kamy'po i'wa, moro iwendamery jako ro. <sup>8</sup>Moro ene'po mero mo'karon inemeparykon wore'kosan. Ika'san: “O'tono'me ko moro wara moro karapa akamanon mo'ko? <sup>9</sup>Tapene rypo ekaramary manombo tywaije man. Irombo moro epe'po yry manombo tywaije man mo'karon ipyrata'non 'wa.”

<sup>10</sup>Moro ukuty'po mero ty'wa, Jesus wyka'po i'waine: “O'tono'me ko mo'ko worryi poko mandon? Moro inikapyry irombo y'wano me irupa man. <sup>11</sup>Mo'karon ipyrata'non irombo kynaijaton roten ajekosaine. Awu te e'i'pa roten waitake ajekosaine. <sup>12</sup>Yja'mun tu'ponaka ero typoporen karapa y'kamyi moro yjunemyry man 'wano me. <sup>13</sup>Ita'ro pore, pa'poro wararo ero nono tu'po moro iru'pyn oka ekari'topo po ro, mo'se worryi nikapy'po ekari'ta'ton enapa, kari'na wonumengato'me ipoko.”

---

**25:46** Daniel 12:2    **26:1-5** Markus 14:1-2, Lukas 22:1-2, Johannes 11:45-53  
**26:2** Exodus 12:1-27    **26:6-13** Markus 14:3-9, Johannes 12:1-8  
**26:7** Lukas 7:37-38    **26:11** Deuteronomium 15:11

<sup>14</sup>Morombo mero o'win amy Jesus nemepary, mo'ko Judas tatynen wyto'po mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa. <sup>15</sup>Ika'po i'waine: "Oty yry 'se ko mandon moro y'wa ajainakaine Jesus yry epety me?" Irombo o'win-kari'na itu'ponaka ainapatoro amu'nymbo pyrata ke epema'po i'waine. <sup>16</sup>Morombo mero amy oma upiry a'mo'po i'wa, ainakaine Jesus yto'me.

### **Mo'ko kapara'membo onory**

<sup>17</sup>Moro koromono uwaputa'non perere ewa'matopo kurita mo'karon Jesus nemeparykon wopy'san i'wa aturupo: "Oje ko na'na 'wa mo'ko eratonomapotopombo y'mo'kary 'se man, onoto'me o'wa?" <sup>18</sup>Ika'po: "T'tandoko moro poto 'su aitopo taka inoropan kari'na 'wa. Irombo kaiko me i'wa: Mo'ko amepanen kynganon: 'Tyse waty terapa man moro ajekosa mo'karon ynemeparykon maro y'wa mo'ko eratonomapotopombo onory man.' " <sup>19</sup>Irombo mo'karon Jesus nemeparykon we'i'san ika'po wara ro ty'waine. Mo'ko eratonomapotopombo y'mo'ka'po i'waine.

<sup>20</sup>Iko'mamy'po mero, tari'po Jesus arepa kynendamejakon mo'karon ainapatoro itu'ponaka okonokon tynemeparykon maro. <sup>21</sup>Moro tywendamerykon jako ro ika'po: "Ita'ro pore, o'win amy ara'nanokon yjekaramatan." <sup>22</sup>Irombo pa'poro tywe'i'san mero kata'mato imero mo'karon inemeparykon wyka'san i'wa: "Awu kapyn waty, Jopoto?" <sup>23</sup>Ejuku'san i'wa: "Mo'ko ywara enapa moro arepa a'pitopo taka tarepary a'pijan inoro yjekaramatan. <sup>24</sup>Kyny'san ro mo'ko kari'na ymuru, typoko imero'po wara ro. Mo'ko kari'na ymuru ekaramanen te janon kynotamotan. Iru'pa nairy ero nono tu'ponaka opy'pa iwe'i'pomboto." <sup>25</sup>Irombo mo'ko ekaramanen man Judas woturupo'po: "Awu kapyn waty, yjemepanen?" Ika'po i'wa: "Aseke inoro me mokari'sa."

<sup>26</sup>Irombo moro arepa enapyry jako ro, Jesus 'wa amy perere anumy'po. Tamusi ety awonga'po mero ipoko, i'sakapoty'po i'wa. Irombo ekamy'po i'wa tynemeparykon 'wa. Ika'po: "Apyitoko! Ena'toko! Yja'mun ero man." <sup>27</sup>Irombo amy sapera anumy'po i'wa.

---

**26:14-16** Markus 14:10-11, Lukas 22:3-6    **26:15** Zacharia 11:12

**26:17-25** Markus 14:12-21, Lukas 22:7-14,21-23, Johanes 13:21-30

**26:23** Ware 41:9

**26:26-30** Markus 14:22-26, Lukas 22:14-20, 1 Korinte 11:23-25

Tamusi ety awonga'po mero moro sapera tano tanymy poko, yry'po i'wa i'waine. Ika'po i'waine: "Pa'poro amy enytoko. <sup>28</sup>Ymynuru ero man. Moro ro kyne'kanjan moro Tamusi wykatopombo pori'tomanen me. Pyimano kari'na upu'san me kyne'kanjan, ija'wanykonymbo kato'me. <sup>29</sup>Wykaje te o'waine, erombo poro winu anenyry'pa noro rapa waitake. Moro yjummy nundymary ta te asery me senytake rapa amaroine."

<sup>30</sup>Irombo Tamusi ety awongatopo wareka'ma'san mero, ito'san moro oleif paty wypy 'wa. <sup>31</sup>Irombo Jesus wyka'po i'waine: "Ero koko pa'poro ywyino matu'mata'ton. Tymero irombo man:

"Mo'ko kapara enenen siwotake. Mo'karon kapara apyimy kynotaripa'tan."

<sup>32</sup>"Iromby'san wyino yjawomy'po mero te, Galilea 'wa wy'take ajuwapoine." <sup>33</sup>Petrus 'wa te ejuku'po: "Pa'poro kari'na ro rypo awyino kynotu'mata'ton. Awu kapyn te." <sup>34</sup>Jesus wyka'po te i'wa: "Ita'ro pore, ero koko korotoko ko'tary uwaporo, oruwamboto yjukuty'pa awairy mekari'take." <sup>35</sup>Petrus wyka'po i'wa: "Yrombyry man jako ro rypo amaro, ajukuty'pa ywairy anekarity'pa waitake!" Moro wara enapa pa'poro mo'karon a'sakarykon wyka'san.

### Getsemane po

<sup>36</sup>Irombo Jesus wyto'po imaroine amy Getsemane tatynen wonatopo paty 'wa. Irombo ika'po mo'karon tynemeparykon 'wa: "Ero po atandy'motoko. Tamusi 'wa aurana wy'sa." <sup>37</sup>Petrus, mo'karon okonokon Sebedeus ymurukon aro'san i'wa tymaro. Kata'mato imero iwe'i'po. Anari 'wa imero apo'i'po. <sup>38</sup>Irombo ika'po i'waine: "Moro kata'mato ywairy je'tun ywory 'se imero man. Ero po ro aitoko. Ywara enapa koro tuwaro aitoko me."

<sup>39</sup>Irombo a'si 'ko noro ito'po. Tombata'po iwoma'po. Tamusi 'wa iwoturupo'po: "Papa, yjuwaporimakary taro ta'ta, ero je'tun pan sapera yjuwaporimakan. Ynisanory kapyn te no'ka'nen. Anisanory te." <sup>40</sup>Irombo iwopy'po rapa mo'karon tynemeparykon 'wa.

---

**26:28** Exodus 24:8, Jeremia 31:31-34

**26:31-35** Markus 14:27-31, Lukas 22:31-34, Johanes 13:36-38

**26:31** Zacharia 13:7    **26:32** Mateus 28:16

**26:36-46** Markus 14:32-42, Lukas 22:39-46

Iwo'nykyrykonymbó epory'po i'wa. Irombo Petrus 'wa ika'po: “Ko'i roten paio iro ke nuro awairykon mupijaton? <sup>41</sup>Tuwaro aitoko. Tamusi 'wa aturupotoko, moroaju'kuto'kon 'wa ajapyirykon pona. Mo'ko a'kanano ro rypo oty kapyry 'se man. Moro ja'munano te ru'me man.”

<sup>42</sup>Irombo ijokonory me ito'po rapa. Tamusi 'wa aurana'po. Ika'po: “Papa, yjuwaporimakary taro e'i'pa ero je'tun pan sapera a'ta, enyry man a'ta y'wa, oro moro anisanory no'ka'nen.”

<sup>43</sup>Irombo tywerama'po mero rapa, iwo'nykyrykonymbó epory'po rapa i'wa. Epirykon irombo imero tawosinapo'se kynatokon.

<sup>44</sup>Ino'san i'wa. Ito'po rapa Tamusi 'wa aurana i'joruwany me. Koromo taurana'po wara ro rapa aurana'po. <sup>45</sup>Irombo mo'karon tynemeparykon 'wa tywopy'po mero rapa, ika'po i'waine: “Erome te o'ny'toko. Otare'matoko. Moro jururu irombo nitundai terapa. Mo'ko kari'na ymuru yjaton terapa mo'karon tyja'wangamon ainaka. <sup>46</sup>Ajawondoko. Ka'makon. Mo'ko yjekaramanen irombo nitundai terapa.”

### Jesus apyiry

<sup>47</sup>Moro Jesus auranary jako noro, typo roten mo'ko o'win amy inemepary Judas tunda'po. Imaro moky imero kari'na kynatokon, supara maro, putu maro. Mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon uwapoto'san 'wa enapa tomo'se kynatokon. <sup>48</sup>Mo'ko ekaramanen 'wa te enepoto'man takari'se kynakon i'waine. Tyka kynakon: “Mo'ko siposimatake inoro, inoro ro mo'ko man. Apyitoko me.”

<sup>49</sup>Irombo o'win wytory Jesus 'wa ito'po. Ika'po: “Mondo ro rypo man, yjemepanen?” Irombo iposima'po i'wa. <sup>50</sup>Jesus wyka'po te i'wa: “Yjakono, moro ipoko awo'topombo ika'ko imero!” Irombo mero iwopy'san. Jesus apo'i'po i'waine.

<sup>51</sup>Irombo wyino o'win amy Jesus ekosa aitoto 'wa tysupary so'ka'po ije'ny wyino. Irombo mo'ko Tamusi pokonokon jopotory pytory panaka'po i'wa atone. <sup>52</sup>Jesus wyka'po te i'wa: “Moro ije'ny taka rapa moro asupary yko. Pa'poro mo'karon supara apyinanon wotan irombo supara ro. <sup>53</sup>O'win wytory ka'tu ainapatoro itu'ponaka oko ko'po tapojongon apyimykon

anemoky'pa yjummy wairy man mekano'san, yjepano'to'me i'wa ywoturupo'poto? <sup>54</sup>Moro wara ywe'i'poto te, morokon ero wara oty wairy man mero'san tywo'kapyry upiry.”

<sup>55</sup>Moro jako ro mo'karon kari'na apyimykon 'wa Jesus wyka'po: “Amy tokonen manaman apyiry 'sangon wara imero supara maro, putu maro tywo'se mandon yjapyije. Kurita wara ro ajekosaine kari'na semepakon tandy'po moro Tamusi auty ta. Moro jako te yjapo'i'pa maisen. <sup>56</sup>Pa'poro te erokon no'kapyi mo'karon Tamusi auran uku'ponamonymbo nimeros'an wo'ka'to'me.”

Irombo pa'poro mo'karon inemeparykon 'wa o'win upu'po ino'po. Pa'poro eka'numy'ma'san.

### **Jesus wairy mo'ko Tamusi pokonokon jopotory po'ponaka**

<sup>57</sup>Irombo Jesus aro'po mo'karon apyynamonymbo 'wa mo'ko Tamusi pokonokon jopotory Kajafas auty 'wa. Moro po ro mo'karon Tamusi kareтары uku'namon, mo'karon uwapoto'san enapa tywota'nano'se kynatokon. <sup>58</sup>Petrus ko'wu tyse terapa kyny'sakon Jesus wena'po ta, mo'ko Tamusi pokonokon jopotory auty 'wa ro imero. Moro ipyrorory taka tywo'my'po mero mo'karon oranano ekosa iwotandy'mo'po, otypan oty wo'kapyry eneto'me.

<sup>59</sup>Mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon, pa'poro mo'karon Simosu jopotorykon enapa amy Jesus emendoto'man onapi upijatokon, iwopoto'me ty'waine. <sup>60</sup>Amy iwopoto'man anepory'pa te iwe'i'san, pyime rypo mo'karon typo roten Jesus emendo o'tonon wairy se'me. <sup>61</sup>Irombo ro me ro ko'wu oko amykon wopy'san uwaponaka. Ika'san: “Mo'se nykai: ‘Ero Tamusi auty aka'poto y'wa, oruwa kurita amy'mary taro rapa wa.’ ” <sup>62</sup>Irombo mo'ko Tamusi pokonokon jopotory awomy'po. Ika'po Jesus 'wa: “O'to yka'pa man moro i'waine ajemendotopo poko?” <sup>63</sup>O'to yka'pa te Jesus we'i'po. Irombo mo'ko Tamusi pokonokon jopotory wyka'po i'wa: “Mo'ko nurono Tamusi embata waturupoja o'wa, mo'ko Mesias, mo'ko Tamusi ymuru amoro man.” <sup>64</sup>Jesus wyka'po i'wa: “Aseke inoro me kakari'sa. Wykaje te o'wa: erombo wyino ro mo'ko kari'na ymuru tandy'po meneta'ton

---

26:55 Lukas 19:47, 21:37

26:57-68 Markus 14:53-65, Lukas 22:54-55,63-71, Johanes 18:13-14,19-24

26:61 Johanes 2:19

mo'ko pari'pyn apo'tun wyino. Irombo kapurutu tu'po iwopyry meneta'ton.”

<sup>65</sup>Irombo mo'ko Tamusi pokonokon jopotory 'wa moro tywo'mymbo seka'po. Ika'po: “Tamusi ejui! O'tono'me noro ko emendonamon me amykon kysupijaton? Tamusi ety jamikary i'wa metaton. One wara ko monumengaton ipoko?” <sup>66</sup>Ika'san eju'to'me: “Iwory man.”

<sup>67</sup>Irombo eta'tapoty'san embatary tu'ponaka. Tainarykon amo'mere'ko'san ke iwo'po i'waine. <sup>68</sup>Amykonymbo 'wa embata'mo'po. Ika'san: “Noky 'wa awo'po ekari'ko na'na 'wa Kristus, Tamusi auran uku'ponen me aja'ta!”

### Petrus enapitary

<sup>69</sup>Moro jako Petrus kurando kynakon mo'ko Tamusi pokonokon jopotory auty pyrorory ta. Irombo amy amyijanano wopy'po i'wa. Ika'po: “Amoro enapa mo'ko Galilea pono Jesus maro makon.”

<sup>70</sup>Pa'poro mo'karon moro po aitonon netary me te Petrus wyka'po: “Uwa! O'to awykary anukuty'pa paio wa.”

<sup>71</sup>Irombo moro o'mytopo 'wa ito'poto, amy terapa amyijanano 'wa ene'po. Irombo mo'karon moro po o'po'tonon 'wa ika'po: “Mo'ko Nasaret pono Jesus maro mose wokyry kynakon.” <sup>72</sup>Petrus 'wa mo'ko enapitary ekarity'po rapa, Tamusi ety ejatory ta: “Mo'ko wokyry anukuty'pa wa.”

<sup>73</sup>Irombo a'si 'ko a'si 'ko mo'karon moro po o'po'tonon wopy'san Petrus 'wa. Ika'san i'wa: “Iporo ro amoro enapa amy a'sakarykon me mana. Ajauran emery irombo ajuku'pojan.” <sup>74</sup>Irombo Petrus 'wa yja'wan me imero toruwary amo'po. Tamusi ety ejatory ta ika'po: “Tamusi yjuta'kan mo'ko wokyry ukutyry jako y'wa!” Irombo o'win wytory amy korotoko ko'ta'po.

<sup>75</sup>Irombo Petrus wetuwaro'ma'po rapa moro Jesus wyka'po poko: “Mo'ko korotoko ko'tary uwaporo oruwamboto yjukuty'pa awairy mekari'take.” Irombo kurandonaka ito'po. Je'tun pe imero iwotamo'po.

### Jesus arory Pilatus po'ponaka

**27** <sup>1</sup>Emamy'po mero pa'poro mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon uwapoto'san 'wa enapa

26:64 Daniel 7:13    26:65-66 Levitikus 24:16    26:67 Jesaja 50:6  
26:69-75 Markus 14:66-72, Lukas 22:54-62, Johanes 18:15-18,25-27

taurangon epopo'san Jesus wopoto'me. <sup>2</sup>Irombo imy'po i'waine. Aro'po i'waine. Mo'ko Rome wyinono jopoto Pilatus ainaka terapa yry'po i'waine.

<sup>3</sup>Ipoko moro a'wembono auranano yry'po ene'po mero, mo'ko ekaramanenyombo Judas 'wa moro o'to tywe'i'po je'tuma'po. Morokon o'win-kari'na itu'ponaka ainapatoro amu'nymbo pyrata aro rapa ito'po mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon uwapoto'san 'wa enapa. <sup>4</sup>Ika'po: "Yja'wan oty tyka'se y'wa man. Amy yja'wan oty anikapypynymbo takarama y'wa man." Ika'san te: "Moro poko o'to tykary upijan na'na. Amoro terapa atuku'ko." <sup>5</sup>Moro Tamusi auty taka morokon amu'nykonymbo pyrata papy'po i'wa. Irombo ito'po moro wyino. Irombo iwona'sawyry'ka'po.

<sup>6</sup>Mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa morokon amu'nykonymbo pyrata amo'iky'san. Ika'san: "Erokon yry kapyn ky'waine man moro Tamusi 'wa tymy je'ny taka. Mynu epetyombo irombo moro man." <sup>7</sup>Taurangon epopo'san i'waine mo'ko ori'no ka'nen yinonorymbo epeka'to'me ty'waine ike, mo'karon tysenokon aito'kon wyino opy'san unendo'ko'me. <sup>8</sup>Iro ke ro erome noro moro nono ety me man 'Mynu pan nono'. <sup>9</sup>Iwara ro ero Tamusi auranuku'ponenyombo Jeremia nekarity'po wo'kapy'po:

Moro o'win-kari'na itu'ponaka ainapatoro amu'nymbo pyrata tapije i'waine man. Moro wara ro mo'karon Israel pajanyombo 'wa epety tajato roten man. <sup>10</sup>Mo'ko ori'no ka'nen mainarymbo poko moro pyrata tyje i'waine man, Tamusi wyka'po wara ro.

### **Jesus wopotopo a'wembono auranano**

<sup>11</sup>Jesus aro'po te i'waine mo'ko Rome wyinono jopoto po'ponaka. Mo'ko woturupo'po ro i'wa: "Mo'karon Simosu Jopotory amoro man?" Jesus wyka'po: "Aseke inoro me kajatoja." <sup>12</sup>Mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa, mo'karon uwapoto'san 'wa enapa tamendory jako o'to yka'pa iwe'i'po. <sup>13</sup>Morombo mero Pilatus woturupo'po I'wa: "Aneta'pa man o'toro 'ko waty

---

**27:1-2** Markus 15:1, Lukas 23:1-2, Johanes 18:18-19

**27:3-10** Apojoma'san 1:18-19    **27:9-10** Zacharia 11:12-13

**27:11-14** Markus 15:2-5, Lukas 23:3-5, Johanes 18:33-38

ajemendory i'waine?" <sup>14</sup>Amy paio oty poko te anejuku'pa Jesus we'i'po. Mo'ko Rome wyinono jopoto wonumenga'po imero.

<sup>15</sup>Amy oty ewamary wararo te moro yja'wangan kari'na aru'katopo wyinombo o'win amy mo'karon kari'na nisanorymbo kapotopombo mo'ko jopoto 'wa kynakon. <sup>16</sup>Moro jako ro amy yja'wan me ekary aitoto Barabas tatynen wokry kynakon moro yja'wangan kari'na aru'katopo ta. <sup>17</sup>Moro iwota'nanopy'san po ro mo'ko Pilatus wyka'po i'waine: "Noky nondary 'se ko mandon y'wa: mo'ko Barabas, mo'ko Mesias me inejatorykon Jesus te ka'tu?" <sup>18</sup>Pilatus irombo kynuku'sakon i'se'pa tywairykon ke Jesus yry'po i'waine tainaka.

<sup>19</sup>Moro jopoto apo'ny tu'po tandy'po a'ta ro, ipyty 'wa tauranymbo aropo'po i'wa: "Mo'ko tamamboren wokry poko koro kyte'i. Ero koko irombo ywoneto poto me imero wata'karykai upu'po me."

<sup>20</sup>Mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa te, mo'karon uwapoto'san 'wa enapa mo'karon ata'nanopy'san apokuma'san, iwoturupoto'ko'me mo'ko Barabas nondato'me i'wa, mo'ko Jesus wopoto'me te i'wa. <sup>21</sup>Mo'ko jopoto wyka'po: "Nokypa nondary 'se ko mandon y'wa o'waine?" Ika'san: "Barabas." <sup>22</sup>Pilatus wyka'po i'waine: "O'to ko iro ke mo'ko Mesias me inejatorykon Jesus sytan?" Pa'poro ika'san: "Ipokary man wakapu poko." <sup>23</sup>Ika'po: "Otypan yja'wan oty 'ne ko iro ke tyka'se i'wa nan?" Pari'pe 'ne ka'tu rapa iko'tapoty'san: "Ipokary man wakapu poko."

<sup>24</sup>Pilatus 'wa aronge roten moro o'to tywairy ene'po. Asemenoro te mo'karon kari'na kynokopatokon. Irombo tuna apo'i'po i'wa. Tainary ku'mity'po i'wa, embataine ro. Ika'po: "Yju'ta kapyn man moro imynuru we'kamyry. Amyjaron terapa aseke atuku'toko."

<sup>25</sup>Irombo pa'poro mo'karon kari'na 'wa ejuku'po: "Moro imynuru we'kamyry na'na u'ta nainen, na'na y'makon u'ta enapa." <sup>26</sup>Irombo Barabas kapo'po i'wa ekatakaine. Jesus yry'po te i'wa mo'karon warinu pokonokon ainaka wakapu poko ipokato'me. Mene 'ne ka'tu ipoky'mapo'po i'wa.

### Jesus poko iwosaijambarykon

<sup>27</sup>Irombo mo'ko Rome wyinono jopoto pyitorykon 'wa Jesus aro'po moro a'wembono auranano ytopo auto taka. Pa'poro

---

**27:15-26** Markus 15:6-15, Lukas 23:13-25, Johanes 18:39-19:16

**27:24** Deuteronomium 21:6-9

mo'karon ta'sakarykon ko'ma'san i'waine. <sup>28</sup>Iwo'mynga'po mero ty'waine, amy tapiren kamisa ke terapa iwo'myndo'po i'waine. <sup>29</sup>U'mariry me amy sipatamu waton momy'po i'waine. Irombo upu'po tu'ponaka yry'po i'waine. Amy waruma waton ke aposenyndo'po i'waine apo'tun wyino. Irombo ipo'ponaka iwokunama'san. Aki'ma'po i'waine. Ika'san: "Na'na te kore awopy'po ewa'maje, Simosu Jopotory!" <sup>30</sup>Irombo itu'ponaka eta'tapoty'san. Moro waruma waton pina'po i'waine ainary wyino. Ike ro iwo'po i'waine upu'po po. <sup>31</sup>Ipoko tywosajamba'ma'san mero, moro ty'waine iwo'myndotopombo so'ka'po rapa i'waine. Moro iwo'my ke rapa iwo'myndo'po i'waine. Irombo aro'po i'waine, ipokato'me wakapu poko.

### Jesus pokary wakapu poko

<sup>32</sup>Moro tytorykon jako ro, amy Sirene pono, Simon tatynen wokyry epyry'po i'waine. Mo'ko wryr'ka'po ro i'waine moro Jesus pokatopo man wakapu aroto'me i'wa. <sup>33</sup>Irombo itunda'san moro Golgota tatynen aitopo 'wa. Moro tauro'po man 'u'je'pombo waitopo'. <sup>34</sup>Irombo amy itun pan oty maro i'kaima'po winu ke upa'po i'waine. Apo'po mero te enyry 'se'pa iwe'i'po.

<sup>35</sup>Moro wakapu poko ipoka'po wyino ty'waine, asekaro morokon iwo'mykonymba ekamy'san i'waine tymeramon tapusikiri emapoty'san wyino ty'waine. <sup>36</sup>Tandy'po kynerandojatokon moro po.

<sup>37</sup>Ero wara moro emendotopo mero'po yry'po i'waine epo:

MO'KARON SIMOSU JOPOTORY JESUS MO'SE MAN

<sup>38</sup>Imaro ro oko tokonamon manamangon poka'san i'waine, o'win amy apo'tun wyino, o'win amy apoje wyino.

<sup>39</sup>Mo'karon moro pato ytotonon imero tupu'san sekesekeematokon. Jesus ejujatokon. <sup>40</sup>Kyngatokon: "Amoro moro Tamusi auty akanen, irombo oruwa kurita amy'manen rapa! Aseke opano'ko, Tamusi ymuru me aja'ta. O'kako moro apokatopombo wyino." <sup>41</sup>Iwara enapa mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon, mo'karon Tamusi kareтары

---

27:27-31 Markus 15:16-20, Lukas 23:11, Johanes 19:2-3

27:32-44 Markus 15:21-32, Lukas 23:26-43, Johanes 19:17-27

27:34 Ware 69:21 27:35 Ware 22:18 27:39 Ware 22:7, 109:25

27:40 Mateus 26:61, Johanes 2:19

uku'namon, mo'karon uwapoto'san enapa Jesus ere'no'satokon. Kyngatokon: <sup>42</sup>“Amykon terapa tapano'se I'wa mandon. Aseke te tywopanopyry upijan. Mo'karon Israel pajanyombo Jopotory mo'ko man. Oro erome moro typokatopombo wyino nony'ton, kysamyikato'se me. <sup>43</sup>Tamusi amyikanon waty? Oro mo'ko ro erome nepano'nen, i'se ta'ta. ‘Tamusi ymuru awu wa,’ tyka irombo man.”

<sup>44</sup>Iwara enapa mo'karon imaro ipoka'san manamangon kynejumatokon.

### Jesus rombyry

<sup>45</sup>Kurita 'ne 'ne iwe'i'po mero, pa'poro moro nono ewa'rumamy'po oruwa juru taronaka. <sup>46</sup>Oruwa juru iwe'i'po mero, mo'ja imero Jesus ko'ta'po. Ika'po: “Eli, eli, lama sabaktani?” Moro tauro'po man: ‘Ytamusiry, ytamusiry, o'tono'me ko o'win upu'po kynoi?’

<sup>47</sup>Irombo amykon moro po o'po'tonon 'wa moro auran eta'po. Ika'san: “Elia ko'manon.” <sup>48</sup>O'win wytory amy 'wa amy tymi'mi'ken oty u'mu'ka'po tyjasakoren winu taka. Amy waruma waton pokonaka yry'po i'wa, Jesus upato'me ty'wa ike. <sup>49</sup>Amykonymbo wyka'san te: “Nare Elia wopyry kysenesen epano'se.” <sup>50</sup>Mo'ja 'ne ka'tu rapa Jesus ko'ta'po. Irombo iworemakepy'po.

<sup>51</sup>Morombo mero moro Tamusi auty ta isererema'po kamisa wo'seka'po ase'ra, kawo wyinombo ro po'ponaka. Nono wetytyka'po. Topukon we'mopoty'san. <sup>52</sup>Morokon tu'munanokon wotapurumakapoty'san. Pyime Tamusi wyinonokonymbo iromby'san awomy'san rapa. <sup>53</sup>Morokon tytu'mungonymbo wyino ito'san. Irombo moro Jesus awomy'po wyino moro Tamusi wyinono aitopo 'wa ito'san. Moro po ro pyime kari'na 'wa iwosenepo'san.

<sup>54</sup>Mo'karon Jesus erandonamon warinu pokonokon 'wa mo'ko tyjopotorykon maro moro nono wetytykary apo'po. Morokon otykon wo'kapyry ene'po mero ty'waine, iwety'ka'san imero. Ika'san: “Iporo ro kore Tamusi ymuru mo'se tywaije na.”

<sup>55</sup>Irombo tyse terapa pyime worryijan kynopo'satokon. Galilea wyino Jesus tywekena i'waine kynakon. Enenamonymbo mo'karon kynatokon. <sup>56</sup>Imaroine kynatokon mo'ko Magdala pono Maria,

---

**27:43** Ware 22:8    **27:45-56** Markus 15:33-41, Lukas 23:44-49, Johanes 19:28-30

**27:46** Ware 22:1    **27:48** Ware 69:21    **27:51** Exodus 26:31-33

**27:55-56** Lukas 8:2-3

mo'ko Maria mo'ko Jakobus sano me, Josef sano me enapa kynakon inoro, mo'ko Sebedeus ymurukon sano enapa.

### Jesus unemyry

<sup>57</sup>Irombo koine 'ne amy Arimatea pono typyrataken Josef tatynen wokyry wopy'po. Jesus nemepary me e'i'po enapa mo'ko kynakon. <sup>58</sup>Pilatus 'wa ito'po Jesus ekepy'po poko aturupo. Irombo Pilatus 'wa ypo'po ainaka.

<sup>59</sup>Irombo Josef 'wa mo'ko ekepy'po pina'po. Amy asery tamu'nen ty'meijen kamisa ke ijondo'po i'wa. <sup>60</sup>Irombo moro asery tunendopo man me tynatokapo'po topu taka yry'po i'wa. Amy poto 'su topu uringapoty'po i'wa moro atunendopo penary apu'toto'me. Irombo ito'po. <sup>61</sup>Moro atunendopo po ro tandy'po kynatokon mo'ko Magdala pono Maria, mo'ko amy terapa Maria maro.

<sup>62</sup>Irombo koro'po, moro otare'matopo kurita mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon wyto'san mo'karon Farise maro Pilatus po'ponaka. <sup>63</sup>Ika'san: "Jopoto, nuro noro ta'ta 'Oruwa kurita pa'po me yjawondake rapa' mo'ko tonapiren wyka'po poko na'na netuwaro'mai rapa. <sup>64</sup>Moro ijuwanory kurita taronaka iro ke moro atunendopo erandopory 'se'pa man? Ijako irombo mo'karon inemeparykon moro ija'munumbo mona'to kyno'ta'ton. Mo'karon kari'na 'wa kyngata'ton: 'Mo'karon iromby'san wyino nawomyi rapa.' Irombo moro wena'po tano onapi poto me 'ne ka'tu rapa kynaitan moro koromono ko'po." <sup>65</sup>Pilatus wyka'po i'waine: "Mojan amykon oranano. Anisanorykon wara ro irupyn me moro atunendopo erandopodoko." <sup>66</sup>Iwara te ito'san. Mo'karon oranano 'wa moro atunendopo erandopo'po i'waine. Moro aputy topu poko amy oty yry'po i'waine aky'katome isakamary pona.

### Jesus awomyry

**28** <sup>1</sup>Moro otare'matopo kurita pa'po me, emamyry jako, mo'ko Magdala pono Maria wyto'po mo'ko amy terapa Maria maro moro atunendopo ene. <sup>2</sup>Typo roten amy tytyty tam'po'kory wopy'po. Amy Tamusi apojon wony'to'po irombo kapu wyino.

---

**27:57-61** Markus 15:42-47, Lukas 23:50-56, Johanes 19:38-42

**27:63** Mateus 16:21, 17:23, 20:19, Markus 8:31, 9:31, 10:33-34, Lukas 9:22, 18:31-33

**28:1-10** Markus 16:1-10, Lukas 24:1-12, Johanes 20:1-10

Moro atunendopo 'wa iwopy'po. Moro atunendopo penary wyino moro aputy topu uringapoty'po i'wa. Itu'po ro iwotandy'mo'po. <sup>3</sup>Kapekape wara imero kynakon. Moro iwo'my tamu'ne kynakon mauru wara. <sup>4</sup>Mo'karon atunendopo erangon enariry wetytyka'san imero. Iromby'san wara iwo'papy'san.

<sup>5</sup>Mo'ko Tamusi apojon wyka'po te mo'karon worryijan 'wa: “Kytety'katon amyjaron. Suku'sa irombo mo'ko ipoka'po Jesus upiry o'waine. <sup>6</sup>Ero po waty man. Tawonje rapa te man, tyka'po wara ro. O'toko 'ne. Enetoko, se, ero ytopombo. <sup>7</sup>Ko'i mo'karon iromby'san wyino awomy'po ekari'tandoko mo'karon inemeparykonymba 'wa. Ajuwapoine kyny'tan Galilea 'wa. Moro po ro meneta'ton. Moro roten sekari'sa o'waine.”

<sup>8</sup>Irombo o'win wytory ito'san moro atunendopo wyino, tanarike, tawa'pore imero enapa te. Mo'karon inemeparykonymba 'wa moro oka aro eka'numy'san. <sup>9</sup>Moro jako ro Jesus 'wa mo'karon worryijan epy'san. Ika'po i'waine: “Iru'pa ro rypo mandon?” Iwopy'san i'wa. Ipupuru apo'i'po i'waine. Iwokunama'san ipo'ponaka. <sup>10</sup>Irombo Jesus wyka'po i'waine: “Kytety'katon. Mo'karon yja'sakarykon 'wa kaitandoko Galilea 'wa itoto'ko'me. Moro po ro yjeneta'ton.”

### **Mo'karon Simosu jopotorykon nekarityry onapi**

<sup>11</sup>Mo'karon worryijan wytory jako noro, amykon moro po e'i'san oranano wyto'san Jerusalem 'wa, pa'poro morokon o'kapy'san otykon ekari'se mo'karon Tamusi pokonokon jopotorykon 'wa. <sup>12</sup>Mo'karon uwapoto'san maro tywota'nanopy'san mero, morokon taurangon epopo'san i'waine. Poto me mo'karon warinu pokonokon ainary'to'san i'waine pyrata ke. <sup>13</sup>Ika'san i'waine: “Koko awo'nykyrykon jako imona'to mo'karon inemeparykonymba wopy'san ekari'toko me. <sup>14</sup>Mo'ko Rome wyinono jopoto 'wa eta'poto, na'na kynerupatan o'to ajyry'paine iwaito'me.” <sup>15</sup>Irombo moro pyrata apo'i'po i'waine. Moro ty'waine ika'san wara ro iwe'i'san. Moro auranano wotaripapy'po ro wararo mo'karon Simosu ra'na. Erome noro kynotaripa'san.

### **Irombo ro mero Jesus auranary tynemeparykon 'wa**

<sup>16</sup>Irombo mo'karon ainapatoro itu'ponaka o'win Jesus nemeparykonymba wyto'san Galilea 'wa, moro Jesus 'wa

torupato'konymbbo wypy 'wa. <sup>17</sup>Jesus ene'po mero ty'waine, ipo'ponaka iwokunama'san. Amykonymbbo we'i'san te anamyikaporo'pa. <sup>18</sup>Jesus wopy'po i'waine. Ika'po: "Pa'poro oty yjainaka tyje man kapu ta, nono tu'po enapa. <sup>19</sup>Pa'poro kari'na ytrandoko iro ke nemeparykon me. Etykatoko me mo'ko jumynano ety ta, mo'ko ymunano ety ta, mo'ko Tamusi a'kary ety ta enapa. Emepatoko me moro o'to o'waine ywyka'po wara ro iwaito'ko'me. <sup>20</sup>Enetoko. Awu kurita wararo ajekosaine waitake, nono y'matyry 'wa ro."

---

**28:16-20** Markus 16:14-18, Lukas 24:36-49, Johanes 20:19-23, Apojoma'san 1:6-8  
**28:16** Mateus 26:32, Markus 14:28    **28:19** Apojoma'san 1:8